

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

*Матеріали Всеукраїнського круглого столу
(7 червня 2024 року)*

Дніпро – 2024

УДК 342.95
О-64

*Рекомендовано Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 1 від 18.09.2024 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Олександр ЮНІН, проректор Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, полковник поліції;

Олексій КАМИШАНСЬКИЙ, завідувач відділення організації підвищення кваліфікації та спеціалізації Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Денис ПРОШИН, начальник відділу організації наукової діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент;

Андрій САМОТУГА, старший науковий співробітник відділення організації наукової роботи Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Ірина ДРОК, завідувач науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції.

О 64 Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 7 червня 2024 р.). Дніпро : ДДУВС, 2024. 182 с.

ISBN 978-617-560-025-2

У збірнику однойменного круглого столу висвітлено теорію і практику організаційно-правового забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції. Зокрема, знайшли відображення такі питання, як: особливості управління підрозділами превентивної діяльності Національної поліції під час дії воєнного стану; особливості роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану; оцінка ефективності превентивної діяльності в умовах воєнного стану; особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції під час дії воєнного стану; контроль за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану та у післявоєнний період; інформаційне забезпечення роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції; досвід діяльності підрозділів поліції зарубіжних держав під час збройного конфлікту та можливість його імплементації в Україні.

Для науковців, викладачів, здобувачів, практичних працівників правоохоронних органів.

Матеріали публікуються в авторській редакції, їхній зміст відображає персональну позицію учасника круглого столу.

ISBN 978-617-560-025-2

© Автори, 2024
© ДДУВС, 2024

ЗМІСТ

Дмитро ПРИПУТЕНЬ

Проекти Національної поліції щодо удосконалення її превентивної діяльності..... 9

Олексій БОЧКОВИЙ

Проблемні питання протидії домашньому насильству Національною поліцією: стан та шляхи вирішення..... 10

Микола САМБОР

Оцінка діяльності поліцейських підрозділів превенції Національної поліції України: існуючі підходи, критерії для перегляду та удосконалення..... 13

Вікторія РУФАНОВА

Актуальні проблеми документування домашнього насильства..... 18

Лариса НАЛИВАЙКО

Деокупація як передумова успішної реінтеграції тимчасово окупованих територій..... 21

Віта КОНОНЕЦЬ, Максим БОГУСЛАВСЬКИЙ

Окремі проблемні питання в діяльності Національної поліції України при проведенні мобілізаційної роботи під час дії воєнного стану..... 24

Ірина ДРОК

Вплив індексу сприйняття корупції на європейську інтеграцію України..... 27

Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ, Богдан БОБОШКО

Методи навчання співробітників сектору безпеки та оборони до специфіки екстремальних умов..... 30

Іван БОГАТИРЬОВ

Використання зброї цивільними особами в умовах режиму воєнного стану..... 32

Роман МИРОНЮК

Практика реалізації адміністративної відповідальності за окремі порушення правил дорожнього руху..... 34

Микола ВЕСЕЛОВ, Аліна ПРИХОДЬКО

Аналіз правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, скоєних військовослужбовцями.....38

Руслан ПИЛИПВ, Любов НИКОЛАЙЧУК

Удосконалення застосування адміністративної відповідальності як метод протидії булінгу.....43

Наталія ДЕВЯТКІНА

Запобігання незаконному обігу наркотиків у середовищі неповнолітніх і молоді.....45

Роман ОПАЦЬКИЙ

Нецензурна лайка: проблеми визначення та кваліфікації.....48

Сергій БРАТКОВ, Оксана ГОРБУНОВА

Порівняльний аналіз діяльності поліції в збройних конфліктах: світовий досвід для України.....50

Юлія ЗАВГОРОДНЯ, Єлизавета ІЛЯЩЕТ

Деякі аспекти запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми.....54

Руслан ВАЛЄЄВ, Михайло КУЦІЙ

Риси сучасної превентивної проактивної діяльності підрозділів Національної поліції України.....56

Дмитро КАЗНАЧЕСВ

Напрями підвищення ефективності службової підготовки поліцейських.....59

Віталій САЙФУТДІНОВ, Каріна ПІСОЦЬКА

Діяльність ювенальної превенції Національної поліції України в частині евакуації дітей із зони бойових дій.....60

Володимир ЄФІМОВ, Дмитро КІРНОС, Анатолій ПУХОВИЙ

Теоретична складова застосування оперативно-розшукових операцій підрозділами стратегічних розслідувань Національної поліції України.....62

Дмитро КАЗНАЧЕСВ, Володимир МАЛЯРЕНКО

Правові та організаційні основи забезпечення охорони праці та особистої безпеки поліцейського.....64

Ганна ТУРЧАНКОВА, Володимир МАЛЯРЕНКО Застосування поліцейськими підручних засобів у стані необхідної оборони в умовах воєнного стану.....	67
Маргарита МАКСИМОВА, Кароліна ГОНЧАР До проблеми незаконного обігу зброї в умовах війни.....	69
Максим ШЕВЯКОВ, Родіон ЦИФРА Роль поліції у протидії правопорушенням у сфері обігу наркотиків.....	72
Володимир ТИМОФЄЄВ, Микола КРАВЧУК Сучасні аспекти та проблемні питання діяльності поліції під час дії правового режиму воєнного стану.....	74
Володимир ТИМОФЄЄВ, Дмитро САЛЬНІКОВ Деякі особливості управління підрозділами превентивної діяльності Національної поліції під час дії правового режиму воєнного стану.....	77
Володимир ТИМОФЄЄВ, Михайло КУЦІЙ Деякі аспекти підготовки поліцейських для відвернення збройної агресії в критичних ситуаціях.....	79
Дмитро ТІНІН, Владислава ІВКІНА Деякі особливості діяльності підрозділів Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану: психологічні аспекти надання допомоги.....	82
Дмитро ТІНІН, Дмитро ГОРПІНИЧ Особливості та сучасний стан ідентифікації вибухонебезпечних предметів в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	85
Марина ВОЙТЮК, Віктор ПІСКУН Інтеграція та співробітництво – європейський вибір України.....	88
Тетяна ЖЕГЛІНСЬКА, Данило КОСТЮК Профілактика кримінальних правопорушень в Україні.....	91
Олена ЛОПАЄВА, Данило ЮРЧЕНКО Вогнева підготовка в умовах воєнного стану та шляхи її удосконалення.....	92

Олександр НЕКЛЕСА, Дмитро КІРНОС, Анатолій ПУХОВИЙ

Нормативна специфіка інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів стратегічних розслідувань в межах оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації..... 95

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО, Сергій БАДЛО

Економічні та соціальні наслідки домашнього насильства..... 98

Артем КОЖЕВНИКОВ

Процедурні питання забезпечення провадження у справах щодо законодавства про вибори та референдум..... 102

Андрій БАСКО

Окремі питання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами в період режиму воєнного стану..... 107

Володимир ПИЩИДА

Публічне майно як об'єкт адміністративно-правового захисту..... 111

Сергій ХВОСТОВЦОВ

Завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції щодо захисту прав і законних інтересів дитини..... 114

Вікторія ТЕЛЕВНА

Проблеми захисту прав та інтересів дітей в Україні..... 117

Денис СМІРНОВ

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з громадськістю: ефективність та проблеми..... 120

Валерій БІЛИЙ

Вогнева підготовка в умовах воєнного стану..... 122

Богдан БОБОШКО

Роль фізичної підготовки в забезпеченні безпеки та ефективності поліцейських під час виконання службових обов'язків..... 124

Нікіта БУДИЛІН

Особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції під час воєнного стану..... 126

Данило БУТ

Особливості роботи підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції в умовах воєнного стану.....128

Артур ВІЛІСОВ

До питання про посилення контролю за обігом вогнепальної зброї
в умовах воєнного стану та післявоєнний період.....132

Анна ГАЛУЗА

Психологічна готовність майбутніх правоохоронців до застосування
поліцейських заходів примусу в умовах екстремальних ситуацій.....135

Дмитро ГОРЛАНОВ

Організаційно-правові, соціально-економічні та нормативно-правові
основи регулювання системи підготовки персоналу сектору безпеки
і оборони України.....138

Дмитро КАПЛЕНКО

До питання про механізми моніторингу та контролю за обігом
вогнепальної зброї.....141

Альона КІРІЧЕНКО

Роль Національної поліції у захисті навколишнього середовища
та природних ресурсів від негативного впливу та подоланні
наслідків екологічних катастроф.....144

Любов КЛІНДУХОВА

Організація превентивної діяльності Національної поліції під час
дії воєнного стану.....146

Ольга КОРОБКОВА

Роль психологічної підготовки у формуванні реакції співробітників
сектору безпеки та оборони на стресові ситуації.....148

Олена КУБАСОВА

Вплив психологічних аспектів на ефективність тактико-спеціальної
підготовки та професійну діяльність спеціалістів.....151

Тетяна НЕКЛЕСА

Інформаційне забезпечення роботи підрозділів превентивної
діяльності Національної поліції.....153

Олександр ПОДРЄЗ

Щодо особливостей тактики дій працівників Національної поліції
у малих групах при виконанні службових завдань..... 156

Наталія ТАРАН

Інтеграція сучасних технологій у систему управління
надзвичайними ситуаціями: підвищення ефективності та точності..... 160

Олексій ТЕРЕЩЕНКО

Реагування працівників поліції на випадки домашнього насильства
в умовах воєнного стану..... 162

Олександра ФІЖДЕЛЮК

Особливості підготовки поліцейських до виконання завдань
із забезпечення публічної безпеки в Україні..... 164

Марина ХМЕЛЬ

Роль наскельних малюнків, клинописного письма та фінікійського
алфавіту в процесі розвитку діловодства..... 166

Єлизавета ШЕВЧЕНКО

Особливості підготовки поліцейського в аспекті забезпечення
його особистої безпеки в сучасних умовах..... 168

Ростислав ЩУР

Ефективні стратегії захисту особистої безпеки поліцейського
під час виконання службових обов'язків..... 170

Данило ЮРЧЕНКО

Шляхи вдосконалення забезпечення особистої безпеки поліцейського..... 173

Резолюція..... 176

Дмитро ПРИПУТЕНЬ,
народний депутат України,
доктор юридичних наук, професор

ПРОЄКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЇЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Від початку повномасштабного вторгнення в Україну військ рф у лютому 2022 р. діяльність правоохоронних органів здійснюється в умовах підвищеного навантаження, що пов'язане з виконанням як безпосередньо функцій із протидії злочинності, так і з виконанням завдань із відсічі та стримування збройної агресії рф.

Зокрема, поліцейські фіксують факти вчинення на території країни злочинів військовослужбовцями збройних сил рф, рб і їхніми пособниками. Зростання кількості зброї та боєприпасів у цивільного населення, зокрема трофейної, сприяє збільшенню кількості виявлених фактів незаконного поводження зі зброєю.

Окремим напрямом роботи поліцейських є несення служби на блокпостах, здійснення заходів із евакуації населення, у тому числі примусової евакуації в Донецькій, Запорізькій, Луганській, Харківській та Херсонській областях, надання гуманітарної допомоги цивільним громадянам, забезпечення охорони об'єктів критичної інфраструктури та життєдіяльності населення.

При цьому триває впровадження проєктів «Поліцейський офіцер громади», «Custody Records», застосування безпілотних летальних апаратів у діяльності територіальних підрозділів Національної поліції.

При цьому законодавчі ініціативи намагаються сприяти розвитку держави за рахунок прийняття норм щодо проходження військової служби, мобілізації та військового обліку, посилення соціального захисту сімей військовослужбовців в особливий період, охорони громадського порядку і державного кордону та інших напрямів.

Безумовно, тематика конференції є актуальною в умовах сьогодення та заслуговує на увагу й обговорення спільнотою практиків та науковців. Бажаю учасникам плідної дискусії, натхнення та подальшої плідної співпраці, у тому числі у напрямі надання пропозицій до законодавства.

Олексій БОЧКОВИЙ,
заступник начальника управління –
начальник відділу підтримки
управління головної інспекції
ГУНП в Рівненській області,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ: СТАН ТА ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ

Відповідно до інформації, що міститься в ІКС ПНП, в період часу з 01.01.2024 до 01.04.2024 (1 квартал 2024 р.) на спецлінію «102» надійшло 2506 звернень громадян із повідомленням «Домашнє насильство», з яких 27 фактів внесено до ЄРДР за ч. 1 ст. 126-1 КК України, при цьому зафіксовано 423 факти повторного вчинення тією самою особою вказаного адміністративного правопорушення з притягненням винних осіб до відповідальності за ч. 2 ст. 173-2 КУпАП.

Детальний аналіз даних показав, що серед повторюваних фактів вчинення домашнього насильства наявні випадки, коли однією особою вчиняється домашнє насильство стосовно тієї самої потерпілої особи 3 і більше разів, причому адміністративні матеріали вже розглянуті судом та у них прийнято рішення щодо притягнення кривдника до відповідальності за ч. 2 ст. 173-2 КУпАП.

Невнесення повторюваних фактів вчинення домашнього насильства одним і тим самим кривдником, щодо тієї самої потерпілої особи до ЄРДР за ознаками ст. 126-1 КК України окремими поліцейськими пояснювалось тим, що вказана стаття КК України є у переліку ст. 477 КПК України, а тому кримінальне провадження за вказаними фактами може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінального правопорушення. А оскільки заявники відмовляються писати заяви на притягнення кривдників до кримінальної відповідальності, то це і є підставою, щоб не вносити вказані факти до ЄРДР.

Проте відповідальними особами не бралось до уваги те, що сам факт звернення з повідомленням «домашнє насильство» за своєю суттю є заявою про вчинення правопорушення, а наявність систематичності, що підтверджується попередніми реєстраціями аналогічних фактів та/або притягненням винної особи до відповідальності за ст. 173-2 КУпАП, дає підстави кваліфікувати дії кривдника за ст.126-1 Кримінального кодексу України.

Тобто формулювання «прошу притягнути кривдника до кримінальної відповідальності» не є обов'язковою ознакою для прийняття рішення щодо внесення відповідного факту до ЄРДР відповідальними особами у випадку систематичного домашнього насильства.

Адже відповідно до вищевказаного однією з обов'язкових ознак для кваліфікації дій за ст. 126-1 КК України є саме систематичність, що ігнорувалась відповідальними особами, які приймають рішення під час розгляду матеріалів за повідомленням «домашнє насильство», посилаючись на відсутність такого визначення у примітці до ст. 126-1 КК України.

Вказане призводило до того, що кривдники, за відсутності відповідного реагування та застосування норм кримінального законодавства, продовжували вчиняти насильницькі дії стосовно своїх жертв, що могло призвести до непередбачуваних наслідків.

При цьому слід зауважити, що в постанові Верховного Суду від 25.02.2021 у справі № 583/3295/19 суд звернув увагу на таке: «словосполучення «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» описує діяння. Закінченим кримінальне правопорушення вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, у результаті чого настав хоча б один із вказаних в законі наслідків. При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Факт документування має значення для доказування систематичності, але не більше ніж інші передбачені законом докази».

Тому для настання кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України необхідними є три задокументовані випадки насильства, незалежно від того, в якій спосіб закріплено факти вчинення домашнього насильства.

Можна стверджувати, що навіть притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства два рази та вчинення після цього повторного випадку насильства дає підстави для кваліфікації діяння за ст. 126-1 КК України. Однак у цьому випадку головною умовою для початку кримінального провадження за статтею 126-1 КК України є той факт, що особу не має бути притягнуто за останній випадок до жодної відповідальності.

Варто зауважити, що ст. 126-1 КК України, що була спеціально розроблена для криміналізації домашнього насильства, яке має ознаки повторюваності, складається з окремих епізодів, але в своїй сукупності є одним триваючим кримінальним правопорушенням, покликана захистити жертв насилля. Проте помилкове трактування диспозиції статті поліцейськими, прокурорами чи суддями може призвести до негативних наслідків через непритягнення систематичних кривдників до кримінальної відповідальності.

Аналіз діяльності відповідних підрозділів ГУНП в Рівненській області дозволяє виділити основні проблемні питання, які негативно впливають на ефективність протидії домашньому насильству у регіоні, серед яких:

– під час здійснення процесуального керівництва поза увагою прокурорів залишається питання правильної кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, що, в свою чергу,

пов'язане з відсутністю напрацювання єдиної практики кваліфікації таких кримінальних правопорушень, що спостерігається фактично на всій території Рівненської області та залежить від особистого трактування законодавства процесуальними керівниками;

– вчинення насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису, неповідомлення про місце свого тимчасового перебування не є складовою ст. 126-1 КК України, однак відповідно до наявної інформації, що міститься в ІКС «ІПП», під час обліку протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 173-2 КУпАП не завжди зазначається повна інформації щодо конкретного виду правопорушення та постраждалої особи, оскільки реагування на повідомлення щодо вчинення домашнього насильства також здійснюється працівниками УПП в Рівненській області ДПП, що, в свою чергу, не дає можливості працівникам поліції об'єктивно оцінити ситуацію під час реагування на такі повідомлення;

– необ'єктивність облікованих даних щодо притягнення кривдників до адміністративної відповідальності, а саме відсутність будь-якої інформації про прийняті рішення судами, оскільки частина з цих будь-яких постанов про притягнення кривдника до адміністративної відповідальності не скеровує до районних територіальних (відокремлених) підрозділів поліції ГУНП в Рівненській області, а проведення взаємозвірок фактично не передбачене жодним нормативно-правовим актом;

– невірне трактування положень п. 7 ст. 4 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а саме: однією з основних засад запобігання та протидії домашньому насильству є добровільність отримання допомоги постраждалою особою. Використовуючи вказане положення закону, а також правовий нігілізм багатьох жертв домашнього насильства та бажання штучного коригування статистичної звітності, обґрунтовується закриття відповідних кримінальних проваджень згідно з п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України;

– на підставі детального аналізу отриманих результатів вивчення стану діяльності територіальних підрозділів, а також безпосереднього спілкування працівників УГІ ГУНП з представниками прокуратури та суду встановлено, що однією з проблем у наданні юридичної оцінки діям кривдників та кваліфікації їхніх дій за ст. 126-1 КК України є недостатня правова грамотність поліцейських, які документують такі факти, низька якість заповнення ними адміністративних матеріалів.

Водночас із метою удосконалення вказаного напрямку діяльності потрібно застосовувати комплексний підхід для врегулювання вказаних проблемних питань із урахуванням специфіки кожного регіону, проте слід виконати низку обов'язкових дій керівництвом кожного з підрозділів, що, без сумнівів, позитивно вплине на ефективність протидії домашньому насильству.

Микола САМБОР,
начальник сектору моніторингу
Прилуцького районного відділу поліції
ГУНП в Чернігівській області,
депутат Прилуцької районної ради,
член-кореспондент Національної
академії наук вищої освіти України,
кандидат юридичних наук

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ІСНУЮЧІ ПІДХОДИ, КРИТЕРІЇ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ

Оцінка результативності та ефективності діяльності органів, підрозділів, окремих посадових осіб Національної поліції залишається наріжним каменем. Тривалий час у системі органів внутрішніх справ України ключовим критерієм оцінки були саме статистичні дані про кількість розкритих злочинів, скерованих до суду кримінальних справ, складених протоколів про адміністративні правопорушення за різними статтями тощо.

Безперечно, створення нового центрального органу виконавчої влади в Україні – Національної поліції має ознаменувати й нові підходи до оцінки діяльності цього органу, його територіальних та міжрегіональних підрозділів, окремих посадових осіб. У законодавстві, що регулює діяльність Національної поліції, насамперед привертає до себе увагу норма ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», де стверджується, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [1], тобто критерієм оцінки діяльності поліції є довіра населення. Власне оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (ч. 4 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію»).

Разом із цим норма ст. 89 Закону України «Про Національну поліцію» вказує на те, що поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних зі здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

У ст. 57 Закону України «Про Національну поліцію» згадується про те, що атестування поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів,

фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Тоді хто ж має визначати питання ефективності служби як підстави для переміщення поліцейського (ст. 65 Закону України «Про Національну поліцію»)?

З огляду на зазначене цікавою видається норма, що міститься у ч. 1 ст. 87 Закону України «Про Національну поліцію», котра вказує на те, що представницькі органи місцевого самоврядування мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідно Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, відповідної області, району або міста своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади. Передусім вказане питання істотно не узгоджується з існуючим адміністративно-територіальним устроєм, у тому числі порядком формування громад та територіальних підрозділів поліції, які у більшості громад представлені саме підрозділами превенції (сектори поліцейської діяльності, відділення поліції другої і першої категорій, не говорячи про районні відділи та управління поліції).

Сьогодні під час оцінки службової діяльності органів та підрозділів Національної поліції, у тому числі й підрозділів превенції, слід відштовхуватися від того, що наявність останніх у структурі поліції не знайшла належного відображення у ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» і, очевидно, такі підрозділи охоплюються поняттям «інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ», що натікає, таким чином, на їхню «другорядну» роль у реалізації завдань та повноважень поліції.

Водночас відмітимо, що підрозділи превенції, так звані «зовнішні» служби, що уособлюють образ поліцейського, оскільки постійно перебувають у однострої, найбільш тісно співпрацюють із населенням, надаючи відповідні поліцейські послуги, не мають законодавчо визначеної системи і структури.

У поліції доволі часто віддають перевагу під час оцінки діяльності підрозділу саме статистичним (кількісним) даним, показникам, які відображають статистичну одиницю в абсолютних або зазвичай у відносних цифрах, а саме питомій вазі. Питома вага розкритих кримінальних правопорушень, питома вага притягнення до адміністративної відповідальності осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, тощо. Подекуди таку питому вагу називають ефективністю протидії злочинності, окремим видам кримінальних чи адміністративних правопорушень тощо.

Подібний стан підтверджує ту обставину, що повністю відкинутий праксеологічний підхід, який здатен забезпечувати вивчення глибини соціальних запитів, прогнозування, планування діяльності органів, окремих посадових осіб Національної поліції.

З огляду на викладене вважаємо за потрібне насамперед вказати на необхідність нормативно-правового визначення критеріїв оцінки роботи підрозділів превентивної діяльності, що сприятиме розумінню і формуванню у населення відповідного очікування від діяльності посадових осіб органів превентивної діяльності, тим самим включаючи елементи верховенства права (ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію») у діяльність органів превенції та Національної поліції у цілому.

Чи можуть абсолютні цифри адекватно відображати ефективність діяльності підрозділів превенції Національної поліції? Чи відображатиме ефективність діяльності та обставина, що рецидив злочинів вчинили 46 осіб, або 12,53 % від загальної кількості осіб, які вчинили кримінальні правопорушення? З одного боку, це засвідчує, що до кримінальної відповідальності притягнуто 87,47 % нових осіб, що вказує на негативну тенденцію у превентивній діяльності з населенням, а з іншого – неефективну діяльність з раніше судимими особами, оскільки останні не стали на шлях виправлення. Водночас чи слід досліджувати цілісність роботи з раніше судимими особами, а саме роботу центрів пробації, соціальних служб і лише наприкінці – підрозділів превенції, оскільки дільничний офіцер поліції, поліцейський офіцер громади, поліцейський сектору ювенальної превенції, РПП навряд чи може вплинути на психологічну підтримку, забезпечення житлом, працевлаштування, отримання соціальних гарантій раніше судимою особою? Адже саме ці фактори спонукають таких осіб до рецидиву.

Чи можуть поліцейські підрозділи патрульної поліції ефективно впливати на аварійність ділянок дороги? Застосування заходів адміністративної відповідальності не впливає на наповнюваність бюджету, зокрема місцевого, цільове призначення видатків тощо. На наш погляд, це має бути підсумковим етапом, не дарма навіть суди, досліджуючи обставини таких справ про адміністративні правопорушення, приймають рішення про закриття таких справ, оскільки відсутність бюджетних асигнувань на ремонт доріг є об'єктивною причиною невжиття заходів посадовими особами, відповідальними за належне утримання дорожнього полотна у відповідному стані (чи то якість асфальто-бетонного покриття, чи то наявність засніженості, ожеледиці тощо).

То що ж має виступити маркером у оцінці роботи підрозділів превентивної діяльності? На нашу думку, насамперед доступність поліцейських послуг населенню, зокрема доступність спілкування, надання послуг поліцейськими підрозділами превенції, що має виявитися у наявності можливостей спілкування з дільничними офіцерами поліції, поліцейськими офіцерами громад, ювенальної превенції, патрульної поліції. А зазначена мета досягається шляхом доступності вказаних поліцейських як відповідних абонентів службових телефонів, дотримання графіків прийомів громадян, системності та систематичності здійснення превентивних заходів, доступності, зрозумілості, передбачуваності поліцейських послуг, у тому числі їхньої вичерпності, зрозумілості заходів, які можуть реалізовувати підрозділи

превенції. Останнє досягається єдністю системи інформування про поліцейські послуги.

Очевидною є потреба формування ефективної системи оцінок службової діяльності підрозділів превенції, яка має засновуватися на рівні та стані безпеки населення у громаді як адміністративно-територіальній одиниці, що відображається у захищеності прав, свобод та інтересів фізичних осіб, інтересів юридичних осіб, громади і держави. Переконані, що стан безпеки досягається різними шляхами, як-от:

- 1) доступність поліцейських послуг;
- 2) якість (не ефективність, оскільки остання відображає внутрішнє ставлення системи, а перша – зовнішнє задоволення наданими послугами) поліцейських послуг;
- 3) дієва систематизація змісту звернень та визначення суб'єктів, які за своїми повноваженнями здатні якісно розв'язати порушене питання, задовольнити потреби та інтереси особи;
- 4) виважений підхід до кількісного переліку функцій та повноважень, які здатні надавати поліцейські підрозділи превенції, їх законодавча фіксація, що не допускає розширеного підходу до їх тлумачення, а також таймінг робочого часу (очевидно, що неможливо якісно вирішити спір, розглянути звернення про домашнє насильство за 1 годину на місці події, хоча впроваджено такий критерій, як час обслуговування виклику, або ж якісно вирішити 15-20 звернень дільничному офіцерові поліції за робочу зміну, особливо коли такі заявники, учасники подій проживають у різних населених пунктах. Або: чи можливо поряд із виконанням повсякденних повноважень обстежити 20 споруд цивільного захисту у різних населених пунктах та скласти на них паспорти?);
- 5) відслідковування ефективності виконаних повноважень, не переслідуючи мети щодо кількості вчинених діянь, наприклад, краще якісно задокументувати 1 правопорушення, що вселятиме віру у законність і справедливість, ніж 10 таких протоколів про адміністративні правопорушення, які у подальшому будуть закриті з підстав відсутності складу чи події правопорушення.

Окреслені питання мають лягти у підґрунтя для визначення системи цінностей та критеріїв оцінки діяльності підрозділів превенції Національної поліції України.

В основі цих результатів має перебувати якісне законодавство, яке чітко визначить коло повноважень, компетенцію та компетентність відповідних посадових осіб, послідовність дій (алгоритми), що унеможливить адміністративний розсуд поліцейського як інтелектуально-вольову діяльність відповідних посадових осіб, що ґрунтується на нормах позитивного права, здійснюється на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України, пов'язана із оцінкою доказів, всебічним, повним і об'єктивним дослідженням всіх обставин справи

в їхній сукупності за своїм внутрішнім переконанням, з огляду на власну правосвідомість, спрямована на утвердження верховенства права, дотримання прав, свобод та інтересів людини і громадянина та пов'язана з ухваленням індивідуального акта застосування права [2, с. 120], з відходом від практики розширення таких повноважень без збільшення суб'єктів для їх реалізації, а також у політичних чи інших цілях, відмінних від безпосередніх завдань.

Підсумовуючи проаналізоване, вважаємо, що фундаментальним у оцінці діяльності підрозділів превенції є створення безпекових та безпечних умов життя людей, мешканців територіальних громад, що має знайти своє оцінку саме у судженнях членів відповідної територіальної громади та бути оціненим із огляду на привабливість територій для проживання. У вказаному аспекті вважаємо, що у системі оцінки мають посідати чільне місце:

1) якість превентивної діяльності, відображена не у кількості задокументованих правопорушень, а у кількості попереджених проступків та осіб, які утрималися від протиправної, злочинної діяльності, осіб, які відмовилися від маргінальної поведінки тощо;

2) сприяння у соціалізації чи ресоціалізації осіб, наданні останнім саме правничої допомоги, а не соціального супроводу;

3) сприяння у здійсненні прав і свобод мешканців громад та їхніх гостей;

4) сприяння діяльності органів місцевого самоврядування в інтересах людей;

5) підвищення ефективності співпраці з інститутами громадянського суспільства у виконанні завдань поліції та наданні поліцейських послуг.

Переконані, що вказані підходи переломлять наявні способи оцінки підрозділів превенції, в основі яких перебувають статистичні дані про вже вчинені, тобто такі, що відбулися у суспільстві, протиправні діяння, що підкреслює нівелювання заходів превенції, які за таких оціночних підходів не виправдовують назву і призначення підрозділів превенції Національної поліції України. Окреслені вище підходи сприятимуть демократичному та відкритому розвитку і вдосконаленню правоохоронного органу європейського зразка відповідно до ідеалів правової культури та свідомості громадян незалежної правової соціальної держави Україна.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

2. Sambor, M. (2018). Administrative discretion in administrative-delict law. *Scientific bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Special Issue № 2 (92)*, 115-121.

Вікторія РУФАНОВА,
слідчий-криміналіст відділу
розслідування злочинів, скоєних
проти життя та здоров'я особи,
СУ ГУНП в Дніпропетровській області,
кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

20 червня 2022 р. була ратифікована Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Стамбульська конвенція). Ратифікація цієї конвенції передбачає виконання державою широкого кола зобов'язань щодо запобігання домашньому насильству, захисту потерпілих від домашнього насильства, а також притягнення до відповідальності кривдників.

Належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки, а також надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством, – це пріоритетні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Найбільш поширені проблеми, що зустрічаються на практиці під час документування домашнього насильства:

1. Невнесення до ЄРДР відомостей про вчинення домашнього насильства. Слідчі не вбачають ознаки систематичності тощо. Неналежне реагування працівників поліції на випадки домашнього насильства призводить до безкарності кривдника та в подальшому – до тяжких наслідків, аж до смерті потерпілої особи;

2. Помилки при кваліфікації домашнього насильства. На етапі реєстрації та внесення відомостей до ЄРДР вносяться відомості за іншими статтями КК України. Важливим є під час отримання заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення насильницької та корисливо-насильницької спрямованості, вчинені родичами або особами, з якими у потерпілої особи спільний побут та спільне ведення господарства, за наявності підстав вносити відомості до ЄРДР та розпочинати досудове розслідування за ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство», відображаючи вказану інформацію у вкладці «реєстрація».

Відповідно до Стамбульської конвенції «домашнє насильство» означає всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або

між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні, або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні;

3. Слідчі не завжди ініціюють застосування стосовно кривдників обмежувальних та запобіжних заходів (ч. 6 ст. 194 КПК України). Навіть коли ці заходи призначаються, допускаються порушення їх обліку в ЄРДР, тобто не вноситься відмітка про обрання обмежувального чи запобіжного заходу.

Нагадаємо, що відповідно до ч. 6 ст. 194 КК України, в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні зазначеного кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;

3) заборона наблизатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів за допомогою засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для оточуючих, направлення для проходження програми для кривдників.

Аналіз стану обрання запобіжних та обмежувальних заходів за 7 місяців 2024 р. щодо осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, свідчить, що в переважній більшості запобіжні та обмежувальні заходи, передбачені ч. 6 ст. 194 КПК України, обираються.

Однак проведеним аналізом встановлено, що в окремих кримінальних правопорушеннях даної категорії запобіжні та обмежувальні заходи, передбачені ч. 6 ст. 194 КПК України, не обирались. Аналізом причин необрання зазначених заходів стала позиція процесуальних керівників прокуратури щодо відсутності ризиків, зазначених у ст. 177 КПК України для застосування до підозрюваних запобіжних та обмежувальних заходів, передбачених ч. 6 ст. 194 КПК України, у зв'язку з тим, що:

– підозрювані є військовослужбовцями Збройних Сил України за призовом під час мобілізації;

– під час застосування запобіжних та обмежувальних заходів підозрювані примирилися з потерпілими, які у більшості мешкають разом та ведуть спільний побут, мають дітей.

Неодноразово наголошувалося на необхідності повідомляти слідче управління про кожен випадок відмови прокурором або судом у клопотанні про обрання обмежувальних заходів;

4. Допускаються випадки закриття кримінальних правопорушень за фактами домашнього насильства за заявою потерпілої особи, що є порушенням вимог чинного законодавства. Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України не підлягають закриттю кримінальні провадження щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, у випадках, якщо потерпілий чи його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні.

Так, відповідно до ст. 477 КПК України кримінальне провадження за фактом вчинення домашнього насильства (ст. 126-1) є кримінальним провадженням приватного обвинувачення, тобто провадженням, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого. Однак якщо всі інші кримінальні правопорушення у формі приватного обвинувачення (наприклад, за ст. 152, ст. 153 (без обтяжуючих обставин) та ін.) можуть бути закритими у випадках, коли потерпіла особа відкликає свою заяву, то стосовно домашнього насильства кримінальним процесуальним законодавством заборонено закривати провадження, якщо потерпіла особа змінила свою думку та вирішила забрати заяву про вчинення щодо неї різних форм домашнього насильства;

5. Важливим питанням є вжиття заходів щодо недопущення повторної травматизації потерпілої особи. Для цього рекомендовано своєчасно проводити слідчі дії та приймати процесуальні рішення, зокрема невідкладне освідування з фотографуванням потерпілої особи слідчим (у разі фізичного насильства), проведення огляду електронних носіїв інформації (у разі психологічного насильства) тощо. Дії слідчих повинні ґрунтуватися на гендерному усвідомленні домашнього насильства та зосереджуватися на правах людини, безпеці жертви та уникати чинників, які можуть сприяти повторній віктимізації;

6. Трапляються випадки, коли дитину, яка стала свідком домашнього насильства, не визнають потерпілим у кримінальному провадженні. Важливо пам'ятати, що у всіх кримінальних провадженнях за участю малолітніх/неповнолітніх необхідно залучати психологів через регіональні/міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги. Ця вимога передбачена пілотним проектом щодо залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх/неповнолітніх (в Дніпропетровській області пілотний проєкт запроваджено з 1 червня 2024 р.);

7. У кримінальних провадженнях, в яких діяння винної особи кваліфіковано за іншою статтею КК України, а не за ст. 126-1 КК України

(наприклад, через відсутність ознаки систематичності), але вчинено членом родини, співмешканцем тощо, слідчому обов'язково слід аргументовано обґрунтовувати в обвинувальному висновку пов'язаність кримінального правопорушення з домашнім насильством. Тільки за умови належної аргументації в обвинувальному висновку суд зможе констатувати пов'язаність кримінального правопорушення з домашнім насильством.

Для того щоб притягнути кривдника до відповідальності, важливо надати докази не тільки щодо самого факту домашнього насильства, а і стосовно наслідків, що їх зазнала постраждала особа. Зібрані докази у подальшому можна використати на захист інтересів постраждалої особи, задля забезпечення її безпеки та відновлення порушених прав.

Лариса НАЛИВАЙКО,
помічник ректора
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
з гендерних питань,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

ДЕОКУПАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Реінтеграція тимчасово окупованих територій вимагає комплексного підходу та послідовності заходів, щоб повернути такі території до складу держави-суверена та відновити територіальну цілісність відповідно до міжнародного права. Однією з ключових передумов успішної реінтеграції є деокупація – процес повернення контролю над окупованими територіями та виведення окупаційних сил. Деокупація створює необхідну базу для подальших заходів із відновлення інфраструктури, захисту прав людини та економічного розвитку. Особливої уваги у цій сфері потребує вивчення ефективних механізмів деокупації та реінтеграції, що передбачає розробку оптимальних підходів до виведення окупаційних військ, забезпечення безпеки під час процесу деокупації, а також стратегій відновлення соціально-економічного розвитку та забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях.

У зазначеній сфері наукові дослідження здійснюють такі вчені, як Б. Бабін, С. Баранов, М. Баймуратов, Ю. Бальцій, О. Батанов, Р. Бедрій, О. Буткевич, О. Власюк, А. Войціховський, П. Гай-Нижник, В. Горбулін, О. Дахно, А. Дегтеренко, С. Дейнеко, В. Демиденко, Р. Єделєв, О. Задорожній, О. Іляшко, Н. Камінська, Т. Карабін, Д. Кіріка, М. Ковалів, С. Кононенко, А. Кориневич, О. Кресін, І. Кресіна, О. Ляшенко, А. Мацко, А. Миколук, Н. Мішина, А. Надутий, М. Рубащенко, К. Савчук, А. Санченко, О. Скобельська,

О. Скрипнюк, Л. Тимченко, В. Топчій, О. Циганов, С. Чумаченко, В. Шаповал, Н. Шаптала, В. Шевчук, Ю. Шемшученко, Є. Щербань, В. Явір, І. Яковюк, А. Яновицька, Н. Янчук та ін.

Зважаючи на поточну ситуацію, перший етап – деокупація – передбачає проведення військових операцій, дипломатичних переговорів та застосування правових інструментів із метою повернення контролю над окупованими територіями та відновлення державного управління на них.

І. Малик наголошує, що концепція безпечної реінтеграції тимчасово окупованих територій України може бути реалізована в разі тісної співпраці та взаємодії трьох елементів:

- міжнародного співробітництва;
- деокупації прифронтових та тимчасово окупованих територій;
- забезпечення національної єдності та соціальної згуртованості [3, с. 65].

Принагідно зауважити, що будь-яка концепція реінтеграції тимчасово окупованих територій передбачає використання різних форм та інструментів, що об'єднуються в єдину взаємоузгоджену систему.

У вітчизняному науковому дискурсі механізм деокупації тимчасово окупованих територій класифікується на такі категорії:

- а) політичні;
- б) інституційно-організаційні;
- в) соціально-економічні;
- г) правові;
- д) інформаційно-ідеологічні засоби та форми деокупації [1, с. 58; 2, с. 67].

Кожна з цих категорій відображає специфіку підходів, що застосовуються у процесі реінтеграції і спрямовані на повернення контролю держави над територіями, що перебували під тимчасовою окупацією, та відновлення територіальної цілісності.

В окресленому контексті можна спостерігати взаємозв'язок понять «деокупація» та «реінтеграція» щодо тимчасово окупованих територій. Однак для забезпечення термінологічної узгодженості під час наукової розробки необхідно дослідити визначення цих категорій.

Сьогодні ці терміни відзначаються професійною спеціалізацією, особливо в політико-правовому контексті. Наприклад, О. Савчук підкреслює, що деокупація тимчасово окупованої території України – це комплекс заходів різних сфер, включно з правовими, військовими, політичними, дипломатичними, адміністративними, економічними, інформаційними, соціальними та ін., що спрямовані на відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності в межах державного кордону України [6]. Схоже визначення міститься й у Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України», відповідно до якого деокупація становить комплекс заходів державної політики, спрямованих на повне видалення на тимчасово окупованій території України збройних формувань російської

федерації та окупаційної адміністрації російської федерації, а також встановлення загального ефективного контролю України над цією територією, зокрема повернення її під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу [4]. Нормативне визначення терміна сформовано також у Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [5]. Ця концепція передбачає відмінності у ставленні до країни-агресора, включно з відмежуванням від будь-якої присутності на території України її збройних формувань.

Таким чином, деокупація – це комплекс принципів, форм, методів та засобів політичного, економічного, військового, правового та гуманітарного характеру для відновлення державного суверенітету держави та територіальної цілісності над тимчасово окупованими територіями. Для успішної реалізації цієї стратегічної мети необхідна співпраця з експертним середовищем та громадянським суспільством. У контексті національної, європейської та демократичної перспектив українське суспільство потребує політичної єдності, соціальної та інтелектуальної мобілізації, розуміння стратегічних перспектив та належного кадрового забезпечення для ефективного виконання цих завдань.

У свою чергу, термін «реінтеграція» трактується як об'єднання на нових принципах того, що раніше було роз'єднаним або розпалося, утворення єдності під новими умовами [5]. Цей процес передбачає припинення присутності збройних формувань та окупаційної адміністрації російської федерації на зазначеній території та встановлення повного контролю України над нею. Реінтеграція також передбачає повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу на цій території.

Таким чином, реінтеграція тимчасово окупованих територій України являє собою комплекс послідовних заходів політичного, економічного, правового та гуманітарного характеру, що визначаються та впроваджуються органами публічної влади за підтримки міжнародних організацій та країн-партнерів із метою повернення тимчасово окупованих територій та відновлення прав і свобод осіб, які проживають на цих територіях.

Отже, при ретельному аналізі характеристик процесів деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій можемо дійти висновку, що відмінність між поняттями полягає в основних завданнях та методах реалізації згаданих процесів. Так, деокупація передбачає виведення регулярних та іррегулярних збройних формувань держави-агресора або організацію мирних договорів для відновлення контролю держави над тимчасово окупованою територією. З іншого боку, реінтеграція націлена на відновлення територіальної цілісності, соціально-економічного розвитку та зв'язків із державою-сувереном окупованої території. Тобто, відмінними рисами є послідовність (деокупація завжди передує реінтеграції), активне залучення військового компонента тощо.

Список використаних джерел:

1. Камінська Н. В. Деокупація як інструмент відновлення територіальної цілісності України: загальнотеоретична характеристика та тенденції законотворчості. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 1. С. 50-69.
2. Камінська Н. В., Демиденко В. О. Механізм деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території України: проблеми комплексного забезпечення. *Невідкладні заходи з протидії російській агресії з Криму: політичні, юридичні, економічні, управлінські та соціальні аспекти*: матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 вересня 2018 р.). К. ; Одеса : Фенікс, 2018. С. 65-69.
3. Малик І. Р. Співвідношення базових сценаріїв повернення окупованих російською федерацією територій ОРДЛО та стратегії «безпечної реінтеграції». *Регіональні студії*. 2021. № 27. С. 63-68.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України: Закон України від 21.04.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text>.
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.
6. Проект Закону про деокупацію (формула Свободи) 5093 від 18.02.2021 р. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/548154>.

Віта КОНОНЕЦЬ,

провідний фахівець відділення
організації наукової роботи
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
майор поліції

Максим БОГУСЛАВСЬКИЙ,
заступник декана факультету
підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року назавжди змінило життя та діяльність усіх верств населення, державних інституцій, підприємств та організацій у нашій країні. Основним напрямом

діяльності всіх державних органів стало надання відсічі агресору, що безпосередньо покладається на Збройні Сили України, а також усі правоохоронні органи.

В умовах воєнного стану Національна поліція України, як і інші правоохоронні органи, вимушена виконувати нетипові для неї нові завдання, які були поставлені у зв'язку з розширенням повноважень та необхідними змінами в законодавстві України в період дії воєнного стану.

Так, на деокупованих територіях, прифронтових територіях поліцейські у взаємодії з іншими правоохоронними органами або законними воєнізованими формуваннями (взаємодія з якими також є нетиповою у діяльності поліції у мирний час) протидіють диверсійним групам ворога (які є професійними військовими); займаються фіксацією воєнних злочинів росіян; розмінуванням; техніко-криміналістичним забезпеченням огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та проведенням спеціальних вибухотехнічних робіт за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху. Водночас на території, яка є театром активних бойових дій, у прифронтових зонах поліцейські здійснюють евакуацію населення, доставляють гуманітарну допомогу. Окрім того, серед пріоритетних завдань на щойно деокупованих територіях та у прифронтових територіях є запобігання фактам мародерства тощо. Там, де запроваджено правовий режим воєнного стану, поліцейські знаходяться на облаштованих блокпостах та разом з іншими інстанціями забезпечують дотримання правового режиму воєнного стану [1, с. 98].

Питанням додаткових завдань Національної поліції України під час дії воєнного стану вже неодноразово приділялась увага науковців, натомість наразі пропонуємо зупинитись на проблемних питаннях залучення поліцейських саме під час проведення мобілізаційних заходів за участі представників ТЦК та СП серед осіб мобілізаційного віку в нашій державі. Стаття 65 Конституції України передбачає, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України [2]. Безумовно, лише осіб, що перебувають у складі Збройних Сил України, для відсічі збройної агресії не вистачає, тому серед військовозобов'язаних громадян України проводяться мобілізаційні заходи щодо своєчасного комплектування військових підрозділів ЗСУ. Мобілізації під час дії воєнного стану підлягають військовозобов'язані чоловіки у віці від 25 до 60 років, крім випадків, передбачених діючим законодавством, також передбачено, що дані особи повинні уточнити свої персональні дані протягом 60 днів в ТЦК та СП, центрах надання адміністративних послуг або через електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста [3]. Розглянемо безпосередньо участь підрозділів Національної поліції України при проведенні заходів із мобілізаційної роботи. Цей напрям є вкрай важливим та актуальним на сьогодні й створює багато спірних питань серед населення. Законодавство

України поклато на НП України як орган виконавчої влади завдання зі здійснення заходів щодо забезпечення виконання мобілізаційних планів, сприяння ТЦК та СП у їхній роботі тощо [4].

Встановлено, що під час дії воєнного стану та проведення мобілізації всі чоловіки віком від 18 до 60 років повинні мати при собі та пред'являти на вимогу відповідних працівників військово-обліковий документ [5]. Зміни в мобілізаційному законодавстві розширили список посадових осіб, які мають право вимагати та перевіряти у військовозобов'язаних мобілізаційні документи, проводити мобілізаційні заходи, а також застосовувати заходи адміністративного впливу щодо осіб, які вчинюють відповідні правопорушення.

Стаття 24 Закону України «Про національну поліцію» передбачає, що за зверненням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, СБУ, розвідувальних органів України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення. При цьому необхідним є обов'язкове дотримання поліцейськими вимог ст. 263 КУпАП, прав затриманих осіб, що передбачені діючим законодавством.

Список використаних джерел:

1. Юнін О. С. Особливості надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія: Право*. 2023. Вип. 14. С. 95-100. URL : <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/263/265>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12?find=1&text>.
4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12?find=1&text4>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку: Закон України від 11.04.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#n986>.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

Ірина ДРОК,
завідувач науково-дослідної
лабораторії превентивної діяльності
та соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції

ВПЛИВ ІНДЕКСУ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКУ ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ

Основним напрямом зовнішньої політики України є її європейська інтеграція, яка полягає у проведенні системного реформування різних сфер відповідно до норм і стандартів європейської спільноти. Однією з головних проблем у процесі реалізації вимог, висунутих Європейським Союзом до України, є системна корупція в державному та приватному секторах України. Це всеосяжне явище, яке пронизує українське суспільство, загрожує національній безпеці, реально порушує Конституцію України та суспільний лад і є однією з причин зростання тіньової економіки України. Воно просочилося в інститути влади, партійної системи та інститути громадянського суспільства. Прояви корупції впливають на усі аспекти суспільного життя, сприяють розповсюдженню організованої злочинності, породжують соціальну напругу та ставлять під сумнів спроможність органів влади впровадити заходи, спрямовані на подолання системної кризи та сприяння позитивному розвитку України, включно з організаційними та практичними діями. З метою протистояння корупційним проявам в українському суспільстві на підставі міжнародних угод та відносин не один рік застосовуються міжнародні правові інструменти, ефективність яких забезпечує поступове подолання даного явища. Однак темпи такої діяльності не відповідають витраченим зусиллям.

Усі реалізовані Україною кроки чітко відслідковуються та оцінюються міжнародною спільнотою, що виражається в подальшому щорічному цифровому еквіваленті. Міжнародно визнаним є зведений індекс сприйняття корупції в світі (CPI), розроблений міжнародною організацією Transparency International шляхом регулярного використання думок експертів про рівень корупції в конкретній державі. Індекс вважається найбільш повним і надійним вимірюванням корупції разом зі схожими на нього засобами вимірювання корупції, наприклад, контролю корупції Світовим банком.

CPI відображає позицію підприємців, капіталовкладників, осіб, що вивчають ринок, та ін. Зведений індекс відтворює позицію бізнесменів приватного сектора і рівень відображення корупційних проявів у громадській

державній сфері. Європейська комісія позитивно відмітила методику визначення зведеного індексу та наклала відповідний гриф.

Зважаючи на таке значення індексу, необхідно проаналізувати показники сприйняття корупції в державах, які стали членами Європейського Союзу у XXI столітті. Для порівняння з показниками України обрані такі держави:

- Хорватія (член ЄС з 2013 р.);
- Румунія (з 2007 р.);
- Болгарія (з 2007 р.);
- Польща (з 2004 р.);
- Латвія (з 2004 р.);
- Литва (з 2004 р.);
- Естонія (з 2004 р.);
- Словенія (з 2004 р.);
- Словаччина (з 2004 р.);
- Чехія (з 2004 р.);
- Угорщина (з 2004 р.).

Динаміка індексу сприйняття корупції в державах, які стали членами Європейського Союзу у XXI столітті, свідчить про те, що результати протидії корупції в цих державах є в цілому на порядок вищими за показники України. У 2023 р. Україна перебувала на тому рівні сприйняття корупції, котрий Хорватія, Болгарія, Латвія та Словаччина мали у 2000 р. На момент набуття членства в Європейському Союзі індекс сприйняття корупції в Хорватії становив 48; Румунії – 3.7 (37 відповідно до способу вимірювання, встановленого в 2012 р.); Болгарії – 4.1 (41); Польщі – 3,5 (35); Латвії – 4 (40); Литві – 4.6 (46); Естонії – 6 (60); Словенії – 6 (60); Словаччині – 4 (40); Чехії – 4.2 (42); Угорщині – 4.8 (48); в середньому – 4.08 (40.8). Україна поступово та стабільно нарощує індекс сприйняття корупції, щороку підвищуючи його. Динаміка індексу сприйняття корупції України з 2000 по 2023 роки свідчить про те, що зростання українського показника відповідає світовим тенденціям, а в деяких випадках навіть випереджує їх (наприклад, середній темп росту індексу сприйняття корупції в державах, які стали членами ЄС у XXI ст., – 1.4 % проти 4.4 % в Україні), однак в абсолютних значеннях станом на 2023 р. показники були недостатніми для держави, що прагне увійти до європейської спільноти. Так, станом на 2000 р. Україна мала найнижчий показник із вибірки – 1.5 (15). Прогнозуючи результативність застосування в подальшому заходів протидії корупції державними органами України, можна стверджувати про досягнення належного рівня сприйняття корупції, який дозволить Україні стати членом Європейського Союзу у найближчій перспективі (від двох до трьох років при збереженні існуючого темпу росту), якщо орієнтуватись на історію її європейських сусідів.

Збільшення вказаного показника на десять позицій підтверджує існування позитивних змін в українському суспільстві. Більш детальний аналіз представленої статистики демонструє поступовий набір обертів боротьби з корупцією в Україні протягом 2012–2017 років та відносну стабільність України у світовому рейтингу в 2018–2022 роках. Періоди трансформації державності та запровадження антикорупційних механізмів співпадають з періодами підвищення показника України в світі у рейтингу СРІ. Наприклад, найбільше зростання індексу – на три позиції – відбулося у 2020 р. Це сталося завдяки запровадженню в Україні діяльності Вищого антикорупційного суду з відповідною підсудністю, а також реорганізації діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції [1]. Найбільший відкіт назад відбувся напередодні. У 2019 р. на дві одиниці впав показник індексу через невиконання більшості рекомендацій міжнародної спільноти щодо застосування інструментів зниження рівня корупції.

Збільшення індексу сприйняття корупції в Україні на три одиниці у 2023 р. свідчить про спроби держави виконати взяті на себе зобов'язання у подоланні корупції та наближенні до світових стандартів. У 2023 р. результат України є одним із найуспішніших показників за вказаний період у світі, незважаючи на тривалість збройного конфлікту на її території. Досягнення такого результату відбулося завдяки ухваленню та реалізації Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки [2] та Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки [3], тобто врегулюванню та координації на нормативному рівні діяльності всіх органів державної влади, спрямованої на подолання корупції. На скоординованість таких дій як необхідну умову якісної протидії проявам корупції, зокрема, вказує Конвенція ООН проти корупції [4], що ратифікована Україною. Формування стратегії боротьби з корупцією можна визначити як найвагоміший засіб, гарантування відповідної координації, що набула популярності. Схожі стратегії боротьби з корупцією застосовуються урядами деяких країн у різних регіонах світу із різним ступенем економічного та соціального розвитку, як-от: Велика Британія, В'єтнам, Йордан, Румунія, Єгипет, Вірменія тощо.

Другою підставою для підвищення рейтингу України була активізація затримань і розслідувань кримінальних справ за вчинення корупційних злочинів у особливо великих розмірах. Особливе обурення суспільства викликало викриття злочинців, які вчинили протиправні корупційні дії у сфері оборони України та надання забезпечення військовим. Однак перед правоохоронними органами України стоїть ще велика кількість завдань, адже показові затримання злочинців-корупціонерів мають поодинокий характер.

Третім фактором, що вплинув на показник України в рейтингу СРІ, є проведення більшості закупівель у «Prozorro». Реалізація цього механізму боротьби з корупцією найбільше вітається міжнародними партнерами, адже має практичну спрямованість та є діючим державним інструментом. В умовах збройного конфлікту вказаний інструмент був покликаний забезпечити всебічну підтримку громадян, держави і Збройних Сил України.

Отже, доходимо висновку про пряму пропорційну залежність запроваджених інструментів боротьби з корупцією з рівнем її сприйняття. Представлена динаміка підтверджує необхідність подальшої роботи державних органів у напрямі реалізації кардинальних змін в українському суспільстві шляхом впровадження додаткових інструментів, що є ефективними в зарубіжних державах. Можливо, запровадження інноваційних авторських інструментів боротьби з корупцією також сприятиме її подоланню.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження критеріїв та Методики проведення оцінювання ефективності діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції: постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 р. № 458. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2020-%D0%BF#Text>.
2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.
4. United Nations Convention Against Corruption. Vienna, Austria: Vienna International Centre, 2004. 65 р. URL : https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.
5. Transparency International. URL : <https://www.transparency.org/en/>.

Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Богдан БОБОШКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ДО СПЕЦИФІКИ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ

У сучасному світі ймовірність техногенних катастроф постійно зростає, що ставить під загрозу як людське життя, так і інфраструктуру. Співробітники сектору безпеки та охорони відіграють вирішальну роль у забезпеченні безпеки та захисті населення під час таких надзвичайних ситуацій. Для ефективного функціонування в екстремальних умовах ці співробітники повинні бути належно підготовленими та навченими використовувати спеціалізовані методи та стратегії.

Техногенні катастрофи можуть призвести до масового порушення громадського порядку, руйнування інфраструктури, викидів небезпечних речовин тощо. У таких умовах ефективна робота сектору безпеки та охорони

вимагає спеціалізованої підготовки та навичок, орієнтованих на реагування у надзвичайних ситуаціях.

Одним з найефективніших методів навчання є проведення симуляцій техногенних катастроф. Це може включати тренування з евакуації, пошуку та рятування людей, використання захисного обладнання та ін. Співробітники навчаються працювати в умовах стресу та обмежених ресурсів [1, с. 48].

Навчання співробітників має охоплювати розгляд різних типів техногенних катастроф, таких як вибухи, руйнування будівель, викиди токсичних речовин тощо. Кожен сценарій потребує унікального підходу та набору навичок, котрими співробітники повинні володіти. В екстремальних умовах є критично важливою ефективна комунікація та співпраця між співробітниками [2, с. 46]. Відпрацювання командних вправ та симуляцій допомагає забезпечити злагоджену роботу всієї команди в умовах стресу та обмежених ресурсів. Сучасні технології, такі як дрони, датчики отруйних речовин, системи відеоспостереження тощо, можуть значно полегшити роботу сектору безпеки та охорони в умовах техногенних катастроф. Співробітники повинні бути навчені ефективно використовувати ці технології для оперативного реагування та рятування життів [3, с. 69].

Методи навчання співробітників сектору безпеки та охорони до специфіки екстремальних умов, зокрема техногенних катастроф, є критично важливими для забезпечення ефективного реагування та захисту населення в надзвичайних ситуаціях. Постійне навчання, симуляції та розвиток необхідних навичок допомагають підвищити рівень підготовки та готовності до дії у небезпечних умовах.

У період глибоких соціально-економічних змін переоцінка цінностей у суспільному житті спричинила появу нових негативних явищ у роботі поліції. На тлі зростання агресивності, жорстокості та озброєності у злочинному середовищі поліцейські стикаються зі збільшеними опором та непокорю з боку правопорушників та злочинців. Тенденція до екстремальності у правоохоронній діяльності, пов'язана із застосуванням зброї, забезпеченням правопорядку під час масових заходів та надзвичайних ситуацій, відзначається загостренням конфліктних ситуацій та загрозами для особистої безпеки поліцейських [4, с. 89].

Помітно, що питання особистої безпеки поліцейських не отримує належної уваги, що пояснюється декількома чинниками. По-перше, недосконалістю чинного законодавства, що регулює цю проблему. По-друге, відсутністю належних правових, соціальних та медичних гарантій. По-третє, недостатньою матеріально-технічною підтримкою поліцейських. По-четверте, ігноруванням проблем, пов'язаних із ризиками для особистої безпеки поліцейських, із боку як керівництва, так і громадськості [2, с. 4].

У контексті демократичних перетворень та інтеграції в європейські політико-правові інститути розбудова системи національних правоохоронних органів є важливим завданням для України. Потрібно звернути увагу на

світовий досвід у цій галузі, а також реформувати законодавство та практику роботи поліції відповідно до міжнародних стандартів.

Особливу увагу слід приділити забезпеченню особистої безпеки поліцейських під час виконання ними своїх службових обов'язків. Сучасний контекст вимагає системних рішень щодо підвищення рівня безпеки правоохоронців [3, с. 58]. Це є можливим за умови аналізу та впровадження передового досвіду інших країн, вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення належних матеріальних ресурсів. Крім того, реформування поліції повинно враховувати сучасні виклики та загрози, такі як зростання міжнародної злочинності, тероризму та корупції. Співпраця між державами та координація дій правоохоронних органів на міжнародному рівні стають важливими елементами боротьби з цими загрозами.

Отже, вирішення проблем особистої безпеки поліцейських вимагає комплексного підходу, що передбачає правову, організаційну та матеріальну підтримку, а також урахування міжнародного досвіду та вимог сучасного світу. Реформування поліції є важливим етапом у зміцненні правової держави та забезпеченні безпеки громадян.

Список використаних джерел:

1. Бахчеван Є. Ф. Деякі тактичні прийоми та навички забезпечення особистої безпеки майбутнього працівника Національної поліції України під час екстремальної ситуації. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: зб. матер. Харків : ХНУВС, 2017. С. 52-55.
2. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2016. 227 с.
3. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. К. : ФОП Кандиба Т.П., 2018. 524 с.
4. Криштанович М. Ф. Модернізація механізмів державного управління в системі органів внутрішніх справ сучасної України: дис. ... д-ра юрид. наук: 25.00.02. Львів, 2016. 474 с.

Іван БОГАТИРЬОВ,
професор кафедри права
та правоохоронної діяльності
Державного університету
«Житомирська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Мала війна росії проти України у 2014 році не тільки порушила територіальну цілісність України шляхом захоплення частини території Донецької та Луганської областей, повної окупації Автономної республіки Крим, вона створили передумову для росії розпочати велику війну 24 лютого 2022 року.

Велика війна – це новий виклик для сучасної незалежної України, а тому введення режиму воєнного стану вперше зумовило застосування критичних (не властивих нормальному розвитку держави) норм, реалізація яких може через обмеження певних прав громадян забезпечити належну обороноздатність країни, створити можливості для відсічі збройної агресії та забезпечити конституційні права громадян, зокрема захист їхнього права власності [1].

З-поміж багатьох критичних проблем варто виділити питання використання зброї цивільними особами в умовах режиму воєнного стану. Слід зазначити, що прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» у березні 2022 р. була вимушеним, оскільки ворог, проводячи «спеціальну операцію», вчиняв на нашій території злочини, від яких здригнувся весь світ.

Вбивства, згвалтування, мародерство стали частиною робочих буднів військових збройних сил російської федерації. Емоційний стан, зміни у побуті та загалом у повсякденному житті українців в перші дні великої війни спонукали людей, особливо цивільних, брати участь у відсічі ворога, стримуванні держави-агресора шляхом одержання зброї.

Згадуються перші дні війни, коли ворог захопив низку міст і сіл Чернігівської області і уже стояв на підступах до Чернігова, люди отримували зброю за паспортом і вступали в підрозділи територіальної оборони. Так, 26 лютого 2022 р. був створений озброєний добровольчий підрозділ «Ветеран», до складу якого увійшли 33 ветерани органів внутрішніх справ Чернігівської області [2].

Більше того, деокупація і окупація частини територій України державою-агресором рф засвідчила нелюдське ставлення до мирного населення та військовослужбовців Збройних Сил України. І якщо військовослужбовці можуть себе захистити тому, що володіють зброєю, то цивільне населення, на жаль, такої можливості не має. Є думка, що наявність вогнепальної зброї у людей могла б уберегти комусь життя.

Отже, дискусія щодо володіння вогнепальною зброєю цивільними особами відбувається не один рік. А оскільки російсько-українська війна триває понад два роки, безпекові виклики вимагають створити у державі належну персональну безпеку в умовах режиму воєнного стану.

Варто наголосити, що цивільним особам заборонено мати вогнепальну зброю, оскільки вона застосовується під час війни, є надзвичайно руйнівною, а вогнепальні ушкодження в зоні бойових дій набувають масового характеру. Водночас закон надає можливість цивільним особам у період дії воєнного стану брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації шляхом отримання вогнепальної зброї і боєприпасів відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України [3].

Важливо, щоб під час відсічі та стримування збройної агресії російської федерації цивільні особи, отримавши вогнепальну зброю, дотримувались таких принципів:

- неминучості;

- військової необхідності;
- пропорційності.

Дотримання цих принципів дозволить цивільній особі застосувати вогнепальну зброю з дотриманням права на самооборону, для відсічі ворога, задля захисту Батьківщини.

Поряд з тим закон забороняє носити з собою і короткоствольну зброю, навіть якщо у вас є на це дозвіл. Для країни у стані війни це не зовсім не доречно. Але як кримінолог можу зазначити, що вогнепальна зброя – це збільшення кількісних і якісних показників злочинності. Кожен з нас має бути впевнений, що зброя, яку особа отримує на підставі закону, буде застосована з метою власної безпеки або безпеки інших осіб. В іншому випадку ми не почуватимемося в безпеці на вулиці, у власному будинку, громадських місцях.

Тож насамкінець робимо висновок. Питання регулювання та обігу зброї серед цивільних назріло давно. Самозахист громадян і підготовка до національного спротиву могли б стати вагомим фундаментом для цього.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Богатирьов І. Г. Чернігівщина у війні: нариси відтворення подій 24.02.2022 року: монографія. Одеса : Вид-во «Юридика», 2024. 260 с.
3. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.

Роман МИРОНЮК,
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху складають найпоширенішу з-поміж інших порушень групу правопорушень, які виявляються, фіксуються та за які поліцейськими та судом застосовуються штрафні санкції. Однак попри постійну увагу науковців та практиків, що спрямована на удосконалення адміністративно-деліктного законодавства в окресленій сфері, діючий Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) містить низку положень, які потребують

удосконалення з метою більш ефективного впливу на порушників правил дорожнього руху.

Тому доцільним буде вказати на окремі недоліки адміністративно-деліктних норм, які встановлюють адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього руху, виявлені на підставі аналізу законодавства, та назвати окремі положення, що потребують удосконалення.

Так, у ч. 4 ст. 122 КУпАП «Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху» встановлено відповідальність за перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, за що передбачено накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Цей вид правопорушення є одним з найбільш поширених та створює реальну загрозу безпеці дорожнього руху, зокрема коли таке правопорушення вчинюється в межах міста, адже при русі транспортного засобу зі швидкістю понад 100 км/год у разі раптового попадання на дорогу пішохода (частіше дитини або особи похилого віку) водій, гальмуючи, не зможе різко зупинити транспортний засіб, що призведе до загибелі людини. Водночас, попри високий рівень суспільної шкідливості цього діяння, наближеної до суспільної небезпеки, особу за його вчинення неможливо притягнути до відповідальності через прогалину в законодавстві. Так, аналіз ст. 255 КУпАП дає підстави вказати, що до повноважень поліції не віднесено право складення протоколу про дане правопорушення. Окрім цього, відповідно до аналізу ст. 221 КУпАП, яка регламентує юрисдикцію суду щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, повноваження щодо розгляду справи про це правопорушення не віднесено до юрисдикції суду; відсутня така юрисдикція і у поліції відповідно до ст. 222 КУпАП. Отже, на сьогодні склалася складна правова ситуація на межі правового негілізму, за якої відповідальність за протиправне діяння встановлена, а процедура притягнення до відповідальності відсутня.

Слід визнати такою, що не відповідає ступеню адекватності покарання та принципу законності, санкцію ст. 122-1 КУпАП у вигляді штрафу в розмірі дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за «невиконання водіями вимог поліцейського, а водіями військових транспортних засобів – вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу».

Слід визначити занадто суворою санкцію у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року у разі порушення норми ст. 124 КУпАП «Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна», якщо такі дій були здійснені з необережності, під час

обледеніння, рясних опадів та інших природних та сторонніх факторів, які не дали можливість водію зупинити транспортний засіб та запобігти наїзду на інший транспортних засіб чи дорожню інфраструктуру. Тобто якщо включати закони логіки, то за всі порушення правил дорожнього руху альтернативною санкцією статті має бути позбавлення права керування транспортним засобом, що принаймні не є ефективним та суттєво порушує право особи на керування транспортними засобами. У зв'язку з цим пропонуємо виключити стягнення у вигляді «позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року» зі санкції ст. 124 КУпАП, залишивши тільки штрафну санкцію.

Також слід визнати такою, що не відповідає ступеню адекватності покарання та принципу законності, санкцію ст. 124-1 КУпАП у вигляді накладення штрафу в розмірі чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (68 грн.) за такі дії, як «ненадання посадовими особами підприємств, установ, організацій і громадянами транспортних засобів, що їм належать, поліцейським та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у встановлених законом невідкладних випадках». Особливо коли мова йде про зупинку поліцейськими чи військовими транспортною засобу для доставлення постраждалих під час вибухів людей, проведення термінової евакуації людей з місць активних бойових дій та інше. Така санкція має бути значно збільшена.

Потребує застосування більш ефективної санкції (у вигляді громадських робіт або конфіскації транспортною засобу) за таке правопорушення, як «керування транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами», передбачене ч. 4 ст. 126 КУпАП.

Також на сьогодні відсутня відповідальність водіїв мотоблоків та іншої сільхозтехніки, велоскутерів та електросамокатів, при цьому ст. 127 КУпАП встановлено відповідальність за «порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин». Хоча прямої вказівки на електроскутери як транспортні засоби немає, однак є судово практика, яка їх прирівнює до транспортних засобів і вказує на приклади такої відповідальності. Так, в обвинувальному вирокі Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 19 квітня 2021 р. у справі № 336/7734/20 було визначено, що «електросамокат відповідає поняттю «транспортний засіб», яке визначено пунктом 1.10 ПДР (пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів)» [2]. Також у постанові від 17 травня 2021 р. у справі № 761/31629/20 Київський апеляційний суд, незважаючи на відсутність у ПДР визначення електросамоката, зробив висновок, що цей пристрій відповідає поняттю «транспортний засіб», оскільки призначений для перевезення людей. Тому водій, який використовував самокат саме з цією метою, порушив пункт 11.13 ПДР [3].

Слід також відміти невідповідність санкції ст. 128 КУпАП принципу законності та адекватності покарання. Адже за таке правопорушення, як

«випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам або без необхідних документів, передбачених законодавством», передбачено застосування штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності в розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Санкція потребує значного збільшення, адже ступінь суспільної шкідливості такого діяння є досить високим, оскільки зафіксовано багато випадків ДТП з тяжкими наслідками (смертями та каліцтвом пасажирів), причиною яких є несправні транспортні засоби.

З метою підвищення рівня безпеки перевезення пасажирів пропонуємо встановити відповідальність за перевезення пасажирів громадським транспортом (в тому числі будь-яким транспортом) понад встановлену кількість місць, передбачених технічними умовами цього транспортного засобу та закріпити таке правопорушення та відповідальність за його вчинення у розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в ст. 133-1 КУпАП «Порушення правил надання послуг та вимог безпеки при наданні послуг з перевезення пасажирів чи вантажів автомобільним транспортом».

Як підсумок слід зазначити, що це лише незначна частина порушень правил безпеки дорожнього руху, які потребують нормативного закріплення, і що в цілому Глава 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку» потребує суттєвого моніторингу та оновлення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Вирок Шевченківського районного суду м. Запоріжжя у справі № 336/7734/20 від 19.04.2021 р. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96352078>.
3. Постанова Київського апеляційного суду у справі № 761/31629/20 від 17.05.2021 р. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96948661>.

Микола ВЕСЕЛОВ,
професор кафедри
державно-правових дисциплін
Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
Аліна ПРИХОДЬКО,
здобувач вищої освіти
Криворізького навчально-
наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, СКОЄНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

Одним із проблемних питань, яке, на нашу думку, зараз суттєво впливає на загальний стан безпеки дорожнього руху (далі – БДР) в Україні, є транспортна дисципліна військовослужбовців. Кількість ДТП за участю військовослужбовців та тяжкість їх наслідків за два повні роки повномасштабної війни в Україні суттєво зросли.

Напрацювання адекватних заходів реагування, зокрема запобігання аварійності за участю даної категорії учасників дорожнього руху, потребує детального наукового аналізу ДТП, оцінки тяжкості їх наслідків, прогнозування можливих тенденцій цього негативного явища [1, с. 221]. На фоні окресленого статистично-правовий аналіз правопорушень у сфері БДР за участю чи з боку військовослужбовців набуває особливої актуальності.

Характерно, що протягом 2022 р. на військовослужбовців за правопорушення у сфері БДР було складено 3729 адміністративних матеріалів. Це були порушення, пов'язані з керуванням ТЗ особою, яка не має відповідних документів на право керування таким ТЗ або не пред'явила їх для перевірки, або стосовно якої встановлено тимчасове обмеження у праві керування ТЗ (ст. 126 КУпАП), керуванням ТЗ особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння (ст. 130 КУпАП), порушенням ПДР, що спричинило пошкодження ТЗ, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП). Як бачимо, документування скоєних даної категорією «водіїв» правопорушень у сфері БДР відбувалося майже у виключних ситуаціях. Такий стан речей напевно пояснюється величезним кредитом довіри та вдячністю до військових.

Картина суттєво змінилася у 2023 р. (рис. 1). Темпи зростання адміністративних правопорушень в окресленій сфері з боку військовослужбовців в Україні в цілому становили 913 %, у Дніпропетровській області (1562 %). За окремими статтями КУпАП темпи зростання мали значення, що вимірюється не однією тисячею!

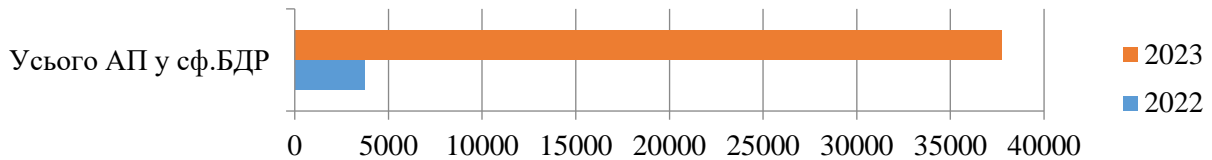

Рис. 1. Кількість адміністративних правопорушень (далі – АП), скоєних військовослужбовцями у сфері БДР в Україні

Знову ж таки, доводиться констатувати суттєве зростання випадків керування ТЗ у стані сп'яніння (на 1145 %), скоєння ДТП «без постраждалих» (на 1554 %), залишення місця ДТП (на 1460 %), керування ТЗ без відповідного права чи реєстраційних документів на ТЗ (на 3575 %).

Завеликі темпи зростання адміністративних правопорушень у сфері БДР з боку українських військових підтверджуються і результатами аналізу судової практики. Відомості про кількість військовослужбовців, притягнутих судами першої інстанції до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері БДР, взяті за 2021-2023 рр., дають можливість визначити темпи зростання, порівнюючи довоєнний період з воєнними роками. Для більшої об'єктивності необхідно зазначити, що зростання правопорушень у сфері БДР має місце на фоні загального збільшення кількості адміністративних проступків серед військовослужбовців в Україні за період повномасштабної війни [2-4].

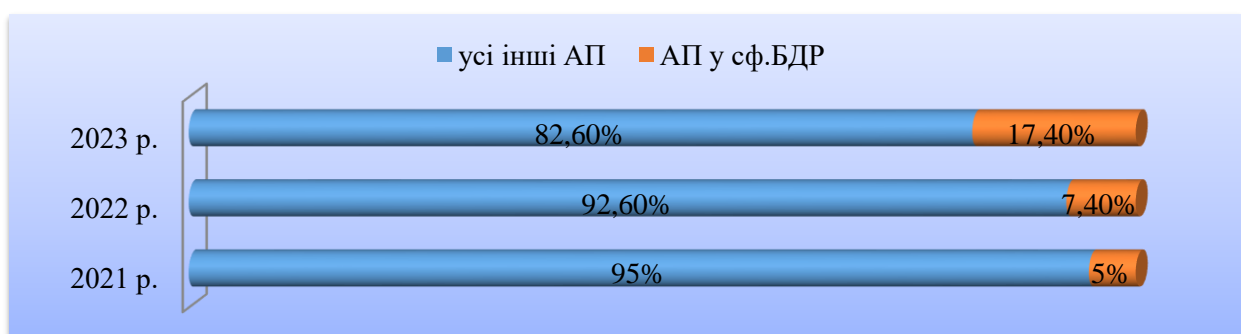

Рис. 2. Відсоток військовослужбовців, притягнутих судами першої інстанції до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері БДР (2022–2023 рр.)

Проте визначення відсотка військовослужбовців, притягнутих судами першої інстанції до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері БДР, з-поміж загальної кількості військовослужбовців, які скоїли інші

адміністративні правопорушення напередодні та за період війни, а також порівняння темпів зростання їх кількості вкотре підкреслюють погіршення стану транспортної дисципліни з боку військових, що, безумовно, призводить до збільшення кількості та тяжкості наслідків ДТП за їхньою участю (рис. 2, 3).

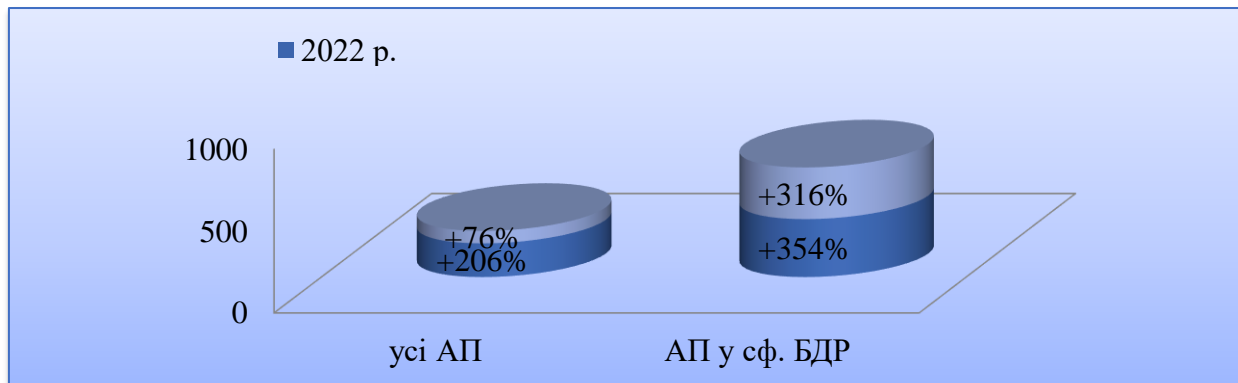

Рис. 3. Порівняння темпів зростання кількості військовослужбовців, притягнутих судами першої інстанції до адміністративної відповідальності загалом та за правопорушення у сфері БДР, за період війни (2022-2023 р.р.)

Вчені небезпідставно наголошують, що у сфері БДР найбільш щільно простежуються кореляційні зв'язки між однорідними адміністративними та кримінальними правопорушеннями, тобто правопорушеннями, об'єкти посягання яких співпадають або майже співпадають [5, с. 58].

Тож, здійснюючи аналіз ДТП за участю військовослужбовців, не можна обмежуватися тільки вивченням адміністративно-деліктної практики та статистики. Лише у сукупності з дослідженням даних за результатами кримінальних проваджень, які пов'язані з ДТП, картина характеристик дорожньо-транспортної аварійності за участю військовослужбовців буде повною.

Нагадаємо, що до уваги маємо брати такі статті КК України, які пов'язані з порушенням правил БДР або експлуатації транспорту особами, які керують ТЗ: ст. ст. 286, 286-1, 415 КК України. Слід наголосити, що наявна статистика не є досконалою, а цільових досліджень з цих питань останнім часом не проводилося. Проте навіть наявні відомості (аналіз єдиних звітів про кримінальні правопорушення та єдиних звітів про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення) надали змогу розширити уявлення про окремі характеристики явища дорожньо-транспортної аварійності за участю військовослужбовців. Крім того, врахування даних за 2021-2023 рр. додатково сприяло вивченню цього явища у динаміці (порівнюючи довоєнний стан речей з воєнним періодом) [6-11].

Темпи зростання кількості облікованих кримінальних проваджень, пов'язаних із порушенням правил водіння або експлуатації військової техніки та транспорту (ст. 415 КК України) за період повномасштабної війни

сягнули 548,5 %. На жаль, із форми Єдиного звіту про кримінальні правопорушення не можна так само встановити абсолютну кількість облікованих кримінальних правопорушень за ст. 286 КК України, вчинених саме військовослужбовцями. Проте на ситуацію можна поглянути, беручи до уваги відомості з єдиних звітів про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення протягом 2021-2023 рр.

Результати аналізу свідчать, що протягом війни кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил водіння або експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, що спричинило потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель потерпілого, не зазнали таких змін, як правопорушення, пов'язані з використанням, умовно кажучи, «цивільного» транспорту (ст. 286 КК України), де темпи зростання за період повномасштабної війни сягнули 948 %. До того ж, ці дані підкреслюють зростання не лише загальної кількості даних видів кримінальних правопорушень, а й дають можливість простежити величезні темпи росту кваліфікованих складів (більш тяжких наслідків таких ДТП) даного виду правопорушень порівняно з довоєнним періодом на 1260 %.

За видами служби у 2023 р. найбільшу кількість осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення, становили військовослужбовці, які проходять службу за контрактом (48,6 %), до того ж, саме у цьому році в облікових таблицях вперше з'явилася така категорія, як військовослужбовці за призовом під час мобілізації, на яку припадає майже 22 % кримінальних правопорушень у сфері БДР.

Кількісні зміни складу ЗСУ, напевно, не могли не вплинути на характеристики військовослужбовців, які стали учасниками ДТП, і залежно від належності їх до офіцерського, сержантського чи рядового складу. Якщо у 2021 р. відсоток офіцерів із-поміж осіб, які обвинувачувалися у скоєнні кримінальних правопорушень, пов'язаних із порушенням правил та норм БДР та експлуатації транспорту, становив 21 % (до речі, велика частка), то за два роки війни, незважаючи на загальний «вал» цих кримінальних проваджень, відсоток офіцерів у загальній кількості винних у ДТП (із постраждалими) військовослужбовців поступово зменшувався – різниця становить 12 %, натомість відсоток осіб сержантського та старшинського складу зріс на 5%. Більша частина таких кримінальних правопорушень була скоєна особами рядового складу (у 2023 р. – 86%).

Таким чином, статистичне дослідження взаємозв'язків цих двох явищ:

- а) «порушення – відповідальність»,
- б) «ДТП – наслідки – відповідальність» – дає можливість виявити не тільки наявність проблеми, її масштаби, а й визначити спільні закономірності, чинники, що детермінують ці процеси.

Список використаних джерел:

1. Калініна А. В., Шрамко С. С. Запобігання автотранспортній злочинності: аспекти наукового і прикладного дискурсу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. № 2 (20). С. 210-230.

2. Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. Зведений за 2021 рік. *Судова влада України*. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvitnist_21.

3. Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. 2022 рік. *Судова влада України*. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022.

4. Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. 2023 рік. *Судова влада України*. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023.

5. Новіков О. В. Статистичне співвідношення між облікованими дорожньо-транспортними пригодами, адміністративними правопорушеннями у сфері дорожнього руху та кримінальними правопорушеннями проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *ScienceRise: Juridical Science*. 2022. № 1 (19). С. 57-63.

6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

8. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

9. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.

10. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.

11. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.

Руслан ПИЛИПВ,
доцент кафедри права
та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківської філії
Університету «Україна»,
кандидат юридичних наук, доцент
Любов НИКОЛАЙЧУК,
доцент кафедри права та
гуманітарних дисциплін
Івано-Франківської філії
Університету «Україна»,
кандидат юридичних наук, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК МЕТОД ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

На сьогодні у світі залишається критичною проблема насильства, і зокрема булінгу – цькування та проявів агресії до особистості з метою її принизити. Сотні мільйонів дітей та молодих людей у кожному куточку планети страждають від таких проявів з боку інших людей – сторонніх і навіть рідних. Чи існувала ця проблема раніше або ж виникла як побічний ефект від глобалізації? За результатами опитувань, 67 % респондентів дали позитивні відповіді щодо наявності випадків боулінгу в їхньому житті чи житті знайомих [1].

До 2019 р. національне законодавство України не містило поняття булінгу (цькування) учасника освітнього процесу, проте це не означало, що такої проблеми в нашому суспільстві не існувало. За статистикою, майже 70 % українських дітей були або жертвами, або кривдниками, або свідками боулінгу [2]. Наприкінці 2018 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». Цей правовий акт не лише дав визначення поняттю «булінг», а й запровадив механізм протидії цьому негативному явищу, встановив адміністративну відповідальність за вчинення цькування та певну бездіяльність адміністрації закладів освіти. Але застосування чинних положень законодавства у практичній діяльності не позбавлено низки вад.

У законі не тільки визначено поняття «булінг» та механізм протидії йому, але й встановлено адміністративну відповідальність за вчинення цькування – Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) доповнено статтею 173-4. Згідно з КУпАП булінг (цькування) – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої й неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших

учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода фізичному чи психічному здоров'ю. Закон України «Про освіту» також було доповнено поняттям «булінг», крім цього, було виділено типові ознаки цього явища. Серед них:

- 1) систематичність діяння;
- 2) наявність сторін (кривдник – булер, потерпілий – жертва булінгу, спостерігачі);
- 3) дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [3, с. 145].

Окремою формою цькування виділяють кібербулінг. Він отримав поширення з появою мобільних пристроїв та Інтернету. У цьому випадку зброєю булера стають соціальні мережі, різноманітні форуми, чати, надіслання смс-повідомлень на мобільні телефони тощо. Булер може застосовувати анонімні погрози, дзвінки з мовчанням, переслідування або просто записувати відео зі знущанням, а потім поширювати його серед інших або у мережі Інтернет.

Як слушно зазначає М. Веселов, інститут адміністративної відповідальності у сфері ювенальної юстиції охоплює такі напрями реалізації, як:

- захист прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень (адміністративна відповідальність неповнолітніх);
- адміністративна відповідальність батьків або осіб, що їх замінюють, за невиконання обов'язків щодо виховання дітей, зокрема так зване перекладання відповідальності («трансмісія») за вчинення особою віком від 14 до 16 років адміністративного проступку;
- адміністративна відповідальність посадових осіб за протиправні дії чи бездіяльність, що порушують права дітей або не забезпечують їх дотримання іншими фізичними чи юридичними особами [4, с. 53].

Це цілком втілюється у відповідних частинах статті 173-4 КУпАП. Норми цієї статті КУпАП передбачають відповідальність не тільки за безпосереднє здійснення булінгу учасником освітнього процесу (відповідальність за булінг покладається на осіб, які досягли віку адміністративної відповідальності безпосередньо, а у разі вчинення таких дій малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років – на батьків дитини), але й за неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції про випадки цькування. Що ж стосується вчителів, то для них не передбачено відповідальність за приховування булінгу, хоча вони займають провідне місце з-поміж осіб, яким зазвичай стає відомо про подібні факти. Розгляд питань про притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення булінгу належить суду.

Для того, щоб запобігання булінгу в Україні було більш ефективним, потрібно удосконалювати превентивні заходи (шляхом активізації виховного та психологічного впливу у формі бесід у школі, тренінгів, які б проводилися за участю вчителів, батьків та дітей, проведення більше правопросвітницької роботи серед дітей та підлітків) та заходи адміністративної відповідальності.

Задля покращення адміністративної відповідальності пропонуємо передбачити:

1) у КУпАП (окремою частиною статті 173-4) адміністративну відповідальність для педагогічного складу закладів освіти за бездіяльність у разі виявлення фактів булінгу серед учнів;

2) адміністративну відповідальність не лише для осіб, які безпосередньо вчиняють дії, що кваліфікуються як булінг, а й для осіб, які активно сприяють настанню негативних наслідків від цькування шляхом підбурювання основних виконавців, здійснення фото-, відеозйомки та викладення в мережі Інтернет таких фактів тощо;

3) обов'язковість складання висновку психологу за фактом булінгу, залучення до розгляду у суді справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-4 КУпАП, психологів, враховувати їхні висновки та пропозиції при обранні заходів реагування, передбачених законодавством.

Список використаних джерел:

1. EndViolence: Як подолати булінг, на думку молоді. *U-Report*. URL : <http://surl.li/twfte>.
2. Булінг: Не мовчи, дій – інакше зацькують. *Український інтерес*. URL : <https://uain.press/articles/bullying-ne-movchy-dij-inakshe-zatskuyut-717934>.
3. Пилипів Р. М. Окремі питання вдосконалення адміністративно-правової протидії булінгу в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 31 (70). С. 144-148.
4. Веселов М. Інститут адміністративної відповідальності у системі ювенальної юстиції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Юридичні науки*. 2019. № 5 (106). С. 49-63.

Наталія ДЕВЯТКІНА,
доцент кафедри фармакології,
клінічної фармакології та фармації
Полтавського державного
медичного університету,
кандидат медичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИКІВ У СЕРЕДОВИЩІ НЕПОВНОЛІТНІХ І МОЛОДІ

Проблема незаконного обігу наркотиків є актуальною для багатьох міст України, зокрема міста Дніпро. Наркотична залежність та зловживання наркотиками негативно впливають на фізичне та психічне здоров'я громадян,

порушуючи суспільний порядок та загрожуючи безпеці міста. У зв'язку з цим розробка ефективних стратегій попередження обігу наркотиків стає пріоритетним завданням для муніципалітету та правоохоронних органів.

Правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотиків, становлять серйозну загрозу суспільству та індивідуальному благополуччю громадян. Ці злочини охоплюють широкий спектр протиправних дій: від незаконного виробництва до контрабанди та збуту наркотичних засобів. У цьому контексті важливим є науковий аналіз та розуміння складу правопорушень, а також розробка ефективних стратегій протидії такій формі протиправної діяльності [1, с. 7].

Для юридичної науки вирішальне значення має аналіз складу правопорушення, оскільки саме встановлення всіх його ознак дозволяє характеризувати його та визначити юридичну відповідальність. У нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення і Кримінального кодексу України закріплені об'єктивні та суб'єктивні ознаки протиправних діянь у сфері незаконного обігу наркотиків, такі як незаконне придбання, зберігання, перевезення, виготовлення та інші дії, що порушують законодавство [3, с. 6].

Значний вплив на криміногенну ситуацію у сфері незаконного обігу наркотиків мало прийняття низки законодавчих актів, спрямованих на вдосконалення правового регулювання. Наприклад, Закон України № 838-VIII від 26.11.2015 вніс зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання. Це сприяло звільненню значної кількості осіб, засуджених за злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, та вплинуло на загальну криміногенну ситуацію.

Боротьба з незаконним обігом наркотиків вимагає комплексного підходу та застосування різноманітних заходів. Серед них важливе місце займають загальносоціальні заходи, спрямовані на покращення соціально-економічних умов, розвиток соціальної сфери та підвищення морально-етичних стандартів у суспільстві. Крім того, важливими є політичні та правові заходи, спрямовані на зміцнення правової держави, забезпечення ефективної роботи правоохоронних органів та впровадження суворої відповідальності за порушення закону [4, с. 69].

Правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків є серйозною загрозою суспільному порядку та безпеці громадян. Їх попередження вимагає комплексного підходу та спільних зусиль усіх суспільних суб'єктів, як-от: правоохоронні органи, громадські організації, громадянське суспільство. Лише шляхом спільних дій можна досягти значного зниження рівня наркозлочинності та забезпечити безпеку і благополуччя у суспільстві.

Насамперед необхідно провести детальний аналіз ситуації з обігом наркотиків на території відповідної громади. Цей етап включає вивчення статистичних даних щодо кількості випадків незаконного обігу наркотиків, виявлення основних зон обігу та розповсюдження наркотиків, а також аналіз причин, що сприяють поширенню наркозалежності серед місцевого населення [2, с. 47].

На основі отриманих даних можна розробити комплекс стратегій та заходів із метою попередження обігу наркотиків на відповідній території. Серед них:

– проведення інформаційно-просвітницьких кампаній серед молоді та населення міста щодо небезпеки наркотиків, їхнього впливу на здоров'я та соціальне життя. Організація лекцій, семінарів та тренінгів у навчальних закладах, медичних установах та громадських організаціях;

– створення та підтримка центрів психологічної допомоги та реабілітації для осіб, залежних від наркотиків. Розвиток альтернативних програм реінтеграції для наркозалежних осіб, спрямованих на їх соціальне та професійне відновлення;

– зміцнення контролю за обігом наркотиків, виявлення та припинення діяльності незаконних наркотичних мереж. Проведення спільних операцій з правоохоронними органами та спеціалізованими службами з метою затримання та покарання організаторів та дилерів наркотиків;

– залучення громадських організацій, активістів та волонтерів до реалізації програм з попередження обігу наркотиків. Спільна робота з активістами громадських ініціатив у сфері боротьби зі зловживанням наркотиками та підтримки наркозалежних осіб [1, с. 19].

Загалом попередження обігу наркотиків на території певної громади вимагатиме комплексного підходу, реалізації концепції поліцейської діяльності, що орієнтована на громаду [5] та спільних зусиль різних суспільних суб'єктів. Шляхом реалізації інтегрованих стратегій, спрямованих на профілактику наркозалежності, розвиток соціальної інфраструктури та зміцнення правоохоронного контролю, можна досягти значного зниження рівня наркозлочинності та покращити соціальну та безпекову ситуацію в місті.

Список використаних джерел:

1. Бабенко А. М., Мазуренко О. В. Практика як критерій істини в оцінці ефективності запобігання наркозлочинності (регіональний зріз). *Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення*: матер. Міжнар. наук.-практ. круг. столу (м. Харків, 17 травня 2019 р.). Харків : Константа, 2019. С. 14-18.

2. Гладкова Є. О. Кримінологічні засади протидії наркозлочинам в Україні. Харків : ХНУВС, 2018. 48 с.

3. Головін Д. В. Криміналістична характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3. С. 103-111.

4. Кротюк А. М. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів у великому місті. *Юридична наука*. 2020. № 2 (104). С. 43-49.

5. Валєєв Р. Г. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, як складова соціального розвитку держави. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 1 грудня 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 128-130.

Роман ОПАЦЬКИЙ,
доцент кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

НЕЦЕНЗУРНА ЛАЙКА: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЇ

Нецензурна лайка – це одна з грубих форм неповаги до громадської моральності. Вона включає непристойні висловлювання, які можуть бути образливими та неприйнятними для спілкування в громадських місцях. Такі слова є одним із найогидніших різновидів словесної брутальності. Незалежно від обставин використання нецензурних слів може виявити грубе ставлення до оточуючих та завдати моральної шкоди духовному стану суспільства [1].

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері охорони громадського порядку.

Громадський порядок – це обумовлена потребами суспільства система врегульованих правовими та іншими соціальними нормами відносин, що формуються у громадських місцях у процесі спілкування людей, яка має на меті забезпечення спокійної обстановки суспільного життя, нормальних умов для праці і відпочинку людей, діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій.

Матюки – це форма ненормативної лексики поряд із блюзнірством, прокльонами та лайкою, що є табуованою (забороненою) і вважається непристойною [2]. Матюк – це грубе або образливе слово чи вираз, що використовується для вираження негативних емоцій або для образи іншої особи.

Такі слова є частиною мови, але їх використання часто вважається неприйнятним у ввічливому суспільстві через їх образливий характер. Вони зазвичай використовуються у вигляді образливих висловів. Це слова або фрази, які вважаються непристойними та забороненими у звичайному суспільстві. Вони можуть містити образливі вирази або бути пов'язаними зі словом «мати» [3].

Слово «матюк» походить від слова «матір». Річ у тім, що багато лайок зачіпають матір, звідси й назва «матюки». «Словник української мови» Б. Грінченка зазначає, зокрема, що крім «матюкати», «матюкатися» в українській мові відоме ще дієслово «батькувати», яке означає «зачіпати лайкою батька». Проте матюками заведено називати не будь-яку лайку. Філолог І. Хворостяний пропонує простий маркер, як відрізнити матюки від іншої лайливої лексики: «Це слова, які чітко пов'язані зі статевими органами та процесом, пов'язаним із застосуванням статевих органів, з певними «анальними лексемами» [4].

Ця форма мовлення використовується для вираження негативних емоцій, обурення або просто як спосіб виразити свої почуття [3]. Розглянемо типові проблеми кваліфікації адміністративного правопорушення, пов'язаного з нецензурною лайкою.

Згідно зі ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення дрібне хуліганство включає такі дії, як нецензурна лайка в громадських місцях. Це одна з грубих форм неповаги до громадської моральності, яка включає непристойні висловлювання та образливі слова. Незалежно від обставин використання нецензурних слів виявляє грубе ставлення до оточуючих та завдає моральної шкоди духовному стану суспільства.

Нецензурна лайка у громадських місцях є найбільш розповсюдженою формою дрібного хуліганства, під якою необхідно розуміти найбільш цинічні лайки, що належать, як правило, до сфери статевої відносин, непристойні висловлювання. Іншою формою цього правопорушення є образливе ставлення до громадян, під яким необхідно розуміти докучливу поведінку, пов'язану з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини та утискають будь-яку волю, до того ж у грубій розв'язній манері. Це може бути: хапання за одяг, насильницьке утримання за руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині та інші подібні дії. Для всіх цих випадків характерним є ігнорування волі та бажання оточення, прагнення нав'язати свою волю, а точніше свавілля.

Прояви цього правопорушення надзвичайно різноманітні. Таку розмаїтість законодавець визначив терміном «інші подібні дії», до яких необхідно віднести: безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками, лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; неправдиве повідомлення про смерть родичів.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його скоєння, а саме громадське місце, яке дістало законодавче визначення як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу. Особа усвідомлює, що її дії протиправні, вона передбачає, що в результаті їх здійснення буде порушено громадський порядок, і прагне цього. Елементом суб'єктивної сторони дрібного хуліганства є також мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей [5].

Список використаних джерел:

1. Дрібне хуліганство. *WikiLegalAid*. URL : https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%94%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B5_%D1%85%D1%83%D0%BB%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.
2. Дрібне хуліганство: що це і яке покарання. *20minut.ua*. URL : <https://zt.20minut.ua/Podii/dribne-huliganstvo-scho-tse-i-yake-pokarannya-11434534.html>.
3. Матюк. *УКРЛІТ.ORG*. URL : <http://ukrlit.org/slovnuk/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%8E%D0%BA>.
4. Що таке матюки? *Слово про Слово*. URL : <https://slovoproslovo.info/scho-take-matyuki/>.
5. Науково-практичний коментар до ст. 173 Кодексу про адміністративні правопорушення України. *Адвокат Прокопенко Вадим*. URL : <http://www.jurists.org.ua/administrative-law/7104-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-173-kodeksu-pro-admnstrativn-pravo-porushennya-ukrayini.html>.

Сергій БРАТКОВ,

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Оксана ГОРБУНОВА,

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах сучасних глобальних викликів, зокрема збройних конфліктів, питання ефективною діяльності поліції набуває особливої актуальності. Поліція відіграє ключову роль у забезпеченні громадського порядку, захисті громадян, підтримці стабільності та запобіганні злочинності. Досвід країн, що стикалися зі збройними конфліктами, є надзвичайно цінним для України, яка переживає непростий період внаслідок агресії та внутрішніх безпекових викликів.

Метою даного дослідження є порівняльний аналіз діяльності поліції в різних країнах під час збройних конфліктів та визначення можливостей імплементації найкращих міжнародних практик в український контекст. Аналіз буде зосереджений на різних аспектах роботи поліцейських підрозділів, включно зі стратегіями управління кризовими ситуаціями, співпрацею з військовими структурами, технологічним забезпеченням та методами взаємодії з громадськістю.

Завдання дослідження – вивчити конкретні приклади діяльності поліції під час збройних конфліктів у таких країнах, як США, Ізраїль, Німеччина та

Франція, а також визначити ключові елементи та підходи, що сприяли успіху поліцейських підрозділів у зазначених країнах.

Україна стикається з низкою викликів, пов'язаних із забезпеченням безпеки та громадського порядку в умовах війни. Вивчення та адаптація успішних міжнародних практик може суттєво підвищити ефективність українських поліцейських підрозділів, сприяти стабілізації ситуації та захисту громадян. Цей досвід також може бути корисним для розробки стратегій довгострокового розвитку системи безпеки та правопорядку в Україні.

Сполучені Штати Америки мають великий досвід у боротьбі з тероризмом та забезпеченні громадського порядку під час внутрішніх конфліктів. Основними аспектами є:

- федеральні та місцеві агентства. Важливу роль у координації зусиль відіграють федеральні агентства, такі як ФБР, які тісно співпрацюють з місцевими поліцейськими підрозділами. Ця співпраця дозволяє швидко реагувати на загрози та координувати дії на всіх рівнях;

- використання сучасних технологій. Поліція США активно застосовує новітні технології, зокрема аналітику великих даних, розпізнавання облич, дрони та системи відеоспостереження. Це дозволяє ефективніше виявляти та запобігати злочинам;

- тактичні підрозділи. Спеціальні тактичні підрозділи, такі як SWAT, забезпечують швидку та ефективну реакцію на загрози, що виникають у великих містах і під час масових заходів.

Ізраїль має унікальний досвід у боротьбі з тероризмом і забезпеченні безпеки в умовах постійної військової загрози. Основними аспектами є:

- співпраця з військовими структурами. Поліція Ізраїлю тісно співпрацює з військовими силами для забезпечення громадського порядку та безпеки. Ця співпраця включає спільні операції, обмін розвідувальною інформацією та координацію дій;

- антитерористичні підрозділи. Спеціальні підрозділи, такі як Yamam, зосереджені на попередженні та ліквідації терористичних загроз. Їхні методи охоплюють оперативне реагування, розвідувальну діяльність та спеціальну підготовку;

- залучення громадськості. Ізраїль активно залучає громадян до підтримки безпеки через програми взаємодії поліції з населенням, навчання та інформаційні кампанії.

Німеччина стикається з новими викликами у сфері безпеки, особливо після численних терористичних атак в Європі. Основними аспектами досвіду цієї країни є:

- система підготовки поліцейських. Німеччина має добре розроблену систему підготовки поліцейських, яка включає спеціалізовані курси для роботи в умовах підвищеної загрози. Поліцейські отримують навички кризового управління, антитерористичної діяльності та взаємодії з громадськістю;

- міжнародна співпраця. Німеччина активно співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами для обміну досвідом і спільних дій у

боротьбі з тероризмом. Це передбачає участь у міжнародних навчаннях та обмін інформацією;

- використання технологій. Німецька поліція застосовує сучасні технології для моніторингу ситуації, розпізнавання загроз та швидкого реагування на надзвичайні ситуації.

Франція має значний досвід у боротьбі з тероризмом, особливо після серії терактів останніх років. Основними аспектами такого досвіду є:

- спеціалізовані підрозділи. Елітні підрозділи, такі як GIGN (Національна жандармерія з втручання), здійснюють оперативні дії під час терористичних атак. Їхня підготовка охоплює широкий спектр навичок – від тактичної стрільби до переговорів із терористами;

- стратегії взаємодії з громадськістю. Французька поліція активно взаємодіє з громадянами через різноманітні програми, спрямовані на підвищення довіри та укріплення співпраці. Інформаційні кампанії допомагають підвищити обізнаність населення щодо поведінки під час надзвичайних ситуацій;

- система кризового управління. Франція має розвинену систему кризового управління, яка дозволяє швидко мобілізувати ресурси та координувати дії різних служб у разі надзвичайних ситуацій.

Аналіз діяльності поліції в умовах збройних конфліктів у різних країнах дозволяє виділити кілька ключових аспектів, які можуть бути корисними для України:

1. Міжвідомча координація. Ефективна діяльність поліції в умовах збройних конфліктів значною мірою залежить від координації між різними державними службами та агентствами. Це передбачає:

- співпрацю між поліцією та військовими. Спільні операції та обмін інформацією між поліцейськими підрозділами і збройними силами є критичними для забезпечення громадського порядку і реагування на загрози. Наприклад, у США федеральні агентства, такі як ФБР, тісно співпрацюють із місцевою поліцією для координації зусиль у боротьбі з тероризмом;

- створення об'єднаних командних центрів, що дозволяє координувати дії різних служб у реальному часі, а це є особливо важливим під час кризових ситуацій;

- міжнародну співпрацю. Участь у міжнародних організаціях та навчаннях сприяє обміну досвідом та найкращими практиками. Наприклад, Німеччина активно співпрацює з Європолем і бере участь у спільних навчаннях з іншими країнами ЄС;

2. Використання сучасних технологій. Інтеграція новітніх технологій у діяльність поліції є одним із ключових елементів успіху. Її елементами є:

- аналітика великих даних. Використання аналітичних платформ для обробки великих обсягів даних допомагає поліції прогнозувати та попереджувати злочини. США активно застосовують ці технології для аналізу злочинної активності та координації дій;

- системи розпізнавання облич та відеоспостереження. Використання систем відеоспостереження з розпізнаванням облич дозволяє ідентифікувати підозрюваних у режимі реального часу та оперативно реагувати на загрози.

Наприклад, у Великобританії такі системи застосовуються для моніторингу масових заходів;

- дрони та інші безпілотні системи. Дрони використовуються для розвідки та моніторингу важкодоступних територій, що значно розширює можливості поліції під час операцій. Ізраїль активно використовує дрони для контролю території та збору розвідувальної інформації;

3. Спеціалізовані підрозділи. Створення та підтримка висококваліфікованих спеціалізованих підрозділів є необхідною умовою для ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Приклади таких підрозділів:

- тактичні групи. Підрозділи типу SWAT (Special Weapons and Tactics) у США або GIGN у Франції спеціалізуються на вирішенні критичних ситуацій, як-от захоплення заручників, а також проведенні антитерористичних операцій. Вони проходять спеціалізоване навчання і мають доступ до передових технологій і зброї;

- антитерористичні підрозділи. Спеціальні підрозділи, такі як Yamam в Ізраїлі, зосереджені на запобіганні терористичним актам та реагуванні на них. Їхнє навчання включає розвідувальну діяльність, тактичні операції та співпрацю з іншими службами;

- кризові центри. Створення кризових центрів, де зосереджуються спеціалісти у різних галузях, дозволяє швидко і ефективно реагувати на загрози та координувати дії у надзвичайних ситуаціях;

4. Взаємодія з громадськістю. Ефективна комунікація та взаємодія з громадянами є важливими для забезпечення довіри до поліції та підтримки громадського порядку. Складові такої взаємодії:

- інформаційні кампанії. Проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про поведінку під час кризових ситуацій, сприяє покращенню безпеки. Франція активно проводить такі кампанії після терористичних атак;

- програми залучення громадськості. Програми на кшталт Community Policing (громадська поліція) в США сприяють тісній співпраці між поліцією і місцевими громадами. Це передбачає регулярні зустрічі з громадянами, навчання з основ безпеки та залучення волонтерів до підтримання правопорядку;

- використання соціальних мереж. Поліція використовує соціальні мережі для швидкого інформування населення про загрози, надання рекомендацій щодо безпеки та збору інформації від громадян.

Ключові елементи успішної діяльності поліції в умовах збройних конфліктів, такі як міжвідомча координація, використання сучасних технологій, спеціалізовані підрозділи, взаємодія з громадськістю, постійне навчання та психологічна підтримка, можуть бути адаптовані та впроваджені в Україні. Це сприятиме підвищенню ефективності українських поліцейських підрозділів та забезпеченню громадського порядку і безпеки в умовах збройного конфлікту.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Єлизавета ІЛЯЦЕТ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ДІТЬМИ

Правопорушення, у тому числі злочинність, є однією з найбільш серйозних соціальних проблем, що супроводжують людство протягом його історії. Ці явища мають негативний вплив на суспільство з різних аспектів. Правопорушення порушують стабільність та безпеку суспільства; підривають довіру між людьми та владою. Коли закони порушуються безкарно, це створює враження безнадійності та беззаконня, що може призвести до зростання соціального конфлікту та неповаги до системи правосуддя.

Правопорушення відбиваються на економіці суспільства. Вони можуть призвести до втрати матеріальних цінностей, завдання збитків підприємствам та негативно позначитися на інвестиціях і розвитку. Крім того, правопорушення створюють загрозу для фундаментальних цінностей та норм, на яких ґрунтується суспільство, таких як справедливість, рівність та повага до прав і свобод кожної людини.

Саме тому протидія злочинності та правопорушенням є важливим завданням для забезпечення стабільності, безпеки та процвітання суспільства. Розв'язання цього завдання вимагає комплексного підходу, включаючи ефективну правову систему, соціальні програми, правоохоронну діяльність, а також формування поваги до закону і прав людини.

Діти, як найбільш вразлива частина суспільства, потребують особливої уваги та захисту від можливого втягнення у правопорушення. Виконанням цього завдання повинні займатися як державні, так і громадські структури, спрямовуючи зусилля на формування у дітей позитивних життєвих цінностей, розвиток соціальних навичок, а також створення сприятливих умов для їхнього фізичного та психологічного здоров'я.

Подолання правопорушень серед дітей вимагає системного підходу та спільних зусиль усіх членів суспільства, але цей процес має здійснюватися на науково обґрунтованих положеннях, що і визначає актуальність дослідження.

Важливе методологічне значення мають висновки дослідження Є. Зеленського та І. Кравченко щодо діяльності Національної поліції з профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми [1].

Доречно також вказати, що наведені методологічні положення дозволяють провести межу між запобіганням правопорушенням, що вчиняються дітьми, та виховною діяльністю, спрямованою на дітей. Хоча виховання та профілактика правопорушень мають спільну мету – запобігання злочинам, вони роблять це по-різному. Виховання – це ширший процес, спрямований на всебічний розвиток особистості. Він охоплює соціальні, моральні, етичні та культурні впливи, які формують позитивні моделі поведінки та стимулюють розвиток людського потенціалу [2, с. 104-106].

Запобігання правопорушенням серед дітей передбачає різноманітні заходи, як-от: педагогічна робота у навчальних закладах, проведення антибулінгових програм, організація дозвілля та спорту, доступ до якісної освіти та психологічної допомоги. Такі заходи сприяють формуванню в дітей стійкого ставлення до належної поведінки та демонструють неприпустимість будь-яких форм правопорушень.

Водночас слід виокремити низку заходів, що відіграють, на нашу думку, важливу роль у запобіганні правопорушенням серед дітей. При цьому акцентуємо увагу на тих заходах, що мають здійснюватися спеціальними інституціями (поліцією, школою, соціальними службами тощо).

Таким чином, проблематика запобігання вчиненню дітьми правопорушень має перманентний характер та потребує систематичного вирішення. Діяльність спеціально уповноважених органів, установ та організацій щодо запобігання правопорушенням серед дітей повинна мати комплексний і систематичний характер, ґрунтуватися на створенні ефективної комунікації між різними інституціями, що наділені відповідними повноваженнями. З-поміж основних напрямів такої діяльності слід виокремити:

- програми профілактики у школах;
- створення системи підтримки і консультування;
- внутрішньошкільні системи моніторингу та контролю;
- співпрацю з батьками та громадою;
- розвиток програм соціальної адаптації;
- соціальні служби для індивідуального підходу;
- поліцейські патрулі для нагляду за громадським порядком;
- посилення ефективності діяльності ювенальних поліцейських підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. 124 с.
2. Мотунова Н. В. Сутність поняття профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2014. Вип. 31. С. 104-106.

Руслан ВАЛЄЄВ,

доцент кафедри адміністративного права
і процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Михайло КУЦІЙ,

здобувач вищої освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

РИСИ СУЧАСНОЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПРОАКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Національна поліція України є одним із ключових елементів системи забезпечення правопорядку та безпеки держави. Важливим напрямом її роботи є здійснення превентивної діяльності, яка не лише постає стадією протидії злочинності [1], але й набуває рис проактивності. Проактивність поліцейської діяльності полягає в зміні пріоритетів з реагування на вже вчинені правопорушення на діяльність щодо їх попередження.

В умовах сьогодення діяльність підрозділів Національної поліції стикається з низкою нових викликів та загроз, таких як агресія з боку російської федерації, внутрішні соціально-економічні труднощі, підвищення рівня злочинності та необхідність адаптації до сучасних технологічних змін. Ці фактори вимагають від Національної поліції оперативності, ефективності та інноваційних підходів у виконанні своїх функцій та завдань.

Превенція є одним із найбільш широких напрямів роботи поліції, який тією чи іншою мірою притаманний всім органам, службам, підрозділам, про що яскраво свідчить Закон України «Про Національну поліцію», в якому до кола основних повноважень поліції віднесено саме здійснення превентивної та профілактичної діяльності у сферах забезпечення публічних безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, запобігання та протидії домашньому насильству чи насильству за ознакою статі, контролю за обігом зброї [2, с. 176-177].

У воєнний час значно зростає рівень загрози для національної безпеки та життя громадян, тому превентивна діяльність органів поліції стає більш інтенсивною, комплексною та складною. Вона спрямована на запобігання злочинам, що можуть становити загрозу для безпеки населення, цивільних і військових об'єктів, а також на вирішення завдань щодо забезпечення безпеки в умовах бойових дій, катастроф, аварій тощо. У цих умовах заходи превентивної діяльності органів поліції включають захист населення, контроль за дотриманням порядку та законності на певній території, патрулювання, блокування небезпечних об'єктів та допомогу в евакуації населення. Крім того, поліція бере участь у координації дій з іншими силовими структурами та службами екстреного реагування, забезпечуючи

оперативне реагування на будь-які загрози та підтримання стабільності в регіоні.

Слід зауважити, що після введення особливого правового режиму були внесені відповідні зміни в Закон України «Про Національну поліцію» [3], а саме у статті 23, 24, 42, 46. Так, наприклад, під час дії режиму воєнного стану поліцейські отримали право застосовувати заходи примусу, передбачені ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», щодо осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування установлених вимог та заборон щодо застосування фізичної сили, зброї тощо [3].

Раніше поліцейські за жодних обставин не могли застосовувати заходи примусу, не визначені законом. Однак варто зазначити, що нині надання органам Національної поліції додаткових повноважень сприятиме стабілізації оперативної обстановки, зважаючи на особливий правовий режим виконання службових обов'язків. Переважна більшість заходів, що здійснюються поліцейськими в рамках реалізації цих додаткових повноважень, має оперативний характер, деякі з них – превентивний та профілактичний, але всі вони спрямовані на забезпечення публічного порядку та захист прав громадян.

Однією з ключових особливостей превентивної діяльності підрозділів поліції є необхідність застосування спеціальних методів та засобів, включаючи використання вогнепальної зброї, бойових транспортних засобів та іншого спеціального обладнання. Для виконання цих завдань органи поліції повинні відповідати підвищеним вимогам щодо мобільності та швидкої реакції на будь-яку надзвичайну ситуацію. Поліцейські мають володіти професійними знаннями з прав людини та громадянина, а також навичками оперативного реагування з урахуванням умов воєнного стану. Важливо зазначити, що навіть у воєнний час поліцейські повинні дотримуватися законів і не можуть розраховувати на безкарність, оскільки війна не виправдовує порушення прав і законів. Крім того, постійне навчання та тренування є важливими для підтримки високого рівня професіоналізму та готовності до будь-яких викликів.

Також слід зазначити, що в умовах сьогодення підрозділи Національної поліції відіграють важливу роль у забезпеченні правопорядку в зоні бойових дій та на окупованих територіях. Вони займаються евакуацією цивільного населення, документуванням воєнних злочинів, забезпеченням громадського порядку в умовах військового конфлікту. Через постійний стрес та перенавантаження сильно травмується нервова система поліцейських. Тому необхідно особливу увагу приділяти психологічній підготовці правоохоронців.

Внаслідок роботи в екстремальних умовах, пов'язаних із протидією злочинності, великими рівнями відповідальності, забезпеченням прав і свобод громадян, можуть виникати психологічні напруження: тривога, втома – та, найстрашніше, вияви агресії до оточуючих. Тому слід розуміти, який рівень агресії є дозволеним, а який може призвести до деструктивних

наслідків [4, с. 135]. Варто зазначити, що агресія серед поліцейських під час дії воєнного стану не є поширеним явищем і не відображає ситуацію серед усіх працівників поліції. Багато поліцейських демонструють високий професіоналізм і дотримуються етичних норм, навіть у найскладніших умовах. Проте, зважаючи на потенційні наслідки агресивної поведінки, важливо забезпечити підтримку та допомогу поліцейським для збереження їхнього психоемоційного здоров'я. Відділки, в яких працюють поліцейські, повинні регулярно надавати психологічні консультації та підтримку, створювати можливості для висловлення емоцій і вражень, а також сприяти ефективному управлінню стресом. На нашу думку, це також підкреслює важливість знань у галузі психології в превентивній діяльності органів поліції. Розуміння психологічних аспектів може допомогти поліцейським ідентифікувати фактори, що потенційно призводять до злочинної діяльності, та знайти ефективні способи запобігання ним.

Отже, Національна поліція України відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку та безпеки держави, особливо в умовах воєнного стану. Сучасні виклики вимагають від поліції високого рівня оперативності, ефективності та інноваційних підходів. Незважаючи на складні умови, поліцейські зобов'язані дотримуватися законів та етичних норм. Постійне навчання та тренування є важливими для підтримки високого рівня професіоналізму. Слід також приділяти особливу увагу психологічній підготовці поліцейських через високий рівень стресу, особливо під час роботи на деокупованих територіях. Необхідно взаємодіяти одне з одним та постійно підтримувати свій психоемоційний стан.

Список використаних джерел:

1. Валеев Р. Г., Чуриков Д. С. Превентивна діяльність поліцейських як стадія протидії злочинності. 36. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 212-215.
2. Джафарова О. В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листопада 2020 р.). Харків, 2020. С. 176-178.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
4. Зінченко Д. А., Бутко А. О., Макарова О. П. Психоемоційний стан працівників поліції під час воєнного стану в Україні. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України*: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 травня 2023 р.). Харків : НА НГУ, 2023. С. 134-137.

Дмитро КАЗНАЧЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У теорії та практиці підготовки сучасної поліції навчальної дисципліни «професійна підготовка» не існує. Цей комплексний термін передбачає різнобічний рівень підготовки слухача. Загалом поняття «навчання» найчастіше трактується як дії, спрямовані на забезпечення, виконання, проведення, виконання чого-небудь, а також саме професійне навчання, метою якого є прискорення тим, хто опановує необхідні навички, отримання певного виду роботи [1].

Статтею 72 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено, що професійна підготовка поліцейських включає первинну професійну підготовку, навчання у вищих навчальних закладах зі спеціальними умовами навчання, післядипломну освіту та службову підготовку. Нормами закону також визначено, що формальне навчання поліцейських – це система заходів, спрямованих на закріплення та актуалізацію необхідних знань, умінь і навичок поліцейських з урахуванням оперативної обстановки, конкретних обставин та обставин діяльності поліцейського, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [2].

Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 (далі – Положення), окреслює три основні завдання службової підготовки поліцейських [3], а саме:

1) підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;

2) вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;

3) удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими.

З огляду на наведені позиції, система службової підготовки поліцейських має бути спрямована насамперед на вдосконалення підготовки начальницького складу, зокрема вдосконалення професійних знань, навичок й умінь в роботі з особовим складом. Крім того, відповідну увагу слід звертати й на підготовку поліцейських щодо удосконалення виконання ними безпосередніх обов'язків.

Аналіз сучасної практики дає право стверджувати, що друге з наведених завдань найчастіше вирішується шляхом залучення до проведення занять найбільш досвідчених поліцейських або спеціально підготовлених інструкторів (наприклад, інструкторів з тактичної, вогневої підготовки). Натомість розвитку особистісних та управлінських якостей начальницького складу (начальників, заступників начальників управлінь, відділів, секторів) приділяється недостатньо уваги.

Службову підготовку поліцейських слід розглядати як цілісну систему з урахуванням особливостей змісту, форм, методів і засобів, наближених до реальних умов професійної діяльності. Подальший розвиток службової підготовки характеризується пошуком нових форм та методів навчання, змістовним наповненням занять з орієнтацією на конкретного слухача – начальницький та рядовий склад органів та підрозділів поліції.

Список використаних джерел:

1. Садова Т. А. Професійно-педагогічна підготовка: дефінітивний аналіз. *Педагогічні науки*. 2016. № 49. С. 326-332.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 р. № 50. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
4. Казначеев Д. Г., Лопаєва О. М. Роль та місце службово-бойової діяльності в забезпеченні національної безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 221-222.

Віталій САЙФУТДІНОВ,

начальник відділу ювенальної превенції
ГУНП в Херсонській області

Каріна ПІСОЦЬКА,

доцент кафедри адміністративного права
і процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

ДІЯЛЬНІСТЬ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ ЕВАКУАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ЗОНИ БОЙОВИХ ДІЙ

Одним із пріоритетних завдань сучасного правового суспільства є захист прав та інтересів дітей. Особливе ставлення саме до дитини обумовлене тим, що вона не здатна самотійно захищати свої інтереси та

права. Адже діти залежать від рішень батьків чи інших дорослих, які опікуються ними, вони не завжди можуть звернутися за правовою допомогою та є емоційно вразливими.

Всебічна охорона прав та інтересів дітей є надзвичайно важливою для нашого суспільства та держави, оскільки від захищеності дитини сьогодні прямо залежить її формування як повноцінного громадянина в майбутньому.

А тому на сьогодні в умовах воєнного стану завданням правових інститутів є забезпечення безпекового середовища дітей.

Наразі основними завданнями підрозділів поліції в цілому та ювенальної превенції на деокупованих територіях зокрема є:

1. Документування злочинів, вчинених військовими російської федерації стосовно дітей;

2. Вивчення потреб родин із дітьми, які проживають на деокупованих територіях (потреби можуть бути різними: продукти харчування, одяг, засоби канцелярії, гаджети для навчання тощо);

3. Залучення волонтерських організацій, міжнародних гуманітарних місій тощо до задоволення гуманітарних потреб дітей;

4. Повернення депортованих дітей із території росії або дітей, які були депортовані на тимчасово окуповану територію;

5. Розшук дітей на деокупованих територіях;

6. Перевірка умов проживання дітей на деокупованих територіях, як вони беруть участь в освітньому процесі, як це забезпечено з боку батьків;

7. Ще одним важливим завданням поліції (як правило, до цього залучені поліцейські підрозділи ювенальної превенції) є евакуація дітей із зони бойових дій.

Нормативного закріплення алгоритму дій працівників поліції та органів державної влади у разі відмови від примусової евакуації сімей, на вихованні яких є діти, на сьогодні не має. Проте поліція та органи державної влади діють у межах діючого законодавства та в інтересах дитини.

Розглянемо приклад евакуації дітей. Рішенням військової адміністрації розпочинається обов'язкова або примусова евакуація родин із дітьми. Як правило, ця евакуація здійснюється з небезпечних зон. І завданням поліції в тому числі є евакуація родин із дітьми з цієї території. Першочергово проводиться інформаційно-роз'яснювальна кампанія про те, що буде відбуватися евакуація, куди можуть звернутися родини з дітьми, щоб здійснити їх евакуацію.

Наступним кроком є здійснення спільно з військовою адміністрацією, якщо є можливість – із органами ДСНС, іншими зацікавленими відомствами та установами безпосередньо роз'яснювальної роботи з родинами, дітьми, які проживають на цих територіях. Для цього підрозділи ювенальної превенції зокрема отримують списки дітей родин із дітьми в територіальних громадах. Далі, відповідно до цих списків, проводиться роз'яснювальна робота з цими родинами, а саме пропонується евакуація. Після роз'яснення необхідно

отримати згоду від родин із дітьми, після чого визначається дата, місце, час евакуації цих родин. Наступного дня у визначений час на броньованому автомобілі екіпаж у складі мінімум 3 поліцейських, один із яких має навички надання медичної допомоги, приїжджають до такої родини із засобами захисту для дітей та дорослих, які будуть евакуюватись. Зазначені родини евакуюються у броньованому автомобілі у засобах захисту в проміжний пункт евакуації. Потім, наприклад, волонтерський транспорт безпосередньо везе дітей та їхні родини у кінцеву точку призначення.

Евакуація – це єдиний на сьогодні механізм, щоб захистити наших дітей, захистити їхні життя і здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Бочкор Н. П., Цільмак О. М., Швед О. В. та ін. «Зелені кімнати»: психологічні особливості організації роботи з дітьми. К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. 112 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

Володимир ЄФІМОВ,

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Дмитро КІРНОС,

Анатолій ПУХОВИЙ –

здобувачі вищої освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНА СКЛАДОВА ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Оперативно-розшукова та кримінальна процесуальна науки постійно розвиваються. Аналіз опублікованих думок, законодавства та практичної роботи оперативних підрозділів стратегічних розслідувань та слідчих підрозділів Національної поліції України свідчить, що в сучасних умовах ефективна боротьба з організованою злочинністю потребує системного підходу до її організації. Очевидно, що більшість методів і заходів, які використовуються для боротьби з організованою злочинністю, є традиційними та спрямовані на розв'язання конкретних завдань, таких як

виявлення окремих злочинних актів. Проте ефективна стратегія боротьби з організованою злочинністю передбачає розгром злочинних угруповань шляхом викриття максимальної кількості їхніх членів і особливо організаторів. Для цього потрібні широкі заходи, включаючи секретні операції, які є необхідними при виконанні складних завдань оперативних підрозділів стратегічних розслідувань [1].

Вивчення вітчизняної спеціальної літератури та нормативних актів МВС та НПУ дозволяє дійти висновку, що операція є найбільш ефективною організаційною формою використання сил та засобів Національної поліції. Ефективність проведення таких операцій підтверджується як нормативно-теоретичною базою, так і практичним досвідом їх використання у боротьбі з організованою злочинністю. Проте вивчення питань використання «операції» як організаційної форми застосування сил та засобів ОРД обмежується. Наразі спостерігається посилення інтеграції злочинних угруповань, що здійснюють злочини в сфері економіки, з загальною кримінальною злочинністю [2, с. 115].

Кожна оперативно-розшукова операція оперативних підрозділів стратегічних розслідувань пов'язана з численними факторами та умовами, серед яких деякі мають ключове значення, тоді як інші є вторинними. Наприклад, при відстеженні руху контрольованого товару під час проведення операції з контрольованої поставки можуть виникати різні випадкові події, такі як природні явища (пожежа від блискавки, землетрус) або техногенні надзвичайні ситуації (дорожньо-транспортна пригода, авіакатастрофа).

Безумовно, неможливо повністю врахувати всі фактори, але основним завданням є встановлення залежності між кінцевим результатом та найважливішими чинниками. Варто зауважити, що не всі випадкові обставини можна вважати другорядними. Навпаки, часто вони можуть відігравати важливу роль у процесі операції, тому їх аналіз та урахування є необхідними [3, с. 169].

При аналізі різних операцій за їхньою цільовою спрямованістю можна виділити два основні види, які визначаються кінцевою метою: операція спрямована на досягнення конкретного результату, який може бути досягнутий або ні, і при цьому не розглядаються проміжні результати; метою операції є не досягнення певного кінцевого результату, а лише вирішення декількох завдань, які призводять до обмеження можливостей противника або його послаблення.

Крім зазначених видів операцій, у теорії і практиці також важливою є багатоетапна операція, що складається з черги послідовних «етапів» або кроків. На кожному етапі важливо прийняти рішення, яке максимально впливатиме на ефективність кінцевого результату [4, с. 283].

Отже, планування є поетапним, і при цьому на кожному етапі прийняття рішень здійснюється з огляду на майбутні наслідки. Єдиний результат, який можна передбачити без урахування майбутнього, – це

останній етап. Тому процес динамічного програмування розгортається не від початку до кінця, а від кінця до початку. Спочатку планується останній етап. Зазначені заходи у теорії операційно-розшукової діяльності мають свої назви, але вони реалізуються через операцію, зокрема, багатоетапну [4, с. 284].

Треба відзначити, що у теорії операційно-розшукової діяльності відсутнє комплексне дослідження операцій, що проводяться оперативними підрозділами стратегічних розслідувань із використанням можливостей негласного співробітництва. Проблематика негласного використання можливостей громадян з метою виконання завдань у боротьбі з організованою злочинністю цікавить вітчизняну оперативно-розшукову науку вже давно.

Список використаних джерел:

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#top>.
2. Грібов М. Л., Козаченко О. І. Шляхи вдосконалення правового регулювання негласного співробітництва. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 115(2). С. 8-18.
3. Горбенко П. В. Напрями використання відомостей, отриманих під час конфіденційного співробітництва. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 4 (76). С. 170-177.
4. Албул С. В., Щурат Т. Г. Оперативно-розшукові операції із залученням негласних працівників: правові та організаційно-тактичні засади: монографія. Одеса : ОДУВС, 2022. 290 с.

Дмитро КАЗНАЧЕСЬ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Володимир МАЛЯРЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Сьогодні поняття «безпека» в контексті діяльності правоохоронних органів, зокрема поліції, стало не лише загальноживаним, а й предметом активних дискусій та розробки різних підходів до його визначення та розуміння. Такі базові терміни, як «особиста безпека поліцейського», «професійна безпека поліцейського», «управління безпекою поліцейського», «службова безпека поліцейського», зазнають інтерпретацій залежно від контексту та методології оцінки безпеки.

Особиста безпека, визначаючись як система організаційно-правових, тактико-психологічних та фізичних заходів, спрямованих на збереження життя та здоров'я працівників поліції та підтримку високої ефективності їхньої діяльності, виступає однією з ключових складових сучасної поліцейської безпеки.

Наукова спільнота пропонує два основні визначення особистої безпеки. Перше орієнтується на комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію впливу небезпечних факторів та збереження життя та здоров'я працівників у буденних та екстремальних ситуаціях. Друге визначення розширює цей концепт, включаючи також збереження професійної ефективності поліцейських. Необхідно відзначити, що поняття «особиста безпека» переважно асоціюється із фізичною безпекою особистості. Однак варто розглядати його в контексті широкого спектра складових, таких як організаційна, соціальна та психологічна безпека, які взаємопов'язані та важливі для забезпечення повного захисту поліцейських [1, с. 8].

Деякі дослідники вважають, що повністю усунути різноманітні фактори ризику з діяльності правоохоронців неможливо, оскільки це пов'язане з їхньою основною місією – боротьбою зі злочинністю та забезпеченням правопорядку. Тому акцентувати увагу слід на мінімізації негативних впливів та наслідків як зовнішніх, так і внутрішніх факторів безпеки.

Однією з важливих складових забезпечення особистої безпеки поліцейського є нормативно-правове забезпечення. Українське законодавство передбачає низку нормативних актів, спрямованих на забезпечення безпеки працівників поліції, таких як Закон України «Про Національну поліцію», Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю та ін. Нормативне забезпечення також визначає права та обов'язки поліцейських у забезпеченні їхньої особистої безпеки. Принципи використання фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї, а також право на отримання допомоги у виконанні обов'язків та здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки регулюються законодавством [2, с. 5].

Концепція особистої безпеки поліцейського є складною та багатогранною й охоплює різні аспекти фізичної, організаційної, соціальної та психологічної безпеки. Нормативно-правове забезпечення відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки працівників поліції та їхньої ефективної діяльності.

В українському законодавстві є низка положень, що регулюють застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї поліцейськими в різних ситуаціях, зокрема, статті 43 та 44 Закону «Про Національну поліцію». Так, ст. 43 встановлює, що поліцейський повинен попередити особу про застосування фізичної сили та надати достатньо часу для виконання законної вимоги, за винятком ситуацій, коли зволікання може призвести до посягання на життя і здоров'я особи чи поліцейського. Ст. 44 дозволяє застосовувати фізичну силу для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушень та затримання правопорушників [4, с. 17].

Проте деякі положення, як, наприклад, пункти г) та г) частини 3 статті 45, можуть бути неоднозначно інтерпретовані, оскільки вони стосуються лише осіб, які можуть становити загрозу для себе або інших, і не завжди враховують безпеку поліцейського. Наприклад, засоби примусової зупинки транспорту застосовуються лише у випадках, коли дії водія створюють загрозу для життя або здоров'я інших, а не обов'язково для поліцейського [2].

Одним зі способів забезпечення безпеки поліцейських є їх службова підготовка. У Положенні про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України закріплено різні види підготовки, такі як функціональна, тактична, загальнопрофільна, вогнева та фізична підготовка. Ці види підготовки взаємопов'язані між собою і спрямовані на підвищення рівня знань, умінь та навичок поліцейських з метою забезпечення їхньої здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання громадського порядку [3, с. 18].

Напрями проведення занять із тактичної підготовки та тактики самозахисту та особистої безпеки є важливими для формування необхідних умінь та навичок у поліцейських щодо ефективної та безпечної взаємодії з особами, щодо яких здійснюються поліцейські заходи. Нарешті, згідно з Положенням про патрульну службу МВС основними завданнями патрульної служби є забезпечення громадського порядку і безпеки, запобігання правопорушенням та взаємодія з суспільством. Проте деякі норми цього Положення є недостатньо конкретизованими щодо захисту прав та безпеки поліцейських у різних ситуаціях.

У контексті реформування системи МВС України та діяльності Національної поліції України проблематика розуміння поняття особистої безпеки для поліцейських стає актуальною. Неоднозначне розуміння цього терміна може призвести до недоречного застосування нормативно-правових актів. Тому важливо визначити та уточнити це поняття у відповідних законодавчих актах, що дозволить ефективно забезпечити безпеку поліцейських у різних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Казначеев Д. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Особиста безпека працівника національної поліції» для курсантів факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності. Дніпро, 2016. 32 с.
2. У МВС назвали кількість загиблих за роки незалежності поліцейських і міліціонерів. *ZN.UA*. URL : <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/u-mvs-nazvali-kilkist-zahiblikh-za-roki-nezalezhnosti-politsejskikh-i-militsioneriv.html>.
3. Покайчук В. Я., Поливанюк В. Д., Біліченко В. В. Поняття та загальні відомості особистої безпеки в підрозділах Національної поліції України. *Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options: collective monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing. 2021. Pp. 320-341.
4. Хмельницька В. У МВС назвали кількість українських поліцейських, які загинули на службі. *TCH*. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/u-mvs-nazvali-kilkist-ukrayinskih-policeyskih-yaki-zaginuli-na-sluzhbi-1739941.html>.

5. Грибан В. Г., Фоменко А. Є., Казначеев Д. Г., Бойко О. І. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2018. 100 с.

6. Покайчук В. Я. Особиста безпека поліцейського (в схемах): навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 280 с.

7. Грибан В. Г., Фоменко А. Є., Казначеев Д. Г. Охорона праці та особиста безпека працівників у сфері правоохоронної діяльності України: підручник. Дніпро : ДДУВС, 2018. 368 с.

8. Казначеев Д. Г., Бурлаку О. Г. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій. *Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 листопада 2017 р.). Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. С. 160-163.

Ганна ТУРЧАНКОВА,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Володимир МАЛЯРЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІДРУЧНИХ ЗАСОБІВ У СТАНІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність органів та підрозділів Національної поліції України можна розглядати як особливий вид державно-управлінської діяльності, оскільки поліцейські виконують важливі функції щодо забезпечення правопорядку в державі. Вони повинні суворо дотримуватися законності, виказувати лінгвістичну чіткість та документальну виразність, а також забезпечувати публічну безпеку і порядок.

Однією з основних особливостей діяльності поліції є управління спеціальними структурами виконавчої влади, спрямоване на охорону громадської безпеки і порядку, протидію злочинності, а також захист прав і свобод громадян. Це означає, зокрема, організацію поведінки громадян у публічних місцях, де вона повинна бути організованою та відповідати встановленим правилам [1, с. 260].

Важливою частиною діяльності поліції є спеціальні підрозділи, які мають підвищену професійну, фізичну та спеціальну підготовку для виконання різних видів завдань. Ці підрозділи мають спеціальні відділи, групи та окремих фахівців, здатних успішно виконувати адміністративні завдання в екстремальних умовах.

Право використовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби мають лише ті працівники спеціальних підрозділів поліції, які пройшли відповідну підготовку і мають право на їх застосування відповідно до закону. Спеціальні заходи, такі як операції звільнення заручників або припинення масового безладу, є лише частиною роботи поліції, а решта включає організацію та підготовку.

Ще однією важливою складовою діяльності поліції є охорона об'єктів. Об'єктами можуть бути будівлі, кордони, публічний порядок, публічна безпека, економічна (фінансова) безпека та ін. При охороні об'єктів важливо враховувати суб'єкт, який атакує чи створює загрози. Це можуть бути люди, тварини, природні сили, інфекційні захворювання чи техногенні ризики. У цьому контексті постає питання про захист об'єктів від порушень [2].

Результативність та ефективність роботи поліції залежать від використання різних методів, зокрема спеціальних, у виконанні професійних завдань. Важливо розуміти необхідність оборони у виняткових ситуаціях, оскільки поліцейські постійно наражаються на ризики.

Діяльність органів та підрозділів Національної поліції України являє собою специфічний аспект державно-управлінської сфери, оскільки поліцейські виконують унікальні завдання, спрямовані на забезпечення правопорядку в країні. Весь їхній функціонал вимагає точного дотримання законності, лінгвістичної ясності та чіткості у документах, а також забезпечення громадської безпеки та порядку.

Поліцейська діяльність передбачає керування спеціальними структурами виконавчої влади, що має на меті охорону громадської безпеки та порядку, протидію злочинності, а також захист прав і свобод громадян. У цьому контексті важливо відзначити роль управління поведінкою громадян у публічних місцях, де організованість їхньої поведінки є обов'язковою. Наприклад, рух пішоходів і водіїв на транспорті повинен підпорядковуватися правилам дорожнього руху і вимогам поліцейського, що забезпечує безпеку на дорозі [3, с. 244].

В умовах воєнного стану з огляду на особливості діяльності правоохоронних органів постала необхідність у виділенні спеціальних підрозділів та груп, які отримали підвищену професійну, фізичну та спеціальну підготовку для ефективного виконання різноманітних адміністративних завдань. Серед цих підрозділів – спецпідрозділи поліції, спеціальна поліція, експерти з відеодокументування, спеціалісти зв'язку тощо. Застосування вогнепальної зброї та спеціальних засобів є дозволеним лише для тих працівників, які мають відповідну професійну підготовку та право на їх використання відповідно до законодавства.

Термін «спеціальні заходи» застосовується до заходів, спрямованих безпосередньо на особу порушника закону, які можуть призводити до фізичної шкоди чи навіть позбавлення життя. Очевидно, що успішність таких заходів залежить від підготовки, навчання, забезпечення засобами захисту, фінансової підтримки та розробки правових норм, що регламентують діяльність в екстремальних ситуаціях.

Отже, застосування поліцейськими підручних засобів у стані необхідної оборони в умовах воєнного стану є необхідним і важливим елементом забезпечення безпеки та правопорядку в державі. Організаційна структура та спеціальні підрозділи поліції, які мають підвищену професійну, фізичну та спеціальну підготовку, відіграють визначальну роль у виконанні адміністративних завдань та здійсненні необхідної оборони.

В умовах воєнного стану поліцейські взаємодіють зі спеціальними структурами виконавчої влади, напрямами роботи яких є охорона громадської безпеки та порядку, протидія злочинності та захист прав і свобод громадян. Забезпечення їхньої діяльності передбачає використання вогнепальної зброї та спеціальних засобів, але це право належить лише підготовленим та обізнаним із нормативними актами працівникам.

Спеціальні заходи, що охоплюють операції з визволення заручників та припинення масового безладу, вимагають не лише відмінної фізичної та професійної підготовки, але й відповідального підходу до розробки та використання методів, що регламентують діяльність в екстремальних умовах.

Список використаних джерел:

1. Рубан К., Голиш І. Нові вимоги до тактично-вогневої підготовки поліцейських в умовах воєнного стану як обов'язкова складова зміцнення публічної безпеки і порядку України. *Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 07 липня 2023 р.). 2023. С. 259-262.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
3. Синенький В. М. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2022. № 32. С. 242-248.

Маргарита МАКСИМОВА,
викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права
Кароліна ГОНЧАР,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вогнепальна зброя завжди відігравала важливу роль у захисті та безпеці. Вона є невід'ємною частиною військових та правоохоронних структур, а також використовується цивільним населенням для самооборони.

Однак поряд із легальним обігом зброї існує серйозна проблема її незаконного обігу, яка становить значну загрозу для суспільства, особливо в умовах війни.

Війна в Україні загострила питання обігу вогнепальної зброї. Наявність значної кількості нелегалізованої зброї в населення є наслідком воєнного конфлікту, через який зброя майже безконтрольно потрапляє в мирні міста України. У свою чергу, цьому сприяє корупція на пунктах пропуску на лінії розмежування в зоні конфлікту в Донецькій, Луганській областях, про що неодноразово повідомляли ЗМІ [1, с. 23].

З одного боку, право на самооборону є одним із фундаментальних прав людини, і в умовах воєнної агресії доступ до зброї може врятувати життя. З іншого боку, неконтрольоване поширення зброї призводить до зростання злочинності, нещасних випадків та зловживань. Починаючи з 2014 р., з моменту порушення територіальної цілісності України шляхом збройного вторгнення росії, і до сьогодні нагальним є і буде залишатись навіть після завершення війни питання обігу вогнепальної зброї та забезпечення належного контролю за її зберіганням, перевезенням та використанням [2, с. 15].

Під час дії воєнного стану потреба в зброї різко зростає, адже захист держави стає пріоритетом. В таких умовах держава зазвичай посилює контроль за обігом зброї, забезпечуючи, щоб вона використовувалася виключно для оборонних цілей. Але деякі представники державних структур користуються наданим їм правом і долучаються до незаконного обігу зброї, використовуючи свої службові повноваження для збагачення. Це може включати продаж зброї з військових складів або відвертання зброї з легальних поставок. Також існують окремі особи або невеликі групи, які займаються нелегальним продажем зброї на чорному ринку. Вони можуть діяти незалежно або бути частиною більшої контрабандної мережі.

Організоване розподілення зброї серед військових формувань та спеціально підготовлених цивільних підрозділів є ключовим для забезпечення ефективної оборони. Недопущення потрапляння зброї до рук злочинців чи нелегальних збройних груп є одним із найважливіших завдань держави у цей період.

Вирішення проблеми незаконного обігу зброї в умовах війни потребує комплексного підходу та має передбачати:

1. Посилення контролю за обігом зброї за допомогою системи реєстрації та обліку зброї. Ефективна реєстрація та облік дозволяють контролювати легальний обіг зброї, запобігати її нелегальному використанню та забезпечувати належний рівень безпеки в суспільстві;

2. Жорсткіші покарання за незаконне володіння та використання зброї, що допоможе стримати злочинців і змусити їх задуматися про наслідки своїх дій.

Згідно з оновленими положеннями КК України особи, затримані за незаконне володіння чи використання зброї, стикаються з жорсткішими покараннями. Стандартні строкові межі тюремного ув'язнення для таких злочинів були значно підвищені. Крім того, вводяться додаткові адміністративні та фінансові санкції;

3. Обмеження доступу до зброї для певних категорій осіб. Однією з груп таких осіб, які повинні бути обмежені у доступі до зброї, є особи зі значними психічними порушеннями. Вони можуть становити небезпеку для себе та інших і мають потенційно високий ризик використання зброї у неправильних цілях. Тому важливо проводити обов'язкові медичні огляди для отримання дозволу на володіння зброєю, а також забороняти володіння зброєю особам у випадку виявлення в них психічних порушень.

Іншою категорією осіб, які можуть бути обмежені у доступі до зброї, є злочинці, які вже вчинили злочини з використанням зброї або щодо яких є попередні відомості про злочинну діяльність. Надання їм можливості володіння зброєю може викликати загрозу для громадської безпеки і спричинити подальші злочини;

4. Проведення просвітницьких кампаній, а саме: інформування громадян про ризики, пов'язані зі зброєю, що допоможе людям усвідомити небезпеку незаконного обігу зброї та вжити заходів для захисту себе та своїх близьких; навчання людей правилам безпечного зберігання та використання зброї, що допоможе запобігти нещасним випадкам та травмам.

Після завершення воєнного конфлікту держава стикається і з іншими викликами. Одним із них є повернення надлишкової зброї, що залишилася у населення після війни. Тут важливо забезпечити ефективну програму викупу або добровільного здавання зброї, щоб уникнути можливих злочинних дій у майбутньому. Крім того, державні органи повинні впровадити жорсткі заходи контролю за зберіганням та використанням зброї, щоб не допустити її потрапляння до нелегальних структур.

Реінтеграція ветеранів війни в суспільство також є важливою складовою післявоєнного періоду. Забезпечення їхньої зайнятості, соціальної підтримки та психологічної допомоги сприятиме зниженню рівня насильства та нелегального обігу зброї. Ветерани повинні відчувати, що вони потрібні суспільству і що їхня праця та жертви не були марними.

Таким чином, контроль за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану та післявоєнний період є складним і багатограним завданням. Важливо, щоб держава розробила та впровадила чітку стратегію, яка б ураховувала всі аспекти цієї проблеми: від забезпечення безпеки під час конфлікту до мирного відновлення суспільства після його завершення. Тільки так можна забезпечити стабільність і безпеку у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Авдєєв О. О., Салманов О. В. Контроль за незаконним обігом зброї як необхідний елемент антитерористичної операції. *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС (м. Харків, 18 квітня 2019 р.). Харків : ХНУВС, 2019. С. 22-23.

2. Миронюк Р. Контроль поліції за обігом вогнепальної зброї. *Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану*: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 3 червня 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 15-19. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10229/5/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B%2006.08.22%20%281%29.pdf#page=15>.

Максим ШЕВЯКОВ,
старший викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Родіон ЦИФРА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИКІВ

Статистичні дані в Україні свідчать про зростання використання незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Ця негативна тенденція відображає необхідність розробки та застосування різноманітних заходів для протидії наркозлочинності та підвищення ефективності співпраці всіх суб'єктів боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів.

Низька якість взаємодії є основною перешкодою в економічному та соціальному розвитку країни. Національна поліція України відіграє ключову роль у механізмі протидії наркозлочинності та забезпеченні правопорядку. Співпраця з іншими органами державної влади, місцевим самоврядуванням та громадськістю є невід'ємною складовою цього процесу [1, с. 7].

Різнманітні види діяльності поліції, такі як профілактика, виховна робота, адміністративні заходи, оперативно-розшукова діяльність та досудове розслідування, спрямовані на запобігання та припинення незаконного обігу наркотиків. Для успішного виконання своїх завдань поліція взаємодіє з іншими суб'єктами суспільства, зокрема з громадськими організаціями. Дільничні офіцери поліції відіграють важливу роль у запобіганні поширенню наркоманії, оскільки вони ознайомлені з криміногенною ситуацією на своїй дільниці [2, с. 40].

Органи поліції співпрацюють з органами влади та місцевого самоврядування для реагування на факти незаконного вживання наркотиків та розповсюдження наркотичних засобів. Поліцейські також мають право здійснювати заходи безпеки та затримання правопорушників на територіях різних установ. Загалом ефективна протидія незаконному обігу наркотиків потребує спільних зусиль всіх суб'єктів, включаючи поліцію, органи влади, місцеве самоврядування та громадськість. Тільки шляхом скоординованих дій можна досягти успіху в цій складній справі [3].

Відповідно Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування спільно з Національною поліцією та

прикордонними службами забезпечують їхню діяльність у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та надають інформацію про осіб, які незаконно використовують наркотики [4].

Органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції організовують розробку та впровадження організаційних заходів у вигляді комплексних програм у цій сфері. Наприклад, Одеська міська рада прийняла Комплексну програму «Одеса без наркотиків» на 2020-2022 роки.

Вона передбачає організаційне забезпечення протидії наркозлочинності, припинення поширення та розповсюдження наркотиків, популяризацію здорового способу життя та профілактику серед молоді, а також реабілітацію наркозалежних осіб та моніторинг Інтернет-ресурсів. Згідно зі ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» поліція взаємодіє з іншими органами правопорядку, органами влади та місцевим самоврядуванням відповідно до закону та інших нормативно-правових актів [4].

Одним із ключових елементів взаємодії є прийняття нормативно-правових актів у цій галузі. Наприклад, Інструкція про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, затверджена спільним наказом МВС України та Центрального управління СБУ № 317/235 від 10.06.2011, містить порядок взаємодії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків. Налагодження взаємодії між органами виконавчої влади на всіх рівнях є важливим елементом розв'язання проблеми незаконного обігу наркотиків. Це дозволить зменшити кількість порушень законодавства, а також негативний вплив на суспільство та здоров'я громадян.

Таким чином, організаційно-правові аспекти боротьби з незаконним обігом наркотиків в Україні передбачають спільну дію органів влади, поліції та місцевого самоврядування, розробку та впровадження комплексних програм та прийняття відповідних нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Пристинська К. О. Організаційно-правові засади взаємодії органів публічної адміністрації щодо запобігання незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 182 с.
2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 62.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

Володимир ТИМОФЄЄВ,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Микола КРАВЧУК,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Управління правопорядком та збереження громадської безпеки і публічного порядку є невід'ємною складовою функцій правоохоронців, особливо в періоди критичних та надзвичайних ситуацій. У період дії воєнного стану держава стикається з серйозними загрозами для своєї безпеки та стабільності. У цих умовах поліція виконує ключову роль у забезпеченні правопорядку, захисті громадянських прав та свобод, а також у підтримці відповідних нормативних вимог.

Робота поліції в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги до забезпечення безпеки громадян, збереження громадського порядку та контролю за можливими загрозами та порушеннями закону. У таких умовах поліція має діяти відповідно до закону, з урахуванням особливостей ситуації та необхідності захисту прав і свобод громадян. Перехід від мирного життя до воєнного стану створює низку нових викликів для правоохоронних органів, що вимагає адаптації стратегій та використання нових інструментів для забезпечення безпеки і порядку в умовах виникнення кризових явищ [1, с. 230].

Першочерговим викликом для поліції в умовах воєнного стану є забезпечення безпеки громадян та захист їхніх прав. Це може включати боротьбу з тероризмом, злочинністю та можливими загрозами для громадської безпеки та публічного порядку. Поліція також повинна забезпечувати координацію з військовими та іншими правоохоронними органами для ефективного управління кризовими ситуаціями.

Ще одним викликом є збереження законності та захист прав людини під час військових дій. Поліція має дотримуватися міжнародних стандартів прав людини, навіть у складних умовах воєнного стану, а також уникати надмірного застосування сили.

Однією з ключових стратегій для поліції в умовах воєнного стану є активна розвідка та інформаційна робота, що дозволяє оперативно виявляти загрози та реагувати на них до їх ескалації. Крім того, важливо забезпечити

співпрацю з розвідувальними службами та військовими для обміну інформацією та координації дій.

Ще однією стратегією є використання технологій для підвищення ефективності поліцейських операцій. Це може включати використання відеоспостереження, систем розпізнавання облич, а також розробку спеціалізованих програмних засобів для аналізу великих обсягів даних.

Важливим аспектом роботи поліції під час дії воєнного стану є підтримка громадської довіри та співпраця з громадськістю. Поліція повинна активно взаємодіяти з громадськістю, вислуховувати її обурення та пропозиції і забезпечувати відкритість та прозорість у своїй діяльності. Це сприяє підвищенню ефективності поліцейських операцій та зміцненню довіри громадян до правоохоронних органів [2, с. 145].

Концепція сучасної Національної поліції України передбачає партнерство, довіру, спілкування та діалог між поліцією та громадянами. Слід зазначити, що довіра громадян до поліції як до правоохоронної системи безпосередньо залежить від успіху поліції у сфері захисту громадян, а також від рівня взаємодії громадськості з правоохоронними органами [3, с. 134].

Крім того, необхідною складовою роботи поліції в умовах воєнного стану є підготовка та навчання персоналу. Поліцейські повинні мати необхідні знання, навички та підготовку для ефективного виконання своїх обов'язків у складних умовах воєнного конфлікту. Це може включати навчання з тактики, взаємодії з військовими та іншими правоохоронними органами, а також тренування з реагування на кризові ситуації.

Узгоджена діяльність із іншими відомствами та органами влади є також важливою складовою успішної роботи поліції в умовах воєнного стану. Спільні операції та обмін інформацією дозволяють оптимізувати використання ресурсів та ефективно вирішувати складні завдання безпеки [4, с. 44].

Умови воєнного стану ставлять перед поліцією низку етичних дилем та вимагають збалансованого підходу до застосування сили та обмежень прав громадян. Поліцейські повинні дотримуватися принципів законності, ефективності, пропорційності та необхідності у всіх своїх діях.

Крім того, важливо забезпечити дотримання прав людини та уникати дискримінації будь-яких груп населення під час воєнного конфлікту. Поліція повинна бути об'єктивною та нейтральною у виконанні своїх обов'язків, незважаючи на політичні та соціальні обставини.

В умовах сьогодення професійна спрямованість поліцейського передбачає розуміння і внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності. Зміни, які відбуваються у змісті професійної спрямованості, знаходять своє відображення в тому, що зміцнюють мотиви, котрі пов'язані з професійною діяльністю, викликають прагнення до добросовісного виконання власних службових обов'язків, бажання виявити себе як

кваліфікованого фахівця та досягати успіхів в роботі, посилюють почуття відповідальності [5, с. 101].

Отже, умови воєнного стану вимагають від поліції особливої уваги до безпеки громадян, збереження законності та прав людини, а також ефективного використання стратегій та технологій для забезпечення порядку. Важливою складовою успішної роботи є співпраця з іншими відомствами, підготовка персоналу та дотримання етичних принципів. Забезпечення безпеки і порядку в умовах воєнного стану потребує від поліції великої відповідальності, професіоналізму та поваги до прав людини, що стає ключовим аспектом для збереження довіри громадян та успішного виконання своїх обов'язків. Стратегічне використання розвідки, інформаційних технологій та співпраця з громадськістю є ключовими елементами ефективного функціонування поліції в умовах кризи. Найважливішим аспектом залишається забезпечення довіри громадян до поліції та дотримання високих стандартів професійної етики під час виконання службових обов'язків у надзвичайних умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 224-230.
2. Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції. *Форум права*. 2016. № 1. С. 141-146.
3. Тінін Д. Г. Формування довіри населення як основний напрям оцінки ефективної роботи Національної поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 05 листопада 2021 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2021. С. 134-138.
4. Чудновський О. Взаємодія між Національною поліцією та територіальною обороною в питаннях забезпечення громадського порядку: нормативно-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 41-46.
5. Тінін Д. Шляхи удосконалення рівня підготовки кадрів сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*: III International Scientific and Practical Conference (Paris, France, July 8, 2022). Paris, France, 2022. Pp. 101-103.

Володимир ТИМОФЄЄВ,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Дмитро САЛЬНІКОВ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Превенція, як важливий напрям діяльності поліції, набуває особливого значення в сучасних умовах. Закон України «Про Національну поліцію» визначає превентивну та профілактичну діяльність як одну з основних функцій поліції, спрямовану на забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху та інших аспектів громадського життя. Превентивна діяльність поліції передбачає систему взаємоузгоджених, цілеспрямованих заходів та дій, спрямованих на запобігання різного роду відхиленням та девіантній поведінці у суспільстві. Це охоплює не лише реагування на події, але й активне запобігання їх виникненню [1, с. 8].

У минулому превентивна діяльність поліції відбувалася в стабільних умовах, коли соціально-економічний фон був відносно прогнозованим і контрольованим. Однак сучасна ситуація, зокрема воєнні конфлікти, міграційні потоки, збільшення кількості зброї в цивільному обігу та інші фактори, створюють нові виклики для превентивної діяльності поліції. Зміни в тенденціях протиправної активності, активізація громадянського руху та інші чинники вимагають перегляду та вдосконалення підходів до превентивної діяльності поліції. На сучасному етапі важливо активно реагувати на зміни в суспільстві та вчасно адаптувати стратегії і тактики поліції для забезпечення ефективності превентивних заходів [2, с. 15].

Поліцейські сектору превенції в умовах дії правового режиму воєнного стану стикаються з проявами домашнього насильства серед осіб, які тимчасово переміщені або тікають від війни. Необхідність ефективної протидії таким проявам окреслила особливості підготовки поліцейських цього підрозділу. Наразі нагальною є потреба у відпрацюванні та отриманні практичних навичок поліцейськими для роботи з сім'ями на блокпостах та інших контрольних пунктах. Особливо з сім'ями, які залишилися без власних домівок, пережили обстріли та не розуміли що їм робити далі [3-4].

Для забезпечення ефективності превентивної діяльності поліції в умовах війни та післявоєнного відновлення безпеки та порядку необхідно здійснити комплекс заходів, як-от:

1. Розробка концептуальних засад. Спеціально розроблені концептуальні засади мають визначити принципи, завдання та напрями превентивної діяльності поліції в період воєнного часу та на етапі післявоєнного відновлення порядку в державі;

2. Підвищення ефективності взаємодії. Необхідно вдосконалити механізми взаємодії поліції з іншими органами влади та громадськістю під час дії воєнного стану. Особлива увага має бути приділена співпраці поліції з місцевими органами влади на деокупованих територіях;

3. Профілактика кримінальної активності. Важливо посилити превентивну роботу з криміналітетом та маргіналізованими верствами населення. Це допоможе не лише у запобіганні злочинів, але й у протидії дестабілізаційним факторам у суспільстві;

4. Профілактика насильства в сім'ї. Оскільки сімейне насильство стає більш актуальним у воєнний період, поліція повинна активізувати роботу з протидії цьому явищу на територіях з активними бойовими діями;

5. Профілактика дитячої бездоглядності. Важливо активізувати превентивну діяльність, спрямовану на запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності;

6. Протидія шахрайству. Посилення профілактики шахрайства, зокрема в Інтернеті, є необхідною умовою для запобігання злочинним діям та збереження громадської безпеки;

7. Підвищення ефективності контролю за обігом зброї. Ухвалення законодавства, що регулює обіг цивільної вогнепальної зброї, сприятиме зменшенню порушень у цій сфері та забезпечить безпеку громадян [1, с. 8].

У період війни Національна поліція України стикається з низкою складних викликів, які виявляються як у загостренні та активізації вже існуючих проблемних ситуацій, так і в появі нових проблем, на які раніше не було спрямовано належної уваги [5, с. 4].

Відповідну увагу слід приділити системі органів поліції, яка здатна досить гідно відповісти на ці виклики та дієво протистояти їм. Проте існують серйозні прогалини в роботі поліції, які потребують негайного врегулювання.

По-перше, важливо відзначити проблеми у превентивній роботі в секторі ювенальної превенції. У воєнний період збільшується кількість дітей, які опиняються у складних життєвих обставинах та стикаються зі збройним конфліктом. Належна превентивна діяльність в цій сфері зможе допомогти попередити залучення молоді до злочинності та розробити ефективні соціальні програми.

По-друге, існують проблеми у захисті прав біженців та незахищених категорій населення. В умовах дії правового режиму воєнного стану багато людей втрачають свої домівки та стикаються з загрозою насильства та переслідувань. Необхідно забезпечити ефективний механізм захисту їхніх прав та надати належну підтримку.

Таким чином, доходимо висновку, що превентивна робота поліції в умовах сьогодення потребує достатньої кваліфікації від правоохоронців. Проблемні питання самі собою не вирішаться, а отже, потрібно виробити системний підхід до їх вирішення для подолання перешкод у налагодженні взаєморозуміння з іншими підрозділами та службами під час надання необхідної допомоги українському суспільству.

Список використаних джерел:

1. Джафарова О. В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 лист. 2020 р.). Харків, 2020. С. 176-178.
2. Кудря В. О., Лабунь А. В., Радзівон С. М. та ін. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: навч. посібник. К. : Освіта України, 2017. 246 с.
3. Тінін Д., Тимофєєв В. Необхідність та способи покращення психологічних знань поліцейських сектору превенції для роботи з дітьми, які постраждали внаслідок домашнього насильства. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*: матер. III Міжнар. наук. конф. (м. Тернопіль, 27 жовтня 2023 р.). Тернопіль, 2023. С. 88-90. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/778>.
4. Тінін Д., Тимофєєв В. Важливість підготовки поліцейських до несення служби в критичних ситуаціях в умовах воєнного стану. *The process and dynamics of the scientific path*: III International Scientific and Theoretical Conference (Athens, Greece, June 16, 2023). Athens, Greece, 2023. Pp. 75-77. URL : <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1037>.
5. Булатін Д. О. Поняття «превенція» і «превентивна діяльність» в адміністративно-правовому аспекті. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Вип. 1. С. 15-22.

Володимир ТИМОФЄЄВ,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Михайло КУЦІЙ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДЛЯ ВІДВЕРНЕННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ В КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ

Сучасні виклики, пов'язані з воєнним станом на території нашої держави, вимагають від поліцейських високого рівня професійної майстерності та підготовки. Національна поліція України виконує важливу роль у забезпеченні правопорядку та безпеки в державі. З початком воєнних

дій і введенням в дію правового режиму воєнного стану 24 лютого 2022 р. характер та обсяг завдань, що стоять перед поліцією, значно змінився та зріс. Воєнний стан вимагає від правоохоронців не лише виконання звичайних обов'язків та завдань, зазначених у ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» [1], але й адаптації до нових викликів, таких як співпраця з військовими, забезпечення евакуації цивільних осіб, протидія диверсійній діяльності та тероризму.

Проведення штурмових дій (штурм окупованих населених пунктів, проведення «зачисток», звільнення територій, окупованих ворогом), знешкодження диверсійно-розвідувальних груп і незаконних збройних формувань ворога по своїй суті визначає можливість ведення вогню та отримання поранень. Виконання цих завдань поліцейськими є дуже ризикованим, адже вони наближені до роботи Збройних Сил України. Це підтверджує факт, що діяльність таких підрозділів буде здійснюватися найімовірніше за військовими стандартами, аніж поліцейськими [2, с. 123].

Національна поліція України продовжує активно розвиватися та вдосконалюватися, намагаючись відповідати сучасним викликам та загрозам. Одним із ключових напрямів розвитку поліції є підвищення її боєздатності та можливості діяти в умовах збройного конфлікту. В межах цього напрямку, в поліції були створені спеціальні воєнізовані підрозділи, здатні ефективно діяти в умовах бойових дій.

Наприклад, об'єднана штурмова бригада «Лють» – це воєнізований підрозділ поліції нового зразка. До особового складу обрано вольових та вмотивованих воїнів, готових захищати Україну та нищити ворога на всіх напрямках. Такі поліцейські самі собою стануть комбатантами, тобто захисниками Батьківщини, але виконуватимуть не зовсім властиві для них функції [3].

Умови воєнного стану вимагають постійного підвищення рівня вогневої і тактико-спеціальної підготовки правоохоронців, адже на сьогодні працівники поліції можуть зіткнутися з небезпечними та непередбачуваними ситуаціями. Тактико-спеціальна підготовка працівників правоохоронної сфери забезпечує комплексне навчання доцільного та злагодженого алгоритму дій при виконанні оперативно-службових завдань в умовах, що будуть максимально наближені до реальних, де набуваються висока професійна майстерність, морально-психологічна стійкість, фізичне загартування і витривалість, а також розвивається кмітливість, аби правоохоронець був готовим до будь-якого розвитку подій [4, с. 102].

Підвищення рівня тактико-спеціальної підготовки передбачає навчання працівників поліції навичок ведення бойових дій, таких як рух під вогнем, ведення вогню з укриття, штурм будівель та інших об'єктів, а також навичок роботи в складі групи. Поліцейські повинні на високому рівні володіти навичками ведення бойових дій в міських умовах, у лісі, в горах та в інших складних умовах.

Підвищення рівня вогневої підготовки включає навчання працівників поліції користування різними видами зброї, такими як пістолети, автомати, гранатомети та ін. Правоохоронці повинні бути навчені правил безпеки при користуванні зброєю, навичок стрільби з різних дистанцій та в різних умовах, а також навичок швидкої зміни магазинів та усунення несправностей зброї. Крім того, важливо навчити працівників поліції навичок роботи зі спеціальним обладнанням, таким як бронезилети, шоломи, щити, гранати та ін. Правоохоронці повинні знати правила безпеки при користуванні спеціальним обладнанням, мати навички його використання в бойових умовах та навички подолання перешкод.

В умовах сьогодення загальний успіх підготовки фахівців сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану залежить від систематичного вдосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки, а також використання передових технологій. Це дозволить забезпечити високий рівень професійності та ефективності фахівців, що є критично важливим у воєнний період [5, с. 145; 6, с. 225].

На нашу думку, також важливо розробити алгоритми дій для надзвичайних ситуацій, таких як захоплення будівель органів влади, особливо важливих об'єктів або заручників. Це дозволить поліцейським швидко та ефективно реагувати на такі ситуації та мінімізувати можливі негативні наслідки.

Отже, в умовах дії правового режиму воєнного стану правоохоронці зіштовхуються з новими викликами та загрозами, вони вимушені не тільки забезпечувати публічну безпеку і порядок, протидіяти злочинності, а й брати участь в обороні нашої держави. Тож необхідно постійно вдосконалювати рівень тактико-спеціальної та вогневої підготовки, організовувати забезпечення необхідними матеріально-технічними ресурсами, спеціальним обладнанням та розробляти алгоритми дій у випадках виникнення надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
2. Тимофеев В. П., Тінін Д. Г. Деякі аспекти підготовки військовослужбовців та поліцейських для роботи в умовах воєнного стану: сучасні проблеми та реалії. *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки*: матер. I Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 23 червня 2023 р.). Полтава, 2023. С. 123-125.
3. Тінін Д. Статус українського поліцейського в умовах воєнного стану у випадку невиконання наказу про вихід з оточення або окупації (теоретичний аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4 (81). С. 204-208.
4. Тінін Д. Шляхи удосконалення рівня підготовки кадрів сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*: III International Scientific and Practical Conference (Paris, France, July 8, 2022). Paris, France, 2022. Pp. 101-103.
5. Наточій А. Д., Тимощенко В. О. Сучасні питання удосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.). К. : КІНГУ, 2023. С. 144-146.

6. Наточій А. Д., Тінін Д. Г. Застосування інтерактивних та мультимедійних технологій при вогневій підготовці працівників правоохоронних органів: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матер. II Міжнар. наук. конф. (м. Кривий Ріг, 19 січня 2024 р.). Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С. 224-229. URL : <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/13194/1/50-72-PB.pdf#page=225>.

Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Владислава ІВКІНА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ

Воєнний стан в Україні спричинив не лише руйнування інфраструктури та економіки, але й суттєві зміни в психологічному стані населення. Зростання рівня тривоги, стресу та інших психологічних розладів стало серйозним викликом для українського суспільства. В цих умовах превентивна діяльність набуває особливої ваги. Актуальність дослідження психологічних аспектів превентивної діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану обумовлюється зростанням психологічних проблем, необхідністю комплексного підходу до їх вирішення та обмеженими ресурсами для надання психологічної допомоги.

Психологічна підготовка фахівців правоохоронних органів повинна включати такі елементи, як навчання технік самоконтролю та розуміння психологічних реакцій на стресові ситуації. Також важливо навчати фахівців ефективного спілкування з населенням та органами влади у військових умовах [1]. Окрім навчання технік самоконтролю та розуміння психологічних реакцій на стресові ситуації, до програми підготовки слід включити такі елементи, як:

- навчання методів подолання стресу, тривоги та страху;
- розвиток навичок саморегуляції та емоційного контролю;
- формування навичок психологічної самопомоги;

– вивчення етичних принципів роботи правоохоронних органів в умовах воєнного стану;

– аналіз психологічних особливостей роботи з цивільним населенням та військовослужбовцями.

З метою вдосконалення психологічної підготовки слід впроваджувати тренінги та семінари для фахівців, які здійснюють превентивну діяльність з питань психології війни, психологічних реакцій на стресові ситуації, посттравматичних стресових розладів тощо. Організовувати навчання фахівців методів роботи з дітьми, дорослими, особами похилого віку, особами з обмеженими можливостями та іншими групами населення, які мають свої особливості психологічного реагування на війну, та впровадження програм превентивної роботи, що враховують специфічні потреби різних груп населення.

В цьому аспекті необхідно акцентувати увагу на гендерному аспекті в освіті правоохоронців. Розуміння гендерної системи допомагає виявити негативні наслідки гендерних нерівностей та дискримінації, які можуть обмежувати можливості та самореалізацію особистості. Використання поняття «гендерна система» сприятиме усвідомленню широкого спектра факторів, які впливають на гендер, а також створюватиме підвалини для розробки стратегій та політик, спрямованих на покращення гендерної [2, с. 196]. Серед вдалих кроків становлення нашої державності можна назвати законодавче закріплення та боротьбу з такими явищами, як «домашнє насильство», «булінг», «дискримінація». Вагомий внесок у розвиток цього напрямку внесли підписання та ратифікація Україною міжнародних конвенцій, та, як наслідок, зміни у національному законодавстві відповідно до цих конвенцій. Визнання існування таких явищ у суспільстві, а також створення механізму для реагування та боротьби з ними саме по собі вказує на рівень становлення державності та демократизації на шляху забезпечення прав і свобод людини [3, с. 395].

Вдосконалення психологічної підготовки дозволить правоохоронцям та військовослужбовцям ефективно виконувати свої службові обов'язки в умовах воєнного стану, зберегти власне психічне та емоційне здоров'я, надавати психологічну підтримку цивільному населенню та постраждалим від війни, сприяти збереженню соціальної стабільності в суспільстві.

Крім того, силовикам також слід вміти подолати стресові ситуації, а саме: поліцейський повинен розвивати в собі стресостійкість, бути готовим до значних психологічних навантажень та вміти застосовувати практики психологічного розвантаження. Розвиваючи психологічну стійкість, поліцейські повинні спрямувати свої зусилля на: розуміння власних цінностей і сенсу; розвиток толерантності до невизначеності, щоб будь-які неочікувані ситуації стали для них звичними; розвиток здібностей приймати ситуацію, тобто розуміти, що людина не все може контролювати; розвиток вміння планувати, розставляти пріоритети і швидко змінювати плани в умовах швидкоплинності

і непередбачуваності подій; здатність працювати у колективі; вміння регулювати емоції; розвиток здібності бути «тут і тепер», що дозволяє переносити значні і тривалі навантаження [4, с. 163].

Щоб ефективно контролювати стрес, насамперед важливо чітко визначити його тригери. Це ті фактори, що провокують негативні емоції, такі як гнів, напруження, занепокоєння та дратівливість. Вміння ефективно управляти своїм часом та енергією стає не просто важливою навичкою, а й необхідною умовою професійної діяльності поліцейських. У вільний час, щоб знімати напруженість, варто користуватися такою практикою, як глибоке дихання, йога, медитація.

Усвідомлена медитація може стати потужним інструментом для зменшення стресу, занепокоєння та покращення емоційного благополуччя. Глибоке дихання є виключно виправданою стратегією для швидкого зниження стресу різних рівнів. Воно є важливою складовою всіх видів розслаблюючих процедур, ця техніка заснована на диханні через носову порожнину протягом п'яти секунд та наступному повільному видиханні через ніс протягом п'яти секунд, при цьому важливо зосередиться тільки на русі дихання [5, с. 169].

Вміння подолати стресові ситуації дає можливість поліцейським досягти оптимальної продуктивності, яка пов'язана з помірним рівнем стресу. Тобто продуктивність, ймовірно, погіршиться, якщо рівень стресу занадто високий. Певний рівень тривоги може допомогти людям передбачити перешкоди, бути обережними та організованими. Але надмірне хвилювання погіршує продуктивність, викликаючи нерішучість і невпевненість. Отже, стресостійкість є процесом і результатом успішної адаптації до важких або складних життєвих обставин, особливо за допомогою розумової, емоційної та поведінкової гнучкості й адаптації до зовнішніх і внутрішніх вимог. Стрес не зникає з життя, особливо в умовах сьогодення, тому управління стресом має бути постійним. Але, звернувши увагу на те, що викликає ваш стрес, і практикуючи способи його подолання різними шляхами, можна протистояти деяким негативним наслідкам стресу та збільшити свою здатність долати труднощі.

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що ефективна превентивна діяльність повинна включати комплексні психологічні заходи, спрямовані на підтримку морального духу, розвиток стресостійкості та адаптаційних механізмів. Правоохоронці потребують спеціалізованої підготовки, що включає навчання різних технік самоконтролю, методів подолання стресу та ефективного спілкування.

Список використаних джерел:

1. Колесник О. О. Психологічна підготовка правоохоронців до дій у надзвичайних ситуаціях. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 69-75.
2. Шлянчак С. О., Шлянчак А. В., Тінін Д. Г. Сучасна проблематика гендерної психології та гендерної ідентичності в період статевої зрілості індивіда. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 210. С. 192-199.

3. Тінін Д., Тимофєєв В. Психологічні аспекти гендерної політики в секторі безпеки України: співвідношення маскуліності та фемінізму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1 (116). С. 393-398.

4. Доценко В. В. Розвиток психологічної стійкості поліцейських в умовах військової агресії. *Проблеми сучасної поліцейстики*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квітня 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 160-164.

5. Панасенко Ю. О. Подолання стресу працівниками Національної поліції України в службовій діяльності. *Криміналістичні та психологічні аспекти досудового розслідування*: матер. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 29 квітня 2020 р.). Одеса : ОДУВС, 2020. С. 168-171. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/4803>.

Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Дмитро ГОРПІНИЧ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Ідентифікація вибухонебезпечних предметів в умовах дії правового режиму воєнного стану є критично важливим завданням для збереження життя та здоров'я правоохоронців, військовослужбовців та цивільного населення, а також забезпечення безпеки військових та цивільних об'єктів.

Результати аналізу тенденцій розвитку збройної боротьби свідчать про постійно зростаючу роль застосування мінної зброї. При цьому спостерігається значний дисбаланс між розвитком мінної зброї і засобами виявлення, що, в свою чергу, обумовлює низку проблемних питань під час розмінування. Зазначено, що Україна у зв'язку з агресією РФ стала найбільш замінованою країною в світі. Окрім проблеми розмінування забрудненої території вибухонебезпечними предметами, гостро постало питання розвідки місцевості на наявність мін та пророблення проходів в мінно-вибухових загородах противника [1].

Безумовно, під час дії воєнного стану відбувається швидкий розвиток ідентифікації вибухонебезпечних предметів, який є невід'ємною складовою стратегії безпеки в умовах воєнного конфлікту. Завдяки постійному науково-технічному прогресу та інноваціям у сфері безпеки спостерігається постійне удосконалення технологій і методів ідентифікації, що дозволяє забезпечити більш ефективно виявлення та нейтралізацію вибухонебезпечних об'єктів.

Проте, незважаючи на швидкий розвиток у населення навичок ідентифікації вибухонебезпечних предметів, в окресленій сфері залишається низка проблем, як-от:

- недостатність обладнання та ресурсів. Воєнні конфлікти можуть призводити до обмеженості доступу до сучасних технологій та обладнання для ідентифікації вибухонебезпечних предметів. Недостатня кількість спеціалізованого обладнання та кваліфікованого персоналу може ускладнювати ефективність процесу;

- прихованість ворожих сил. Противник використовує хитрі тактики для приховування вибухонебезпечних предметів, наприклад, може ховати їх під цивільними об'єктами;

- недостатній рівень підготовки цивільних осіб щодо ідентифікації вибухонебезпечних предметів в умовах дії правового режиму воєнного стану може бути серйозним обмеженням у забезпеченні їхньої власної безпеки.

Для вирішення проблем недостатності обладнання та ресурсів необхідно:

- модернізувати існуюче обладнання. Заміна застарілого обладнання на сучасне, більш ефективне і продуктивне, може допомогти покращити ефективність ідентифікації вибухонебезпечних предметів. Це і оновлення сенсорів, і покращення аналітичних систем та впровадження автоматизованих процесів обробки даних;

- забезпечити належне навчання та підготовку персоналу. Інвестування в навчальні програми та тренування персоналу з використання сучасних технологій та методів ідентифікації може підвищити його ефективність та компетентність у цій сфері;

- оптимізувати розподіл ресурсів. Ефективне управління та розподіл обмежених ресурсів може допомогти максимізувати їх використання та забезпечити найбільш критичним об'єктам необхідне обладнання та заходи безпеки.

Для вирішення проблеми прихованості ворожих вибухонебезпечних предметів необхідно використовувати такі підходи:

- використання передових сенсорних технологій. Розробка та застосування сучасних сенсорних технологій, які можуть проникати через покриви, стіни або ґрунт, дозволить ефективно виявляти вибухонебезпечні предмети, навіть якщо вони приховані під поверхнею;

- активне застосування розвідувальних дронів. Використання безпілотних літальних апаратів допоможе перевіряти підземні локації або важкодоступні місця, де можуть бути приховані вибухонебезпечні предмети.

Нині, у зв'язку зі збройною російською агресією проти України, на території нашої держави накопичилося дуже багато залізничця, що становить загрозу для життя населення, і фахівцям знадобиться чимало часу на її очищення від нього. Отже, всі повинні знати і неухильно дотримуватися чіткого алгоритму дій при виявленні вибухонебезпечних чи підозрілих предметів [2].

Для вирішення проблеми недостатньої підготовки цивільних осіб щодо ідентифікації вибухонебезпечних предметів в умовах воєнного стану необхідно вжити таких заходів, як:

– організація навчальних курсів, семінарів та інших освітніх заходів для цивільного населення з питань ідентифікації та поводження з вибухонебезпечними предметами. Ці заходи можуть охоплювати демонстрації, тренування та пояснення правил безпеки;

– розробка та розповсюдження інформаційних матеріалів: брошур, пам'яток та інших інформаційних матеріалів, які містять поради та інструкції щодо ідентифікації та уникнення вибухонебезпечних предметів. Ці матеріали можуть бути розповсюджені через місцеві органи влади, школи, медичні заклади та іншими каналами.

Всі вищеперераховані підходи мають бути використані окремо або в поєднанні, забезпечуючи комплексний підхід до виявлення вибухонебезпечних предметів, прихованих ворожими силами під час воєнного конфлікту.

Отже, доходимо висновку, що вирішення проблем ідентифікації вибухонебезпечних предметів в умовах дії правового режиму воєнного стану вимагає спільних зусиль та координації з боку урядових структур, міжнародних організацій, наукових установ, громадськості та інших зацікавлених сторін. Тільки шляхом співпраці та обміну досвідом можна досягти значного прогресу в цій сфері, що сприятиме збереженню людських життів та забезпеченню безпеки у воєнних конфліктах.

Список використаних джерел:

1. Кривцун В., Ляшенко В. Теоретичні підходи щодо вибору методів виявлення вибухонебезпечних предметів в середовищах, що їх приховують, переваги та недоліки. *Збірник наукових праць Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки*. 2024. № 1(19). С. 81-91. URL : <https://dndivsovt.com/index.php/journal/article/view/379>.

2. Ідентифікація вибухонебезпечних предметів та алгоритм дій при їх виявленні. *Головне управління Національної поліції в Одеській області*. URL : <https://od.npu.gov.ua/news/identyfikatsiia-vybukhonebezpechnykh-predmetiv-ta-alhorytm-dii-pry-ikh-vyiavlenni>.

3. Тінін Д. Г., Тимофєєв В. Деякі аспекти підготовки курсантів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: сучасні тенденції та перспективи. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матер. І Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 02 червня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 98-100.

4. Тимофєєв В. П., Тінін Д. Г. Деякі аспекти підготовки військовослужбовців та поліцейських для роботи в умовах воєнного стану: сучасні проблеми та реалії. *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки*: матер. І Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 23 червня 2023 р.). Полтава, 2023. С. 123-125.

Марина ВОЙТЮК,
викладач кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Віктор ПСКУН,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕГРАЦІЯ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

При підготовці тез цієї доповіді було визначено за мету дослідити історичні зв'язки та новий етап співробітництва України та Європейського Союзу.

З огляду на новий статус України у Європейському Співтоваристві – статус кандидата у члени ЄС та практичні кроки щодо посилення інтеграційних процесів з боку обох сторін угоди про співробітництво дослідження на сьогодні має підвищену актуальність.

«In varietate concordia» («Єдність у різноманітті») – вислів, який є гаслом Європейського Союзу. Дійсно, сьогодні Європейський Союз (далі – ЄС) – це геополітичний вибір 27 держав Північної півкулі, для яких Європейське Співтовариство стало другою домівкою. Європа і сьогодні різниться традиціями й мовами, але об'єднана спільними європейськими цінностями. ЄС захищає цінності кожної нації, заохочує країни до співробітництва політичними та економічними важелями, зберігаючи розмаїтість, сприяє співпраці культур, а головне – забезпечує соціальну справедливість у кожній окремій державі. Основне завдання, що стоїть перед Європою, полягає в тому, аби перетворити ЄС на територію свободи, безпеки та справедливості, де справедливість і захист законом рівною мірою доступні кожному. Попри тридцятирічну історію Європейського Союзу, і у ХХІ столітті Європа, як і раніше, змушена вирішувати проблеми захисту і безпеки.

Нашу країну та ЄС еднають спільні цінності, історія та культура, демократія і свобода. Географічно Україна є центром Європи та найбільшою за площею країною Європи. Сьогодні наша держава межує з чотирма членами ЄС: Угорщиною, Польщею, Словаччиною та Румунією. Загальна довжина кордону з Європою – майже 1358 км (844 миль). У 33 пунктах кордон перетинається автомобільними, залізничними, поромними, пішохідними та велосипедними шляхами.

Україна пройшла довгий і тернистий шлях, щоб довести ідею стати частиною Європейського Союзу до логічного завершення. Сьогодні маємо розуміння, що європейський вибір України – це запорука її існування та розвитку.

З моменту набуття Україною незалежності у 1991 р. Європейський Союз та Україна розвивають взаємовідносини. Україна є пріоритетним партнером ЄС у рамках European Neighbourhood Policy (Європейської політики сусідства) та Східного партнерства.

Найважливіші віхи співробітництва ЄС та України – 2013 р., коли українці вийшли на Майдан, звершили Революцію гідності й відстояли підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3], та 28 лютого 2022 р., коли лише за чотири доби після початку широкомасштабного вторгнення російської федерації Україна звернулася до ЄС щодо невідкладного приєднання країни за новою спеціальною процедурою.

Угода, підписана у 2014 р., дала змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Зближення України з Євросоюзом, яке почалося відтоді, дало початок тривалому шляху розбудови демократії та створенню правової держави одночасно з інтеграцією у світове співтовариство.

На цьому шляху починаючи з 2017 р. для громадян України було запроваджено безвізовий режим, стартували реформи у судовій сфері, сфері публічних фінансів, посилилося антикорупційне регулювання, відбулися зміни виборчого законодавства, децентралізація влади на місцях, запровадження європейських стандартів виробництва харчових і нехарчових продуктів, реформування освіти та медицини та ін.

23 червня 2022 р. розпочався новий етап європейської інтеграції нашої країни – Україна отримала статус кандидата у члени ЄС. Попри складний стан воєнного часу, Україна намагається зберігати темпи імплементації міжнародного законодавства та наближувати національне законодавство до права ЄС.

За даними, оприлюдненими на сайті «EUкраїна» за 2022 р., в Україні ухвалено 44 євроінтеграційні закони, 6 з яких – на виконання рекомендацій Єврокомісії. Найбільший сумарний прогрес за весь період виконання Угоди про асоціацію між Україною і ЄС протягом 2014-2023 рр. досягнуто у таких секторах договору:

- 1) статистика та обмін інформацією;
- 2) юстиція, свобода, безпека, права людини;
- 3) гуманітарна політика;
- 4) управління державними фінансами;
- 5) інтелектуальна власність;
- 6) політичний діалог, національна безпека та оборона;
- 7) освіта, навчання, молодь [1].

В останні роки Україна долучилась до низки програм європейського співробітництва, які поступово створюють можливості економічної та соціальної інтеграції нашої країни у ЄС. Перелік програм наступний:

- «Цифрова Європа» (на період 2021-2027 рр.) – окреслила новий етап розбудови цифрової інфраструктури та доступності цифрових послуг;
- «Єдиний ринок» (2021-2027 рр.) – передбачає роботу зі зміцнення конкурентоспроможності та стійкості малих і середніх підприємств та створення європейської статистичної звітності;
- «Механізм Сполучення Європи» – вдосконалює експортну логістику на кордоні з країнами ЄС, забезпечує збільшення пропускної спроможності автомобільних та залізничних пунктів пропуску;
- «EU4Health» – забезпечує доступ до фінансування ЄС у галузі охорони здоров'я, зокрема для цілей профілактики серцево-судинних, онкологічних та інших неінфекційних захворювань;
- «Горизонт Європа» (2021-2027 рр.) – є рамковою програмою ЄС з досліджень та інновацій, що передбачає зміцнення науки і технологій, сприяння інноваційній конкурентоспроможності промисловості;
- Європейського співтовариства з атомної енергії (2021-2025 рр.) – спрямована на покращення ядерної безпеки та радіаційного захисту, передбачає участь України як асоційованої країни у термоядерних дослідженнях;
- «Креативна Європа» (2021-2027 рр.) – відкриває можливості для розвитку українського сектора культури та креативних індустрій, розширення співпраці між професіоналами, а також зміцнення культурних зв'язків із країнами ЄС;
- House of Europe («Дім Європи») – дозволяє підтримувати професійний та творчий обмін між українцями та колегами в країнах ЄС і Великій Британії;
- Еразмус+ – програма у сфері освіти, спрямована на професійну підготовку молоді, розвиток спорту та ін.

Отже, наша країна чітко визначила свій європейський вибір і у надважких умовах відкритої війни доводить вірність європейським цінностям. Інтернет-ресурс «Європейська правда» зазначає, що у 2023 р. Україна вперше увійшла в регулярний звіт Єврокомісії, яка за єдиною методикою оцінює усі держави, що мають статус кандидата або потенційного кандидата у члени Євросоюзу [2]. Наша держава на законодавчому рівні імплементує норми міжнародного законодавства, вдосконалює національне законодавство, є частиною європейського співробітництва. Зі зброєю в руках, щоденно і повсякчасно наша країна доводить: Україна – це Європа.

Список використаних джерел:

1. ЕУкраїна. URL : <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/euintegration/>.
2. Сидоренко С. Рейтинг євроінтеграції-2023: хто випереджає Україну на шляху до ЄС та чи реально їх наздогнати. *Європейська правда*. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/13/7173415/>.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифіковано із заявою Законом України від 16.09.2014 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

Тетяна ЖЕГЛІНСЬКА,
старший викладач кафедри
теорії та історії держави та права,
конституційного права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Данило КОСТЮК,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ

В сучасному світі, де кожен із нас має право на безпеку та вільний розвиток, питання профілактики кримінальних правопорушень стає надзвичайно актуальним. Це не лише проблема державного рівня, але й невід'ємна складова індивідуального та колективного життя. Відсутність адекватних заходів профілактики може призвести до наслідків, що суттєво вплинуть на життя громадян, суспільство та державу в цілому.

Україна, як і багато інших країн, постійно змушена стикатися з різноманітними викликами у сфері забезпечення правопорядку. Підвищення рівня злочинності, корупції, порушення прав людини та інші правопорушення потребують відповідального та комплексного підходу з боку влади, громадських організацій та кожного громадянина.

Важливим етапом в цьому процесі є розробка та реалізація ефективних програм та стратегій профілактики кримінальних правопорушень. Ці заходи повинні ґрунтуватися на аналізі причин та умов, які сприяють виникненню злочинності, і охоплювати різноманітні напрями діяльності, такі як освіта, розвиток соціально-економічної сфери, підтримка правозахисних організацій та підвищення рівня правосуддя.

Можна виділити такі методи профілактики та запобігання кримінальним правопорушенням:

1. Переконавання як метод профілактики злочинів – це комплекс виховних, роз'яснювальних заходів, які здійснюються з метою зміни антигромадської спрямованості осіб і закріплення позитивної соціальної орієнтації [1];

2. Регулювання як метод попередження злочинів – полягає у виробленні та реалізації окремих нормативних актів, які передбачають здійснення певних заходів особами, які потрапили у сферу профілактичного впливу. Однією з форм реалізації цього методу є адміністративний нагляд [2];

3. Методи критеріальної вибірки – припускають здійснення заходів, спрямованих на передачу позитивних якостей від найбільш ефективних об'єктів (норм) до найменш ефективних об'єктів;

4. Профілактична діяльність, що базується на засадах загальносоціального характеру, які призначені забезпечити необхідний рівень добробуту, культури, виховання та навчання молодих людей [3].

Отже, у сучасному світі проблема профілактики кримінальних правопорушень набуває особливої актуальності в контексті забезпечення безпеки та вільного розвитку кожного громадянина. Невід'ємною складовою цього процесу є не лише державні заходи, але й активна участь громадських організацій та кожного індивідуума. Розробка та реалізація ефективних програм профілактики потребують комплексного підходу, включаючи освіту, розвиток соціально-економічної сфери, підтримку правозахисних організацій та підвищення рівня правосуддя.

Зазначені методи профілактики, такі як переконання, регулювання, критеріальна вибірка та загальносоціальна діяльність, важливі для запобігання кримінальним правопорушенням та забезпечення стабільності й безпеки в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Литвинов О. Методи профілактики злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. URL : <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/metodi-profilaktiki-zlochiviv/>.
2. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-вр#Text>.
3. Сусаєв В. В. Удосконалення державної політики у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх осіб. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 12. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1018>.

Олена ЛОПАЄВА,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Данило ЮРЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

При поводженні зі зброєю, незважаючи на контекст використання, першочерговим завданням є забезпечення особистої безпеки оператора та безпеки оточуючих. Це основна передумова для виконання службових

обов'язків, включно із захистом держави, забезпеченням публічної безпеки та порядку. Передусім оператор повинен мати достатні навички та знання щодо безпечного та ефективного використання зброї. Неправильне використання зброї може призвести до небажаних наслідків, зокрема випадкових травм або загибелі людей, тварин чи завдання матеріальної шкоди.

Другим аспектом є дотримання встановлених законом вимог щодо використання зброї. Відповідно до ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» використання зброї має бути обґрунтовано конкретними обставинами та діями особи. У виняткових випадках (наприклад, за безпосередньої загрози життю чи здоров'ю) поліцейським надається право відкривати вогонь без попередження [1]. Третім важливим аспектом є належний рівень практичних навичок відкриття вогню. Більшість поліцейських, особливо жінок, мають обмежений досвід використання вогнепальної зброї, що потребує додаткової навчання та практики на полігонах. Важливою є також належна підготовка з обслуговування та обробки зброї для забезпечення її надійності та ефективності.

Четвертим аспектом є стан зброї та її зберігання. Зброя повинна зберігатися у належному стані, змащеною та почищеною для запобігання затримок та збоїв при стрільбі. Її також необхідно зберігати у спеціальних приміщеннях згідно зі встановленими вимогами забезпечення безпеки та експлуатації озброєння в Національній поліції України [2, с. 63].

Усі ці аспекти взаємопов'язані та відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки під час використання зброї та виконання службових обов'язків. Недотримання будь-якого з них може призвести до серйозних наслідків, тому необхідно приділяти їм належну увагу та витратити ресурси на підготовку та підтримку належного рівня професійної компетентності поліцейських [4, с. 15].

Вогнева підготовка є однією з найважливіших складових професійної підготовки співробітників поліції та інших правоохоронних органів. У межах її проведення набуваються необхідні навички та вміння для ефективного використання вогнепальної зброї в різноманітних ситуаціях. Однак ефективність вогневої підготовки значною мірою залежить від методів, які використовуються під час навчання.

Перший етап вогневої підготовки часто передбачає заняття у стрілецькому тирі або з використанням електронних стрілецьких тренажерів. Проте важливо зазначити, що деякі методи, які рекомендується використовувати на цьому етапі, можуть не відповідати реальним умовам застосування вогнепальної зброї [3, с. 247].

Наприклад, одним із рекомендованих методів є натискання на спусковий гачок серединою подушки нігтьової фаланги. Це робиться з метою забезпечення стабільного положення зброї та уникнення непередбачуваних реакцій при натисканні на спусковий гачок. Хоча цей підхід може бути корисним для навчання базових навичок, він може бути непрактичним у

реальних умовах стрільби. Інший метод передбачає виконання прицільного пострілу вхолосту з метою вивчення та контролю положення частин прицільного пристрою. Цей підхід може бути корисним для вдосконалення точності стрільби, але також може не враховувати реальних умов стрільби в ситуаціях, що вимагають швидкої та реактивної дії [2, с. 73].

Щодо використання електронних стрілецьких тренажерів важливо зазначити, що вони можуть бути корисними для навчання та вдосконалення техніки стрільби, проте не можуть повністю замінити реальний тир або стрільбище, оскільки не відтворюють усіх аспектів стрільби, таких як фізичний дискомфорт та психологічний стрес.

Отже, необхідно ретельно обирати методи вогневої підготовки з урахуванням їх відповідності реальним умовам та ситуаціям застосування вогнепальної зброї. Незважаючи на переваги електронних стрілецьких тренажерів, робота з реальною зброєю в тирі або на стрільбищі залишається невід'ємною частиною професійної підготовки стрілка.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
2. Маслій О. М. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння у вищих військових навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2020. 43 с.
3. Бодирев Д.А., Завістовський О.Д. Нові підходи у методиці викладання вогневої підготовки під час воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 246-249.
4. Самсонов Ю. В., Соколовський В. В., Задорожний К. А., Повар О. В., Курилов М. М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування протитанкового ракетного комплексу (ПТРК) «Стугна-П» у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності. *Теорія та методика навчання*. 2022. № 49(2). С. 31-37.

Олександр НЕКЛЕСА,
викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Дмитро КІРНОС,
Анатолій ПУХОВИЙ –
здобувачі вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНА СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В МЕЖАХ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПЕРВИННОЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сучасне функціонування та розвиток підрозділів правоохоронних органів націлені на ефективне забезпечення достовірною та достатньою інформацією, яка вимагає чіткої організації інформаційних потоків і використання інтегрованих автоматизованих інформаційних систем. Інформаційно-аналітична діяльність, що охоплює аналіз різноманітних даних, стає ключовою для успішного функціонування як окремих підрозділів правоохоронних органів, так і всієї системи правопорядку в цілому.

У проєкті Концепції першочергових заходів реформування системи МВС України наголошується на важливості забезпечення ефективного функціонування інститутів, що гарантують пріоритет права, захищають права та свободи людини й громадянина. Це відповідає вимогам європейської інтеграції та визначає необхідність системних змін у структурі та діяльності правоохоронних органів. У частині, в якій обговорюються шляхи та методи втілення окремих положень концепції, зазначається важливість надання пріоритету використанню сучасних автоматизованих інформаційних, телекомунікаційних та інших технологій у діяльності правоохоронних органів. Це передбачає впровадження уніфікованих баз даних у відповідних підрозділах та створення нового аналітичного підрозділу для багатофакторного аналізу оперативних даних, що сприятиме прийняттю стратегічних рішень та плануванню діяльності правоохоронних органів [1].

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів МВС України регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема тих, що стосуються оперативно-розшукової діяльності. Також важливою є нормативно-правова база, що охоплює інформаційне законодавство країни.

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає суть та закріплює правові гарантії для проведення оперативно-розшукових заходів. Правові норми цього закону регулюють діяльність, спрямовану на

отримання та ефективного використання оперативно-розшукової інформації для протидії злочинності. Це свідчить про те, що правовий фундамент інформаційно-аналітичного забезпечення є важливою складовою правової бази оперативно-розшукової діяльності в цілому [2].

Зважаючи на усі положення, що визначають правову основу оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів в цілому, правова основа реалізації оперативно-розшукової інформації в межах інформаційно-аналітичного забезпечення може бути визначена як сукупність правових актів, які регламентують роль інформації у пізнавальній, управлінській і конструктивній (перетворювальній) діяльності суб'єктів оперативно-розшукової діяльності при вирішенні завдань, що перед ними стоять.

Стаття 34 Конституції України, яка гарантує кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію будь-яким законним способом, встановлює потребу в створенні відповідних правових засад для роботи з інформацією. Обмеження щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності стосовно збору інформації встановлюються згідно зі:

– ст. 32, яка захищає приватне життя, особисту і сімейну таємницю, честь та добре ім'я, а також конфіденційність листування, телефонних розмов та інших повідомлень;

– ст. 30, що гарантує недоторканність житла;

– ст. 29, яка захищає гідність особи [3].

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) та наділяє оперативні підрозділи виключними правами, включаючи отримання інформації за допомогою спеціальних технічних засобів та автоматизованих інформаційних систем. Головна мета закону про ОРД полягає в тому, щоб здобута оперативно-розшукова інформація була використана в діяльності оперативних підрозділів, тобто «реалізована» у різних напрямках правоохоронної діяльності держави [2].

Кримінальний кодекс України, як основний документ інституту кримінального права, відіграє важливу роль у регулюванні інформативно-аналітичної діяльності та забезпеченні її в нерегульованому просторі. Взаємозв'язок між кримінальним правом та організацією правопорядку демонструється у спільних джерелах кримінальної політики держави [4].

Кримінальне право визначає об'єкти, які захищаються законом або переслідуються за його вимогами, включаючи використання оперативних підрозділів правоохоронних органів. У кримінальному законі встановлені конкретні критерії для кожного виду злочину, остаточне визначення яких відбувається після ретельного розгляду кримінального провадження на судовому засіданні. За допомогою оперативно-розшукових дій та аналітичної роботи часто встановлюються ключові ознаки та факти, що мають значення для кримінального права. Ці дані дозволяють правильно оцінити суспільну небезпеку дій особи, надати відповідну юридичну оцінку вчиненому злочину, а у випадках потреби визначити подальші таємні розслідувальні заходи.

Правові норми, які регулюють використання оперативно-розшукової інформації, підпорядковані вимогам Кримінального процесуального кодексу України. Оперативно-розшукова інформація, як відомо, сприяє успішному веденню кримінальних процесуальних дій та досягненню їхньої мети. З цього випливає кілька важливих положень для реалізації оперативно-розшукової інформації:

– по-перше, результати, які мають значення для кримінального права, можуть бути досягнуті лише за умови представлення їх у кримінальній процесуальній формі інформації, отриманої під час застосування оперативно-розшукових заходів, засобів і методів;

– по-друге, використання у кримінальному процесі результатів, отриманих оперативно-розшуковим шляхом, передбачає обов'язкове забезпечення їх публічності [5].

Інші закони України, які регулюють діяльність оперативних підрозділів, визначають інформаційні відносини в країні. Ці закони охоплюють питання, пов'язані з класифікацією інформації як державної таємниці, її захищенням, розсекречуванням матеріальних носіїв інформації та забезпеченням безпеки державної таємниці. Вони також встановлюють правила захисту інформації в автоматизованих системах та обмеження доступу до інформації, що обробляється і зберігається в таких системах.

Важливу складову правової бази інформаційно-аналітичної діяльності складають нормативні акти МВС України, які, подібно до кримінального процесуального закону, визначають порядок, умови та послідовність здійснення оперативно-розшукових заходів. Ці акти також передбачають конкретні правила заповнення та вимоги до документів та електронних форм, у яких має бути відображена оперативно-розшукова інформація, отримана оперативними підрозділами. Це, безперечно, підвищує гарантії достовірності цієї інформації та забезпечує її ефективне використання у досудовому розслідуванні та судовому процесі.

Отже, дотримання правових норм у сфері інформаційного забезпечення діяльності підрозділів стратегічних розслідувань сприятиме утвердженню принципів верховенства права, наближенню стандартів до європейських, підвищенню ефективності координації органів, упровадженню політики якості, формуванню нового підходу до підготовки кадрів, підвищенню авторитету працівника та довіри суспільства до діяльності правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Проект Концепції першочергових заходів реформування системи МВС України. URL : <https://mvs.gov.ua>.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО,
викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Сергій БАДЛО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем сучасної України. Це явище завдає непоправної шкоди не лише жертвам, але й суспільству загалом. Ґрунтовне дослідження економічних та соціальних наслідків домашнього насильства передбачає такі завдання: розкриття визначення та поширеності домашнього насильства в Україні, опис різних типів домашнього насильства (фізичного, емоційного, сексуального, економічного), аналіз економічних наслідків домашнього насильства для жертв, їхніх сімей та суспільства загалом, дослідження соціальних наслідків домашнього насильства, включаючи вплив на психічне та емоційне здоров'я жертв, їхні стосунки з близькими, а також на дітей, які стають свідками або жертвами насильства. Також визначаються шляхи подолання проблеми домашнього насильства, включно з профілактикою, допомогою жертвам та притягненням кривдників до відповідальності, і підкреслюється важливість підвищення обізнаності про проблему та формування нетерпимого ставлення до будь-яких форм насильства в українському суспільстві. Методи дослідження охоплюють аналіз наукової літератури та статистичних даних, вивчення звітів міжнародних та українських організацій, що займаються питаннями запобігання домашньому насильству, аналіз законодавства України щодо запобігання домашньому насильству та ознайомлення з кращим світовим досвідом у цій сфері. Очікувані результати включають всебічне та ґрунтовне дослідження економічних та соціальних наслідків домашнього насильства в Україні, розробку практичних рекомендацій щодо запобігання домашньому насильству та допомоги жертвам, а також підвищення обізнаності про проблему домашнього насильства в українському суспільстві.

Фізичні травми, отримані жертвами внаслідок насильства, можуть призвести до тимчасової або тривалої непрацездатності таких осіб. Жертвам може знадобитися час на лікування та реабілітацію, що спричиняє втрату заробітної плати та зниження продуктивності. У деяких випадках травми можуть призвести до інвалідності, що робить неможливим повернення до колишньої роботи. Жертви домашнього насильства можуть жити в

постійному страху перед кривдником, що негативно впливає на їхню концентрацію та працездатність. Вони бояться йти на роботу, адже кривдник може знайти їх там. Страх може призвести до розвитку тривоги та депресії, які також можуть негативно впливають на працездатність. Жертви домашнього насильства часто відчують емоційний біль, гнів, сором та інші негативні емоції. Внаслідок таких емоцій знижується мотивація, втрачається інтерес до роботи та знижується продуктивність. У деяких випадках емоційний стан призводить до виснаження та повної втрати працездатності. Жертвам домашнього насильства часто складно балансувати між роботою та особистим життям, адже їм часто потрібно доглядати за дітьми, вирішувати юридичні питання або відвідувати психолога. Вони можуть відчувати себе самотніми та ізольованими, що негативно впливає на їхню самооцінку та працездатність. У деяких випадках жертви домашнього насильства змушені міняти місце роботи або жити далеко від роботи, що додає труднощів. Домашнє насильство негативно впливає не лише на самих жертв, але й на їхніх роботодавців. Жертви можуть частіше брати лікарняні, бути неуважними та недисциплінованими, що призводить до зниження продуктивності та збитків для компанії. Роботодавці несуть додаткові витрати на медичне страхування та інші соціальні програми для жертв домашнього насильства.

Вартість лікування травм, отриманих внаслідок домашнього насильства, може варіюватися залежно від тяжкості травми, типу лікування та країни проживання. Додаткові витрати включають транспортні витрати, поїздки до лікарні та інших медичних закладів, витрати на догляд за дітьми, якщо жертва не може доглядати за дітьми через травми, витрати на юридичну допомогу, якщо жертва вирішила звернутися до суду. Фінансові витрати на лікування можуть мати наслідком те, що жертви не зможуть оплачувати інші необхідні витрати, такі як оренда житла, їжа, одяг. Це призводить до боргів та фінансової нестабільності. Жертви можуть відчувати себе безпорадними та залежними від кривдника. Домашнє насильство спричиняє зростання навантаження на систему охорони здоров'я. Це може призвести до дефіциту ресурсів та збільшення витрат на медичні послуги.

Зниження рівня освіти та кваліфікації жертв домашнього насильства через неможливість здобувати знання та набувати навичок може призвести до зниження їхнього потенціалу та можливостей на ринку праці. Жертвам часто доводиться піклуватися про дітей, доглядати за хворими родичами або довго працювати, щоб забезпечити себе та свою сім'ю. Це може їм заважати відвідувати заняття, виконувати домашні завдання та готуватися до іспитів. Жертви домашнього насильства стикаються і з психологічними проблемами. Вони часто відчують тривогу, депресію, посттравматичний стресовий розлад, що негативно впливає на їхню концентрацію, пам'ять та здатність до навчання; втрачають віру в себе та свої можливості. Через це вони не бажають продовжувати навчання або прагнути до кращої роботи. Жертви домашнього насильства з низьким рівнем освіти та кваліфікації часто мають

низькооплачувані роботи, вони частіше потребують допомоги від держави, у них менше можливостей для кар'єрного зростання та розвитку. Крім того, жертви домашнього насильства часто змушені кидати роботу через травми, страх або емоційний стан або працювати неповний робочий день, брати відпустки з роботи, щоб доглядати за дітьми, вирішувати юридичні питання або відвідувати психолога. Жертви домашнього насильства можуть бути неуважними та недисциплінованими на роботі через стрес та тривогу, стикатися з дискримінацією з боку роботодавців або колег.

Домашнє насильство може суттєво підвищити ризик вживання психоактивних речовин та формування залежностей у жертв, що матиме серйозні наслідки для їхнього фізичного та психічного здоров'я, а також для їхніх стосунків з близькими. Жертви домашнього насильства частіше вживають психоактивні речовини для втечі від болю, оскільки вони часто відчують фізичний та емоційний біль, який може бути нестерпним. Вживання психоактивних речовин може допомогти їм тимчасово забути про біль та відчути себе краще. Жертви також можуть вдаватися до самолікування, оскільки часто страждають від таких психічних розладів, як тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад, і вживати психоактивні речовини, щоб впоратися з симптомами цих розладів. Вони можуть використовувати психоактивні речовини для полегшення соціальної ізоляції, оскільки часто відчують себе ізольованими та самотніми, а вживання таких речовин допомагає їм відчути себе більш соціально активними та прийнятими; або щоб заглушити сильні негативні емоції, такі як гнів, сором, вина. Вживання психоактивних речовин призводить до погіршення фізичного та психічного здоров'я, включаючи серйозні проблеми, такі як залежність, ураження печінки, серця, мозку, а також до загострення психічних розладів. Це може спричинити проблеми у стосунках з близькими, оскільки вживання психоактивних речовин робить людину дратівливою, агресивною, непередбачуваною. Фінансові проблеми також можуть виникнути через значні витрати на вживання психоактивних речовин. Крім того, вживання психоактивних речовин може збільшити ризик кримінальної поведінки, оскільки це робить людину більш схильною до ризику, агресивною та імпульсивною.

Діти, які стають свідками або жертвами домашнього насильства, зазнають значного негативного впливу на своє фізичне, емоційне та психічне здоров'я. Наслідки для розвитку дитини включають проблеми з навчанням, оскільки діти, які живуть в умовах домашнього насильства, частіше мають проблеми з концентрацією уваги, пам'яттю, навчанням та досягненням успіхів у школі. Вони також стикаються з поведінковими проблемами, часто бувають агресивними, тривожними, депресивними, мають низьку самооцінку, їм складно дотримуватися правил та норм поведінки. Діти, які стають свідками або жертвами домашнього насильства, частіше страждають від посттравматичного стресового розладу, тривоги, депресії, а також мають

ризик розвитку інших психічних розладів у дорослому віці. Вони також частіше страждають від проблем зі сном, їжею, головних болів, болів у животі, мають ризик розвитку хронічних захворювань у дорослому віці. Діти, які живуть в умовах домашнього насильства, частіше мають проблеми у стосунках з однолітками, друзями, членами сім'ї, їм складно довіряти людям. Вони також мають ризики:

- стати жертвою або кривдником у випадках булінгу;
- раннього початку сексуального життя;
- вживання психоактивних речовин.

Важливо зазначити, що не всі діти, які стають свідками або жертвами домашнього насильства, мають перераховані вище проблеми. Деякі з них можуть бути більш стійкими до негативного впливу насильства, ніж інші.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що домашнє насильство – серйозна проблема, яка потребує комплексного підходу. Це включає підвищення обізнаності, зміну соціальних норм, підтримку здорових стосунків, забезпечення безпеки жертв, психологічну, економічну допомогу, притягнення кривдників до відповідальності шляхом суворого застосування законів, підтримку правоохоронних органів та розвиток спеціалізованих судів. Це лише короткий огляд. Домашнє насильство має руйнівні економічні та соціальні наслідки як для жертв, так і для суспільства в цілому. Жертви домашнього насильства часто стикаються з серйозними фінансовими проблемами, втратою роботи, зниженням доходів, а також проблемами зі здоров'ям, психологічними травмами та проблемами у стосунках. Це може призвести до залежності від соціальної допомоги, бідності, бездомності та інших негативних наслідків. Домашнє насильство також має негативний вплив на дітей, які стають свідками або жертвами цього негативного явища, що може призвести до проблем із навчанням, поведінкою та психічним здоров'ям у дітей. Витрати на подолання наслідків домашнього насильства для суспільства значні і включають витрати на медичне обслуговування, правоохоронну діяльність, соціальну допомогу. Комплексний підхід включає профілактику, допомогу жертвам та притягнення кривдників до відповідальності. Важливо підвищувати обізнаність про проблему, змінювати соціальні норми, підтримувати здорові стосунки, забезпечувати безпеку жертвам та надавати їм психологічну та економічну допомогу, а також притягати кривдників до відповідальності. Тільки спільними зусиллями можна зробити суспільство вільним від домашнього насильства та його руйнівних наслідків.

Артем КОЖЕВНИКОВ,
докторант
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
адвокат

ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИБОРИ ТА РЕФЕРЕНДУМ

Конституціоналізм не лише визначає необхідність захисту прав і свобод особи, а й закріплює їхні гарантії у законі, оскільки юридичні гарантії особистих прав і свобод можуть існувати лише в межах певних правил. Засоби захисту конституційних прав і свобод включають конституційно-судовий механізм (Конституційний Суд України), судовий захист (суди загальної юрисдикції), адміністративні дії органів виконавчої влади, законний самозахист людини її прав та міжнародно-правовий механізм.

У нашій країні права громадянина, які знайшли своє відображення в Конституції України, часом не забезпечують особу достатнім захистом від адміністративного тиску та несправедливості з боку державних та інших органів. Тому вбачається важливим створення ефективного механізму вирішення спорів між державою і громадянином шляхом удосконалення адміністративних процедур.

Для досягнення зазначеної мети потрібно удосконалювати існуючі правові механізми та створювати нові, які забезпечуватимуть захист прав особистості. Вирішальне значення у цьому має процедура оскарження, яка повинна бути доступною як у судовому, так і у позасудовому порядку. З метою більш повного втілення принципів Конституції України та Загальної декларації прав людини був прийнятий Кодекс адміністративного судочинства України.

Наразі саме цей закон визначає процедуру оскарження. Наприклад, громадянин може звернутися зі скаргою на дії (рішення), які порушують його права і свободи, безпосередньо до суду, вищого органу у підпорядкуванні державного або іншого органу, а також до посадової особи чи державного службовця.

Для підвищення ефективності захисту виборчих прав громадян передусім потрібно удосконалювати правові процедури в рамках двох основних державних форм захисту: досудової (через виборчі комісії) і судової. Можливість судового захисту виборчих прав є однією з основних конституційних гарантій їх реалізації, тому учасники виборчого процесу часто звертаються до суду для вирішення правових конфліктів, що виникають під час виборів.

Підвідомчість виборчих спорів визначається здебільшого як можливість їх розгляду в певних юрисдикційних органах, аналогічно до того, як це визначено у теорії адміністративного процесу.

Насамперед виборчі суперечки можуть бути розглянуті в судовому порядку. Згідно з Конституцією України кожному гарантується можливість судового захисту своїх прав і законно захищених інтересів. Судовими органами, які розглядають та вирішують справи, пов'язані з захистом виборчих прав, є Конституційний Суд України та система судів загальної юрисдикції. Згідно із законом «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд України має право розглядати справи, що стосуються визнання певних норм виборчого законодавства, які прийняті на законодавчому рівні і які суперечать Основному закону нашої держави [1]. Інші справи, пов'язані з захистом виборчих прав, підлягають розгляду та вирішенню у судах загальної юрисдикції згідно з Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 273 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) встановлює правила оскарження дій, рішень чи бездіяльності виборчих комісій і їх членів. Виборчі та референдумні комісії є органами, що організовують відповідні процеси, забезпечують дотримання закону та рівний доступ до нього. Центральна виборча комісія відповідає за контроль за виборчими правами громадян. Адміністративні суди контролюють діяльність виборчих комісій і приймають остаточні рішення у виборчих спорах за правилами КАС України. Рішення комісій мають бути законними, враховувати принципи публічності, рівності та відкритості. При порушенні цих принципів суб'єкти виборчого процесу можуть звертатися до адміністративного суду [2].

Такі правила і процедури визначають основи демократичного процесу в Україні, забезпечуючи рівний доступ до виборчих процедур для всіх громадян. Вони також гарантують, що виборчі комісії діють у межах своїх повноважень і враховують законні інтереси всіх учасників виборчого процесу [3, с. 32-35]. Контроль за їхньою діяльністю забезпечує правову стабільність і довіру до результатів виборів та референдумів. Це важливий аспект у будівництві сильної та стабільної демократії, де кожен громадянин може бути впевнений у своїх виборчих правах та можливостях впливати на політичні процеси.

Оспорювання рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій та їх членів регулюється окремими статтями КАС України, які встановлюють процедури у таких справах. Наприклад, вищезгадана ст. 273 КАС України у новій редакції визначає особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму та членів цих комісій.

Виборчі комісії та комісії з референдуму є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення відповідних виборів та референдуму і забезпечувати додержання та однакове

застосування законодавства України під час відповідних процесів. Контроль за дотриманням виборчих прав громадян в адміністративному порядку насамперед здійснює Центральна виборча комісія. Адміністративні суди мають повноваження здійснювати контроль за діяльністю усіх виборчих комісій і їх членів та приймати остаточні рішення щодо виборчих спорів згідно із КАС України. Рішення виборчих комісій не повинні суперечити законам України, мають бути прийняті з урахуванням принципів публічності і відкритості, рівності прав усіх суб'єктів. У разі порушення ними вимог чинних нормативно-правових актів, а саме прийняття незаконного рішення, перевищення повноважень або допущення протиправної бездіяльності суб'єкти відповідного виборчого процесу мають право звернутися до адміністративного суду.

Переходячи до більш конкретних проблем, що існують у чинному законодавстві України стосовно оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії (далі – ЦВК), варто відзначити складності правової регламентації. Так, наразі законодавство не передбачає правової процедури для визначення, чи відповідає обрана особа вимогам закону на час свого обрання, а також для перевірки майбутніх серйозних порушень законодавства про вибори, що можуть призвести до необ'єктивного визначення їх результатів, та встановлення, що така особа не може бути визнана легітимно обраною. Розглянемо можливі шляхи вдосконалення законодавства, що стосується оскарження рішень, дій або бездіяльності ЦВК у таких юридичних суперечках, зокрема розширення компетенції адміністративних судів та впровадження ефективних механізмів для відновлення порушених прав та інтересів учасників виборів чи референдуму як під час самого процесу, так і поза його межами.

Правові норми, що стосуються оскарження рішень, дій або бездіяльності ЦВК щодо встановлення результатів виборів або всеукраїнського референдуму, в новій редакції КАС України майже не зазнали змін. Насамперед варто відзначити, що справи, котрі стосуються цих питань, підпадають під касаційний суд як суд першої інстанції, як це передбачалося і раніше. Наприклад, частина 4 статті 22 нової редакції КАС України визначає, що справи щодо встановлення результатів виборів або Всеукраїнського референдуму підпадають під юрисдикцію Верховного Суду як суду першої інстанції. Стаття 273 нового КАС України, що регламентує оскарження в судовому порядку результатів виборів чи Всеукраїнського референдуму, встановлених відповідним колегіальним органом, містить норму, яка була запозичена із попередньої версії кодексу, зокрема зі статті 172.

У наш час українське законодавство не чітко регламентує, як потрібно діяти у випадках, коли після обрання особи виявляється, що вона не відповідає вимогам закону для зайняття посади (наприклад, за віком, дієздатністю, судимістю, громадянством тощо) і приховала це, або коли виявляються інші серйозні порушення закону про вибори, вчинені нею або за

її сприянням. Тут варто зазначити, що раніше, коли ще не було ліквідовано Вищого адміністративного суду України, були випадки, коли особа, яка стала членом парламенту, мала два громадянства, що заборонено національним законодавством. Крім того, українське законодавство не передбачає можливості звернення до суду у таких ситуаціях та не надає адміністративним судам повноважень скасовувати результати виборів. Проте в законодавстві держав-членів Європейського Союзу передбачено, що вибори можуть бути визнані недійсними та їх результати анульовані після того, як особа вже обрана та вступила на посаду [4].

Таким чином, діюче законодавство України виключає компетенцію судів у низці правовідносин, пов'язаних з виборами та референдумами. Нові положення КАС України підтверджують, що повноваження адміністративних судів у цих випадках обмежені законом. Установлений порядок звернення до адміністративних судів та процедура адміністративного судочинства утруднюють здійснення ефективного судового контролю щодо законності встановлення результатів виборів чи референдуму після їх завершення. Механізм відновлення порушених прав та інтересів учасників відповідних процесів за межами судової системи законодавством не передбачений [5, с. 66-75].

Відсутність механізму відновлення порушених прав та інтересів учасників виборчих процесів поза судовою системою створює серйозні проблеми для забезпечення справедливості та демократичних принципів у проведенні виборів і референдумів [6, с. 161-170]. Це також означає, що в разі виникнення спірних ситуацій або порушень законодавства в процесі виборів люди залишаються без належного засобу захисту своїх прав. Тому необхідно уважно переглянути законодавство і впровадити механізми, які забезпечать ефективне реагування на порушення і можливість відновлення правил виборчого процесу через судові чи інші відповідні інстанції. Це також сприятиме зміцненню довіри громадян до виборчих процесів і демократичних інститутів в цілому.

Аналіз Конституції України та законів нашої держави дає підстави констатувати, що визнання недійсним хоча б одного з етапів виборчого процесу, включно зі встановленням недостовірності даних у протоколі ЦВК щодо результатів виборів, призведе до визнання обраної особи такою, що не має відповідного статусу та повноважень, оскільки її статус та повноваження впливають із законності обрання. Введення на законодавчому рівні можливості дострокового припинення повноважень обраної особи за рішенням суду (або іншого органу – після судової процедури) у зв'язку з виявленням раніше невідомих даних, що свідчать про неможливість участі особи у виборах або інші серйозні порушення виборчого законодавства, передусім має запобіжний характер.

Це законодавче закріплення має важливе значення для забезпечення чесності та прозорості виборчих процесів. Воно дозволяє вчасно реагувати на можливі порушення та недоліки, які впливають на законність обрання

кандидатів і довіру до виборчої системи. Забезпечення можливості дострокового припинення повноважень обраної особи за результатами судового розгляду таких ситуацій є важливим кроком для захисту демократичних принципів та прав громадян. Зазначений механізм не лише забезпечує відповідальність обранців перед суспільством, але й сприяє підвищенню довіри громадян до демократичних інститутів та інститутів правосуддя.

Аналіз та узагальнення правових норм процесуального характеру свідчать про обмежену компетенцію адміністративних судів у вирішенні виборчих спорів, оскільки суд може користуватися лише тими методами відновлення порушених прав та інтересів, які передбачені відповідним виборчим законодавством. Однак цей підхід не завжди забезпечує повне відновлення прав та інтересів учасників виборчого процесу.

Безумовно, суперечки стосовно встановлення результатів виборів не обмежуються лише питаннями щодо правильності підсумків голосування – вони також стосуються законності отримання особою виборчої посади. Оскільки питання щодо законності перебування особи на цій посаді можуть виникати як перед її призначенням чи обранням, так і після, відповідні суперечки можуть виникнути і після того, як особа вже була призначена або обрана. Таким чином, вирішення таких спорів у сфері адміністративного судочинства відповідає положенням п. 2 ч. 1 ст. 19 нової редакції КАС України. Однак необхідно чітко закріпити в законодавстві порядок вирішення цих питань та визначення повноважень суду. Це важливо для забезпечення стабільності та законності виборчих процесів. Чітке законодавче врегулювання процедури вирішення спорів щодо легітимності обрання особи на публічну посаду допоможе уникнути правової неоднозначності та забезпечить прозорість та об'єктивність вирішення суперечок. Крім того, це сприятиме збереженню довіри громадян до виборчої системи та її інститутів, що є основою функціонування демократичного суспільства. Тому важливо, щоб законодавство відповідало потребам сучасної виборчої практики та забезпечувало ефективний та справедливий механізм вирішення виборчих спорів.

Зазначимо, що для розуміння сутності адміністративного судочинства ключовим є розгляд питань повноважень адміністративного суду та забезпечення можливостей судового захисту особи від можливих порушень владних структур і їх представників. Важливим аспектом забезпечення ефективного судового захисту у сфері публічно-правових відносин є наявність законодавчо закріплених гарантій відновлення порушеного права особи. Норми, що стосуються процесуального порядку розгляду та вирішення виборчих суперечок, з'явилися відносно недавно у зв'язку з прийняттям нового виборчого законодавства. Зміни до КАС України внесені шляхом включення норм процесуального характеру, які були закріплені у виборчих законах, передусім Виборчому кодексі України. Однак такий підхід не

завжди ефективний. Ці норми, які становлять невід'ємну частину матеріального права, підтримані в КАС України, не завжди гармонізовані з іншими процесуальними нормами. Тому норми, що стосуються судового захисту виборчих прав, мають бути включені лише в процесуальний закон і не повинні порушувати його єдність.

Список використаних джерел:

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1389891188543116>.
3. Кононець В. П. Роль Європейського суду з прав людини у контролі за виконанням судових рішень органами публічної адміністрації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2020. № 44. С. 32-35.
4. Йосифович Д. І. Адміністративний процес України: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 500 с.
5. Кононець В. П. Підходи до розуміння адміністративно-правового механізму забезпечення примусового виконання судових рішень. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 161-170.

Андрій БАСКО,

докторант

Запорізького національного університету,
доктор філософії в галузі права

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
В ПЕРІОД РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

З початком збройної агресії росії і вторгненням її на територію України та прийняттям Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1] нагальними стали питання налагодження оперативної та ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Ці питання не стали менш актуальними і з плином дворічного супротиву збройній агресії. На сьогодні маємо більш злагоджений, ніж у довоєнний час, алгоритм взаємодії органів місцевого самоврядування з Національною поліцією України, Службою безпеки України, підрозділами ТРО ЗСУ, які виконують бойові завдання, Військовою службою правопорядку Збройних Сил України, Державною прикордонною службою України, територіальними підрозділами судово-медичних експертиз Міністерства охорони здоров'я України, Національним комітетом Товариства Червоного Хреста України та волонтерськими організаціями, які ведуть облік безвісти зниклих, полонених та беруть участь у їх розшуку, звільненні.

Правова основа взаємодії органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) та поліції, зокрема у сфері забезпечення публічної безпеки громад, урегульована окремими положеннями Конституції України [2], законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] та «Про Національну поліцію» [4]. Однак ці законодавчі акти лише в загальних рисах окреслюють окремі напрями взаємодії ОМС та поліції без конкретизації форм та механізмів реалізації такої взаємодії, у зв'язку з цим дискусія щодо проблем законодавчого забезпечення останньої зосереджена в площині адміністративно-правової науки та науки державного управління.

Не вдаючись у дискусію щодо правових засад, форм та методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами в період режиму воєнного стану, виокремимо рівні такої взаємодії:

1) перший – внутрішній, який полягає в узгодженні діяльності з суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом всередині єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків;

2) другий – зовнішній, що передбачає узгодження діяльності з іншими рівноправними, незалежними один від одного органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкованості і форми власності, а також громадськістю.

До форм взаємодії Національної поліції України з громадськістю, зокрема у період дії режиму воєнного стану, можна віднести:

- 1) залучення громадськості до участі у правозахисній роботі;
- 2) участь громадян у підтриманні публічної безпеки та порядку;
- 3) інформування громадянами поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини та осіб, причетних до їх вчинення (готування);
- 4) організаційну допомогу інформативного характеру з приводу розшуку безвісти зниклих осіб;
- 5) участь громадськості в підвищенні кваліфікації поліцейських щодо формування знань вузькогалузевої спрямованості для задоволення потреб населення;
- 6) надання матеріально-технічної підтримки з метою удосконалення діяльності поліції;
- 7) реалізацію програм правового та патріотичного виховання населення;
- 8) формування кадрового потенціалу для органів Національної поліції України завдяки реалізації спільних проєктів для молоді, яка прагне мати правову, військово-спеціальну та фізичну підготовку тощо.

До основних ознак взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану необхідно віднести такі:

– відносини, що виникають між суб'єктами забезпечення публічної безпеки, є адміністративно-правовою взаємодією, яка попередньо може ґрунтуватися на управлінській діяльності з координації у межах єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків;

– суб'єктів взаємодії об'єднує єдина мета щодо виконання спільних завдань; взаємодія полягає в узгодженні дій суб'єктів за цілями, часом, місцем проведення і програмою, наслідком чого має бути підвищення ефективності їхньої діяльності;

– поліція щодо забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану взаємодіє з іншими суб'єктами боротьби з тероризмом (основними з-поміж яких виступають суб'єкти, що безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у розумінні Закону України «Про боротьбу з тероризмом»), органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкованості і форми власності, громадськістю;

– взаємодія між суб'єктами боротьби з тероризмом відбувається на державному та регіональному рівнях за функціональним та територіальним принципами;

– взаємодія суб'єктів забезпечення публічної безпеки відбувається у двох напрямках – внутрішньому (узгодження діяльності з суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом всередині єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків) і зовнішньому (узгодження діяльності з іншими рівноправними, незалежними один від одного органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкованості і форми власності, а також громадськістю);

– взаємодія між елементами єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків ґрунтується на організаційній діяльності колегіального координаційного органу (Антитерористичного центру при Службі безпеки України – на рівні єдиної державної системи, Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України – у межах функціональної підсистеми, координаційних груп Антитерористичного центру при регіональних органах Службі безпеки України – на рівні територіальної підсистеми);

– процес взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки має власну нормативно-правову базу;

– взаємодія Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки направлена на захист прав і свобод громадян та забезпечення їхньої безпеки, запобігання і припинення терористичних актів та інших правопорушень;

– під час взаємодії кожен із взаємодіючих суб'єктів діє в межах визначених повноважень (наданих прав), що є основою для створення форм та методів їхньої діяльності.

З огляду на встановлені вище ознаки під взаємодією Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки під час воєнного стану необхідно розуміти засновану на законодавчих та підзаконних нормативних актах, узгоджену за цілями, часом, місцем проведення діяльність між суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, що випливає з організаційної діяльності спеціально створених координаційних органів, та іншими рівноправними, незалежними один від одного державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю з метою їх погодженого функціонування щодо захисту прав і свобод громадян та забезпечення їхньої безпеки, запобігання і припинення терористичних актів та інших правопорушень шляхом найбільш доцільного поєднання форм і методів, властивих даним суб'єктам.

Отже, виконання поліцією завдань щодо забезпечення публічної безпеки, зокрема в умовах воєнного стану, значною мірою залежить від її взаємодії з органами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства.

У ході такої взаємодії відбувається постійний обмін інформацією з проблемних питань, усуваються чинники, що дестабілізують обстановку в регіоні, погоджуються дії з представниками громадськості, координаторами від засобів масової інформації, місцевим населенням, яке залучається до підтримання публічного порядку, державними та приватними організаціями, які надають послуги охорони, доставки тощо для ефективного контролю за оперативною обстановкою та реалізації спільних заходів у разі виникнення реальної терористичної загрози.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

Володимир ПИЩИДА,
докторант
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПУБЛІЧНЕ МАЙНО ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Законодавство України не містить визначення поняття «публічне майно», і тому при його розгляді необхідно визначити, по-перше, як трактує вітчизняне законодавство поняття «майно», а по-друге, його співвідношення з поняттями «власність» та «публічна власність». Так, відповідно до ст. 190 ЦК України майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки [2]. Стаття 136 ГК України визначає майно як сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [3]. У Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності під поняттям «майно» розуміють будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, виражені в речах чи у правах, а також юридичні документи або акти, які підтверджують право на такі активи чи інтерес [4].

Оскільки тлумачення поняття «публічний» в законодавстві відсутнє, необхідно звернути увагу та аутентичне його розуміння, надане у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, де під цим поняттям розуміється такий, який відбувається в присутності публіки, людей, прилюдний, призначений для широкого відвідування, користування, загальнодоступний [5]. З огляду на вищезазначене резюмуємо, що публічна власність охоплює три форми власності: власність українського народу, власність держави та комунальну власність як власність територіальних громад.

Кожна з форм публічної власності має певне нормативне закріплення. Так, ст. 13 Конституції України визначено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України [1]. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. [6] визначає перелік об'єктів державної власності та покладає обов'язок на здійснення управління ними від імені держави на Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади (далі – ОВВ). Зокрема, ст. 3 цього закону визначено перелік такого майна, до якого віднесено:

- майно, яке передане казенним підприємствам в оперативне управління;
- майно, яке передане державним комерційним підприємствам, установам та організаціям;
- майно, яке передане державним господарським об'єднанням;
- корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій; державне майно, що забезпечує діяльність ОВВ;
- державне майно, передане в оренду, лізинг, концесію;
- державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їхніх статутних капіталів або залишилося після ліквідації підприємств та організацій;
- державне майно, передане в безстрокове безоплатне користування НАН України, галузевим академіям наук;
- безхазяйне та конфісковане майно, що переходить у державну власність за рішенням суду.

Об'єкти власності територіальних громад частково визначені в:

- ст. 142 Конституції України (до них віднесено: рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад);
- Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. [7], у ст. 16 якого фактично продубльовано зміст норми ст. 142 Конституції України без зазначення чіткого переліку видів майна територіальних громад.

Таким чином, слід констатувати, що в національному законодавстві неврегульованими залишаються поняття, ознаки публічного майна, перелік публічного майна та публічної власності. Виправлення цієї прогалини, на нашу думку, можливе двома альтернативними способами:

- 1) прийняттям комплексного Закону України «Про публічну власність», в якому має бути визначено поняття публічної власності та майна, їхні ознаки та види такої власності і майна;
- 2) визначенням чітких ознак, видів публічного майна за його формами у законах України «Про управління об'єктами державної власності» та «Про місцеве самоврядування в Україні».

При розробці відповідних змін до вказаних законів необхідно врахувати, що до ознак публічного майна слід віднести такі:

- 1) публічне майно є об'єктом власності народу України, державної власності та власності територіальних громад;
- 2) ним може користуватися на власний розсуд необмежену кількість раз необмежена кількість учасників суспільних відносин або принаймні на законних підставах розраховувати на таке використання;

3) воно є засобом виконання суб'єктами публічної адміністрації їхніх завдань і функцій, створення умов для реалізації фізичними особами їхніх прав, свобод, інтересів, а також засобом задоволення суспільних потреб та інтересів;

4) його охорона забезпечується нормами публічного та приватного права;

5) об'єкти публічного майна охороняються законом, за посягання на них передбачено відповідальність згідно з законами України;

6) загальний порядок вчинення правочинів із таким майном регулюється галузями приватного права, зокрема цивільного права;

7) особливий порядок (режим) володіння, користування та розпорядження ним встановлюється нормами публічного права, зокрема адміністративного права;

8) види об'єктів публічного майна, суб'єкти оперативного управління та процедури реалізації права власності на нього встановлюються законом;

9) рішення про відчуження такого майна приймається винятково суб'єктом публічної адміністрації за встановленою законом процедурою та передбачає винесення адміністративного акта;

10) подібно до відчуження утворення, перетворення або припинення існування публічного майна здійснюється за винятковими правилами, визначеними нормами адміністративного права, суб'єктами владних повноважень;

11) рішення, дії щодо володіння, використання та розпорядження таким майном приймають суб'єкти владних повноважень на підставі та у порядку, визначеному законами, та можуть бути оскаржені в судовому та позасудовому порядку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. Ратифікована із застереженнями і заявами Законом України від 04.02.2004 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

6. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (7-е вид., з дод. і доп. на CD). К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

7. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 46. Ст. 456.

8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.

Сергій ХВОСТОВЦОВ

ад'юнкт

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАВДАННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ

Основною метою повсякденної роботи підрозділів ювенальної превенції є захист прав громадян України, які не досягли вісімнадцятирічного віку і перебувають під повною опікою і піклуванням батьків або осіб, які їх замінюють.

Нормативно-правовими актами в сфері захисту прав та законних інтересів дітей, які регулюють діяльність ювенальної превенції, зокрема, є:

- Декларація прав дитини,
- Конституція України,
- Кодекс України про адміністративні правопорушення,
- Сімейний кодекс України,
- закон України «Про протидію торгівлі людьми»,
- закон України «Про Національну поліцію»,
- закон України «Про освіту»,
- закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»,
- закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»,
- закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»,
- закон України «Про охорону дитинства»,
- закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [1-8].

На сьогодні в Україні охорона прав та інтересів дитини є цілою системою, що включає заходи державного та недержавного характеру, направлені на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав.

Завданням ювенальної превенції, як і загалом всіх підрозділів поліції, представників держави, вчителів, освітян, представників закладів охорони здоров'я, соціальної сфери і поліції, є безпосередньо виконання вищезазначених законів та нормативних документів. Проте, окрім цього, сама поліція має контролювати якість виконання цих покладених завдань на вищезазначених суб'єктів щодо захисту прав дітей.

Зазначимо, що коли дитина стає членом суспільства, вона автоматично наділяється певними правами та обов'язками, як-от: право на життя, соціальний захист, розвиток, культурне і духовне збагачення, освіти, отримання

якісних медичних послуг. Але так трапляється, що за певних обставин іноді той чи інший механізм не спрацьовує, і саме підрозділи ювенальної превенції мають своєчасно у співпраці з освітніми установами і службою у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, громадськими організаціями тощо виявити неякісне виконання обов'язків щодо догляду, виховання чи розвитку дитини.

Тобто, якщо виявляється факт неякісного виконання обов'язків щодо захисту прав дитини, підрозділами ювенальної превенції вживаються заходи реагування.

Насамперед це профілактика, яка передбачає інформування, реагування, а також надання роз'яснень щодо вчинення протиправної поведінки. Наприклад, батьки через певні будь-які негаразди в своєму особистому або соціальному житті починають недостатньою мірою виконувати свої обов'язки щодо догляду за дитиною або ухилятися від їх виконання. Це передбачає декілька етапів реагування. Передусім це, звісно, профілактична бесіда. Також поліцейські спільно зі службою у справах дітей, співпрацюючи, з'ясовують причини, які сприяли тому, що батьки починають ухилятися від виконання своїх обов'язків.

Якщо такі причини під час їх встановлення не є небезпечними, тобто вони можуть бути виправлені за допомогою профілактичної роз'яснювальної бесіди з обов'язковим попередженням про те, що може статися у разі повторного вчинення таких дій, які наслідки вони матимуть та як вплинуть на саму дитину, то така родина береться під нагляд, певний соціальний супровід і деякий час спостерігається стосовно досягнення мети профілактичної бесіди.

У разі, якщо ситуація не змінюється або погіршується, наприклад, батьки продовжують зловживати алкогольними напоями або продовжують не піклуватися про загальний стан здоров'я дитини, не забезпечують та не реалізують права, на які дитина має право, тоді вживаються заходи адміністративного впливу. Це передбачено ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей». Ця стаття передбачає також низку заходів адміністративного впливу – від попередження до штрафних санкцій.

У разі, якщо батьки неякісно чи недостатньо виконують свої батьківські обов'язки або ухиляються від виконання своїх обов'язків, що має негативний наслідок для розвитку самої дитини, або у разі, якщо такі заходи не дають очікуваного результату і дитина продовжує потерпати від батьківської недбалості, тоді починають застосовувати всі можливі заходи. Наприклад, дитина може бути вилучена з родини і в подальшому, якщо це можливо, з батьками продовжується певна робота щодо відновлення їхнього усвідомлення своїх обов'язків і розуміння того, що їхня кожна дія має певний вплив на дитину і формує з дитини дорослу особу. Ці заходи обов'язково

потребують співпраці зі службою у справах дітей та співпраці з іншими дотичними інституційними закладами. Після з'ясування всіх умов і обставин до батьків можуть бути вжиті заходи кримінального впливу, особливо у разі, якщо ці їхні дії чи бездіяльність призвели до травмуючих наслідків для дитини.

Ще одним із напрямів діяльності ювенальної превенції є активна участь у формуванні правової свідомості дитини, яка в подальшому стане дорослою особою – громадянином і буде повністю розуміти, які вона має права, обов'язки, як може користуватися цими правами і як має виконувати свої обов'язки.

Для цього існують ювенальні поліцейські, які безпосередньо виконують додаткову, допоміжну функцію навчання дитини. Це відбувається шляхом проведення певних профілактичних лекцій у закладах освіти, створення культурних платформ, до яких залучаються поліцейські та різні інституції, громадські організації, формування культурних традицій, навчання дітей історії України своєї держави, правил поведінки, розуміння того, що є закон у житті конкретної дитини, що є закон у житті цілого суспільства і в чому полягає функція закону. Проте трапляються такі випадки, коли дитина в певному віці вже вступає в конфлікт із законом. Це може відбуватися як на рівні адміністративних правопорушень, так і на рівні кримінальних правопорушень.

Законодавчою системою передбачено певну низку дій, які направлені не на покарання дитини, а на те, аби виправити ситуацію і все ж таки вийти із конфлікту. Це можуть бути як заходи адміністративного впливу, що передбачені чинним законодавством у разі, якщо дитина досягла шістнадцятирічного віку, а також це можуть бути заходи, передбачені Кримінальним кодексом України, якщо дитина досягла 14 років.

У випадку, якщо дитина все ж таки вчинила кримінальне чи адміністративне правопорушення, але не досягла віку, з якого настає така відповідальність, то відповідальність повністю покладається на батьків. Знову ж таки ми повертаємося до Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 184 якого в ч. 3 і 4 передбачено таку відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#top>.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Декларація прав дитини від 20.11.1959 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text.

6. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.

Вікторія ТЕЛЕВНА,
ад'юнкт
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Захист прав дітей є важливою складовою правової системи будь-якої країни. Україна, як суб'єкт міжнародного права, що підписав Конвенцію про права дитини, зобов'язана забезпечити відповідний рівень захисту дітей.

Проте несприятливі соціально-економічні умови, корупція та недостатня увага до цієї проблеми призводять до численних викликів у сфері захисту прав дітей.

Основою міжнародного захисту прав дитини стала Конвенція ООН про права дитини, ухвалена 20 листопада 1989 р. та ратифікована Верховною Радою України 27 лютого 1991 р. [1]. Відповідно до цієї конвенції діти як самостійні суб'єкти права повинні виховуватися в «дусі миру, гідності, толерантності, свободи, рівності та солідарності» і адаптуватися до самостійного життя в суспільстві. Конвенція стала першим міжнародним документом, який найширше закріпив економічні, соціальні, культурні, громадянські та політичні права дітей. На відміну від декларацій 1924 і 1959 років конвенція встановлювала чіткі правові норми, які повинні були виконувати всі країни, що її ратифікували [21].

Як зазначають О. Дрозд та Т. Хуторянська, у рамках Конвенції про права дитини держави-учасниці ООН зобов'язалися забезпечити неповнолітній особі такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки батьків чи інших осіб, які відповідають за дитину за законом, і з цією метою вживають усіх відповідних законодавчих та адміністративних заходів. Водночас особлива увага приділяється обов'язку національних публічних адміністрацій вживати комплекс заходів щодо забезпечення найкращих інтересів дитини як основному предмету піклування держави. Крім того, вживаються необхідні законодавчі, адміністративні, соціальні заходи з метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування, жорстокого поводження, експлуатації з боку батьків чи інших осіб, які згідно із законом турбуються про дитину [2, с. 259].

Держави-учасниці, в тому числі і наша країна, кожні п'ять років звітують перед Комітетом ООН з прав дитини про роботу, яку вони провели для забезпечення захисту прав дитини, труднощі, з якими вони зіткнулися під час реалізації положень конвенції, обговорюють вирішення проблем. На основі наданої інформації Комітет з прав дитини проводить експертну оцінку та готує рекомендації для кожної держави, зосереджуючись на пріоритетних проблемах та шляхах вирішення. Варто зазначити, що такі доповіді були проведені на спеціальній міжнародній конференції, до якої увійшли міжнародна спільнота експертів, міжнародні та національні організації із захисту прав дитини

Для України, де вже десять років поспіль триває збройний конфлікт, першорядне значення мають положення ст. 38 Конвенції про права дитини, яка говорить:

«1. Держави-учасниці зобов'язані поважати та забезпечувати дотримання норм міжнародного гуманітарного права, які застосовуються до них у разі збройного конфлікту.

2. Держави-учасниці вживають усіх можливих заходів для забезпечення того, щоб особи віком до 15 років не брали безпосередньої участі у військових діях.

3. Країни-учасниці утримуються від призову на військову службу будь-яких осіб віком до 15 років. При вербуванні осіб старше 15 років, але молодших 18 років, держави-учасниці повинні намагатися надавати перевагу особам старшого віку.

4. Відповідно до своїх зобов'язань за міжнародним гуманітарним правом щодо захисту цивільних осіб під час збройного конфлікту, держави-учасниці зобов'язані вживати всіх можливих заходів для забезпечення захисту дітей, які постраждали від збройних конфліктів, і догляду за ними» [1].

Згідно з Конвенцією про права дитини, яка є одним із найважливіших міжнародних документів у галузі захисту прав дітей, держави-учасниці, включно з Україною, мають зобов'язання забезпечувати безпеку та добробут дітей, особливо в умовах збройних конфліктів.

Пункти, наведені у цитованій ст. 38 Конвенції, прямо визначають обов'язки держав у разі збройних конфліктів. Ці положення є фундаментальними для забезпечення безпеки та захисту прав дітей під час війни.

Важливою частиною цитованої статті є четверте положення, яке зобов'язує держави-учасниці вживати всіх можливих заходів для захисту дітей, які постраждали від збройних конфліктів, та забезпечення необхідного догляду за ними. Це включає надання медичної допомоги, психосоціальної підтримки, доступу до освіти та життєво необхідних ресурсів. Україна, як держава-учасниця конвенції, зобов'язана дотримуватися цих положень та забезпечувати захист прав дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту на її території.

Отже, українська влада та міжнародні гуманітарні організації повинні спільно працювати над забезпеченням безпеки та захисту прав дітей, які стали жертвами збройного конфлікту на території України. Тільки спільні зусилля та відповідальна підтримка з боку міжнародної спільноти можуть забезпечити належний захист найбільш вразливих членів нашого суспільства – дітей.

Важливим є і прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми». Цей закон спрямований на поліпшення механізмів соціального захисту дітей та підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах або стали жертвами воєнних дій та збройних конфліктів. Він має на меті вдосконалення процедур захисту прав дітей та сприяння подоланню негативних наслідків воєнного конфлікту для дітей та їхніх сімей [3].

Ці законодавчі ініціативи свідчать про те, що Україна приділяє особливу увагу захисту прав та інтересів дітей під час збройного конфлікту. Вони визначають не лише правовий статус таких дітей, але й механізми їх соціального захисту та підтримки. Такі кроки є важливими для забезпечення добробуту та безпеки дітей у надзвичайних обставинах війни та конфліктів.

Отже, прийняті законодавчі акти створюють основу для системного та комплексного підходу до захисту прав дітей українською державою. Такі кроки є критично важливими для забезпечення безпеки та добробуту дітей в умовах воєнного конфлікту та вказують на велику відповідальність перед майбутнім поколінням.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН про права дитини: ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р. № 789-ХІІ. К. : Столиця, 1997. 31 с.
2. Дрозд О., Хуторянська Т. Міжнародні стандарти забезпечення прав і законних інтересів дитини та їх імплементація в законодавство України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 75. С. 255-261.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми: Закон України від 26.01.2016 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/936-19#Text>.

Денис СМІРНОВ,
магістрант
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з громадськістю є важливим аспектом забезпечення громадського порядку та безпеки. Ця взаємодія включає різні форми співпраці, що спрямовані на попередження правопорушень, зміцнення довіри до правоохоронних органів та підвищення загального рівня правової культури в суспільстві.

Одним із ключових аспектів ефективної взаємодії є проведення профілактичних заходів, таких як інформаційні кампанії, семінари, тренінги та зустрічі з громадянами. Ці заходи сприяють підвищенню обізнаності населення щодо методів самозахисту, правил поведінки в різних ситуаціях та правових наслідків порушення закону. Важливим елементом є також залучення громадськості до участі у спільних патрулюваннях, що не лише сприяє запобіганню злочинам, а й дозволяє громадянам безпосередньо брати участь у забезпеченні безпеки свого середовища [1, с. 361].

Однією з ключових форм такої взаємодії є проведення просвітницьких кампаній, які можуть передбачати розповсюдження інформаційних матеріалів, організацію лекцій та семінарів, а також використання соціальних мереж для донесення важливої інформації до широкої аудиторії. Ці заходи спрямовані на інформування населення про основні принципи безпеки, права та обов'язки громадян, а також про діяльність поліції. Особлива увага приділяється роботі з молоддю, оскільки формування правосвідомості у ранньому віці є запорукою майбутньої правомірної поведінки.

Проте, попри позитивні аспекти взаємодії, існує низка проблем, що знижують її ефективність. Однією з головних проблем є недостатній півень довіри громадян до поліції, що може бути зумовлений як історичними, так і сучасними факторами, зокрема корупцією та зловживанням службовими повноваженнями. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, включаючи реформування правоохоронної системи, підвищення прозорості та підзвітності діяльності поліції [2, с. 106]. Необхідно також проводити активну роботу з громадськістю для покращення комунікації та взаєморозуміння.

Іншою проблемою є недостатня підготовка співробітників поліції до роботи з громадськістю. Нерідко бракує навичок комунікації, розуміння соціальних та культурних особливостей різних груп населення, що може призводити до непорозумінь та конфліктів. Важливою складовою вирішення цієї проблеми є впровадження спеціалізованих навчальних програм для

поліцейських, спрямованих на розвиток їхніх комунікативних навичок та здобуття знань про суспільні процеси. Це можуть бути, наприклад, тренінги з психології, соціології та комунікації.

Також варто зазначити про обмежені ресурси, що виділяються на превентивні заходи. Це стосується як фінансових, так і людських ресурсів. Недостатнє фінансування може обмежувати можливості проведення масштабних інформаційних кампаній, а також забезпечення необхідного обладнання для патрулювання та моніторингу. Крім того, брак персоналу може призводити до перевантаження діючих співробітників, що знижує їхню ефективність та якість роботи [3, с. 80].

Для підвищення ефективності взаємодії необхідно розробити комплексну стратегію, що передбачатиме заходи з підвищення довіри до поліції, навчання співробітників, покращення комунікації та забезпечення достатнього фінансування превентивної діяльності. Залучення громадських організацій до співпраці з поліцією також може значно сприяти покращенню взаємодії та підвищенню рівня безпеки в суспільстві. Важливу роль у цьому процесі можуть відігравати і медіа та соціальні мережі, які дозволяють оперативно донести інформацію до широкої аудиторії та залучити громадян до участі у різноманітних ініціативах [4, с. 98].

Співпраця з громадськими організаціями та волонтерами також є важливим елементом превентивної діяльності. Громадські організації можуть надавати суттєву допомогу у проведенні просвітницьких заходів, організації патрулювань та реалізації інших превентивних ініціатив. Важливою є і участь волонтерів у різноманітних акціях та кампаніях, спрямованих на підвищення безпеки у місцевих громадах. Така співпраця не лише підвищує ефективність превентивних заходів, але й сприяє зміцненню довіри до поліції.

Таким чином, ефективна взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з громадськістю є критично важливою для забезпечення громадського порядку та безпеки. Вирішення наявних проблем та впровадження комплексних заходів сприятимуть зміцненню довіри до правоохоронних органів та підвищенню якості превентивної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Демський Н. В. Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції принципу взаємодії з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 359-362.
2. Панова О. О., Щербина М. О. Проблеми взаємодії дільничного офіцера поліції із громадськістю під час проведення заходів індивідуальної профілактики правопорушень. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*: матер. наук.-практ. конф. з нагоди святкування Дня науки (м. Харків, 14 травня 2021 р.). Харків : ХНУВС, 2021. С. 105-108.
3. Крижановська О. В. Форми реалізації взаємодії національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. *Право та державне управління*. 2020. № 1. С. 77-84.
4. Мазурик О., Стрельченко О. Характеристика основних принципів взаємодії національної поліції із громадськістю у період війни. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 1. С. 113-124.

Валерій БІЛИЙ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олена ЛОПАЄВА,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вогнева підготовка під час дії воєнного стану є критично важливою для ефективного виконання завдань забезпечення безпеки та оборони країни.

У разі введення воєнного стану представники Національної поліції України, Збройних Сил України, територіальної оборони, Національної гвардії України та інших військових і правоохоронних органів повинні бути готовими застосувати вогнепальну зброю, якщо це буде необхідно. Однак чи кожен поліцейський чи військовослужбовець має необхідні навички поводження зі зброєю та її використання.

Насамперед слід зазначити, що пріоритетом при використанні зброї є особиста безпека та безпека оточуючих. Під час виконання службових обов'язків, таких як захист держави, забезпечення громадської безпеки та порядку, службова особа має уникати заподіяння шкоди собі та невинним особам внаслідок необережного поводження зі зброєю. Наприклад, уникати ситуацій, які можуть призвести до випадкового пострілу в бік людей, тварин чи транспортних засобів або непотрібного відкриття вогню. Зокрема, це стосується ситуацій, коли службова особа не має достатніх навичок у поводженні зі зброєю, а також не розуміє правових аспектів застосування вогнепальної зброї. Це може бути пов'язане з недостатньою кількістю годин навчання у закладах підготовки працівників Національної поліції України та/або недостатньою кількістю або якістю проведення додаткових спеціалізованих навчань зі стрільби під час служби у територіальних органах поліції.

У поточній ситуації важливо суворо дотримуватися вимог Закону України «Про Національну поліцію». Тому використання та застосування зброї повинні бути обґрунтовані певними діями особи, передбаченими законом. У таких випадках поліцейські мають право відкривати вогонь лише у виняткових ситуаціях або без попередження [1].

Необхідно мати практичні навички з відкриття вогню. Більшість чоловіків, які вперше вступають на службу, не мають досвіду відкриття вогню з АК-74 або АКС-74. Стан зброї, яка знаходиться у наявності у

територіальних підрозділах поліції, не відповідає необхідним стандартам. Кожна зброя має бути у належний спосіб пристрілена, щоб максимально ефективно вражати ціль.

Важливий аспект становить зберігання та обслуговування зброї у спеціальних приміщеннях територіальних підрозділів Національної поліції України. Зброя повинна бути у належному стані, змащена та почищена, щоб уникнути будь-яких труднощів під час стрільби. Вогнепальна зброя повинна зберігатися у спеціальних приміщеннях, а вимоги до цих приміщень зазначені в розділі 10 Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України [2].

Вогнева підготовка надає поліцейським та військовослужбовцям необхідні навички та знання, які дозволяють їм використовувати зброю ефективно та безпечно. Це зменшує ризик непередбачених ситуацій та мінімізує можливість випадкових пострілів, забезпечуючи найвищий рівень безпеки для службовців та громадян.

Вогнева підготовка також дозволяє опанувати навички ефективного реагування на кризові ситуації, зокрема під час воєнного стану. Вона розвиває вміння визначати загрози, приймати рішення та діяти в найскладніших умовах.

Правильно організована вогнева підготовка допомагає забезпечити максимальну ефективність вогневої підтримки, що є критичною умовою для успішного виконання завдань забезпечення безпеки та оборони. Вона допомагає службовцям підготуватися до використання зброї в бойових умовах, робить їх готовими ефективно діяти в будь-яких ситуаціях, з якими вони можуть стикнутися під час воєнного конфлікту.

Таким чином, вогнева підготовка в умовах воєнного стану є невід'ємною складовою успішного виконання завдань забезпечення безпеки та оборони країни. Набуття поліцейськими та військовослужбовцями необхідних навичок та знань з використання зброї в умовах бойових дій є вирішально важливим, щоб забезпечити особисту безпеку та безпеку громадян. Отже, доходимо висновку, що вогнева підготовка є ключовою у забезпеченні успішності воєнних операцій та у виконанні завдань забезпечення безпеки та оборони країни.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
2. Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України: Наказ МВС України від 11.10.2018 р. № 828. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18>.

Богдан БОБОШКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

У сучасному світі, де стрес та фізичне навантаження все збільшуються, питання фізичного та психічного здоров'я стає дедалі важливішим, особливо для здобувачів вищих навчальних закладів. Курсанти, які отримують військову або цивільну освіту в таких закладах, піддаються великим фізичним та психічним тискам. У таких умовах фізичне виховання стає ключовим фактором для забезпечення оптимального стану здоров'я курсантів.

Фізичне виховання включає різноманітні види фізичної активності, такі як спорт, фізичні вправи та тренування. Ці заняття сприяють зміцненню м'язів, поліпшенню дихальної та серцево-судинної систем, а також підвищенню загальної витривалості організму. Важливою частиною фізичного виховання є також правильне харчування та відпочинок, що допомагають забезпечити ефективне відновлення після фізичних навантажень. Фізична активність справляє також великий вплив на психічне здоров'я. Регулярні фізичні вправи сприяють виробленню ендорфінів – речовин, які зменшують рівень стресу та покращують настрій. Крім того, фізична активність допомагає покращити якість сну, знизити ризик розвитку депресії та зміцнити психічну стійкість до стресових ситуацій [1, с. 27].

Для курсантів фізичне виховання має особливе значення. Вони стикаються зі значним фізичним та психічним навантаженням, пов'язаним як із академічною, так і з мілітарною підготовкою. Регулярні заняття спортом, фізичними вправами та тренуваннями допомагають забезпечити оптимальний рівень фізичного здоров'я курсантів, а також знижують ризик виникнення стресових ситуацій та психічних розладів [2, с. 3].

Фізичне виховання відіграє невід'ємну роль у підтримці фізичного та психічного здоров'я курсантів у вищих навчальних закладах. Регулярні фізичні заняття сприяють зміцненню організму, покращенню настрою та зниженню рівня стресу. Тому важливо забезпечити належні умови для здійснення фізичної активності серед курсантів задля підтримання їхнього здоров'я та успішного виконання навчальних та службових обов'язків [4, с. 58].

Сучасний світ вимагає від поліцейських не лише високої професійної майстерності, але й відмінної фізичної підготовки та психічної стійкості. У цьому контексті спортивні ігри, зокрема футбол та баскетбол, є незамінними інструментами комплексного виховання й підготовки майбутніх поліцейських.

Футбол та баскетбол – найпопулярніші види спортивних ігор, відомі своєю динамічністю та спортивною боротьбою. Вони виховують колективізм, наполегливість, рішучість, увагу та швидкість мислення, а також сприяють розвитку командного духу та прагненню до перемоги, що є важливими якостями для майбутніх представників правоохоронних органів. Футбол та баскетбол вимагають від гравців високого рівня фізичної підготовки, яка включає силу, швидкість, витривалість та спритність. Ці види спорту сприяють загальному зміцненню організму та покращенню працездатності [3, с. 5].

Гра у футбол та баскетбол також сприяє розвитку психічної стійкості та формує навички управління емоціями. Гравці навчаються швидко реагувати на змінні ситуації та приймати обґрунтовані рішення під час гри. Футбол та баскетбол є не лише ефективними засобами фізичної підготовки, але й потужними інструментами виховання майбутніх поліцейських. Ці ігри сприяють розвитку як фізичних якостей, так і психічної стійкості, колективізму та вміння працювати в команді. Таким чином, використання футболу та баскетболу у системі фізичної підготовки вищих навчальних закладів з підготовки поліцейських є доречним та доцільним кроком у формуванні кваліфікованих фахівців у сфері правоохоронної діяльності [1, с. 46].

Для курсантів у вищих навчальних закладах фізичне виховання є вирішальним для забезпечення оптимального рівня фізичного та психічного здоров'я. Правильно організовані тренування та заняття спортом допомагають покращити фізичну форму, зміцнити імунну систему, знизити ризик травм та хронічних захворювань, а також підвищити рівень енергії та витривалості. Заняття спортом також сприяють формуванню дисципліни, відповідальності та командного духу, що є важливими якостями для подальшої служби.

Отже, фізичне виховання становить необхідний компонент у підтриманні фізичного та психічного здоров'я курсантів у вищих навчальних закладах. Регулярні заняття спортом та фізичними вправами сприяють загальному розвитку фізичної форми, зниженню рівня стресу та покращенню настрою. Тому важливо забезпечити належні умови для здійснення фізичної активності курсантів.

Список використаних джерел:

1. Анісімов Д. Роль спортивних ігор у вихованні професійних якостей курсантів. *Молодий вчений*. 2021. № 11. С. 104-106.
2. Бадьора С. М., Єрмоєнко Е. А., Тішин А. В. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу. *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 14-15 липня 2020 р.). Ірпінь, 2020. Ч. 2. С. 334-346.
3. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу*. 2018. Вип. 9. С. 22-31.
4. Юськів С. І. Зміст навчально-методичного забезпечення кафедри фізичного виховання. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 23-24 травня 2019 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2019. С. 226-228.

Нікіта БУДИЛІН,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ганна ТУРЧАНІКОВА,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ, ЗАВДАННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Усі верстви населення держави відчують негативний вплив воєнних дій, але діти і війна – це абсолютно неприпустиме поєднання, уникнути якого є не завжди можливим. Тому відповідальні органи мають докласти максимальних зусиль для захисту дітей від наслідків війни.

В умовах воєнних дій діти виявляються найуразливішою категорією. Поза межами безпечного середовища, де їхній захист має бути пріоритетом, їм загрожують усі негативні наслідки збройних конфліктів. Переміщення, втрата дому та членів родини, а також розлука з батьками, від яких залежить виживання дитини, справляють тривалий вплив на її розвиток і дорослішання, що відчувається навіть у зрілому віці. Оскільки дитячий організм ще перебуває у стадії розвитку, війна становить серйозну загрозу як для фізичного, так і психічного здоров'я цієї категорії [1, с. 556].

Органи ювенальної превенції повинні підтримувати зв'язок із дітьми, які потрапили на облік, та виявляти тих, хто опинився у складних життєвих ситуаціях. Відслідковування і своєчасна реакція на випадки, що загрожують життю та безпеці дітей, є головною метою цих органів. Особливу увагу слід приділяти уникненню потрапляння неповнолітніх у маргінальне або девіантне середовище, де їхню психіку може легко підштовхнути до негативних звичок. Правоохоронні органи також повинні забезпечувати захист прав та безпеку неповнолітніх у період воєнного конфлікту, запобігаючи правопорушенням та обліковуючи тих, хто опинився під негативним впливом злочинних елементів. Ювенальна юстиція відповідає за захист прав дітей і має в своєму складі органи, що здійснюють правосуддя у справах, пов'язаних із правопорушеннями неповнолітніх [2, с. 275].

У періоди суспільно-правової аномії навіть у повнолітніх відбуваються зміни суспільних цінностей, а у неповнолітніх, чия система цінностей ще не встановилася, може виникати антиціннісна поведінка, яка порушує норми права і моралі. Наприклад, бродяжництво може розглядатися як романтичний

спосіб життя. Проте ці явища, якщо вони не пов'язані з психічним відхиленням, зазвичай виникають через недостатнє піклування батьків та недбале ставлення до проблем дітей.

Спектр обов'язків ювенальної поліції включає проведення профілактичних заходів з дітьми, співпрацю з батьками, а також представниками соціальних служб і освітніми установами. Важливою є і робота у пошуках дітей, які залишили домівку чи навчальний заклад. Ситуації, коли діти опиняються у складних життєвих обставинах, вимагають спільних зусиль із боку родини, поліції та інших органів, щоб запобігти подібним випадкам у майбутньому [3, с. 46].

Україна, як правова держава, прийняла низку внутрішніх та міжнародних законів для захисту прав дітей, включаючи ратифікацію Конвенції про права дитини [4]. Згідно з цією Конвенцією держави зобов'язані забезпечувати дітям захист і піклування для їхнього благополуччя, зважаючи на права та обов'язки батьків, опікунів та інших осіб, що відповідають за них за законом. Органи ювенальної превенції мають реагувати на складні життєві обставини у дітей, що можуть виникнути в умовах воєнного конфлікту, та вживати відповідних профілактичних заходів. Згідно із Законом України «Про охорону дитинства» [5] дитина у складних обставинах характеризується як та, яка потрапила в умови, що негативно впливають на її життя та здоров'я, такі як інвалідність, безпритульність, конфлікт із законом або інші негативні обставини.

Україна прийняла Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [6], яка визначає основні напрями їхньої діяльності. Ці напрями включають поліцейське піклування про неповнолітніх, профілактику правопорушень серед дітей та ведення обліку дітей. Особлива увага приділяється проблемі переселення дітей, що може призвести до втрати інформації про них у базах даних. Співпраця з волонтерами та іншими установами є важливою для виявлення та допомоги дітям у складних ситуаціях. У воєнний час особливу увагу приділяють запобіганню та протидії дитячій праці та взаємодії з іншими органами для захисту прав дітей.

Найгірші форми дитячої праці включають рабство та подібні практики, зайняття дітей проституцією або порнографією, а також роботу, що може шкодити їхньому здоров'ю. Важливо звертати увагу на подібні ситуації і повідомляти відповідні служби. Сьогодні кожен із нас має долучитися до підтримки правопорядку, особливо у часи війни, коли наша єдність є ключем до перемоги [5].

Отже, доходимо висновку, що в умовах війни в Україні органи ювенальної превенції мають важливе завдання забезпечувати права дітей та запобігати протиправним діям стосовно них. Це особливо важливо, оскільки ситуації часто відрізняються від тих, що можуть виникнути у мирний час. Наша мета – запобігти росту девіантної поведінки серед дітей, щоб забезпечити майбутнє нації. Тільки така робота може забезпечити формування здорового, морально міцного суспільства після перемоги над ворогом.

Список використаних джерел:

1. Яцина О. Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. *Наукові перспективи*. 2022. № 7 (25). С. 554-567.
2. Устрицька Н. І., Дільна З. Ф. Ювенальна юстиція: окремі аспекти щодо її розуміння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. № 63. С. 274-278.
3. Ольшанецький І. В. Ювенальна юстиція: проблеми законодавчого врегулювання її органів в Україні (ювенальний суддя, прокурор, слідчий, адвокат). *Правова держава*. 2020. № 37. С. 45-56.
4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#top>.
6. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

Данило БУТ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Катерина КОРОЛЬ,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні проблема забезпечення публічної безпеки набуває особливого значення для правоохоронних органів, а питання превентивної діяльності стає стратегічно важливим напрямом поліцейської діяльності та ключовим фактором формування стабільності та правопорядку в суспільстві. Тому превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України є невід'ємною складовою цієї стратегії.

Зазначимо, що Національна поліція України є провідним суб'єктом здійснення превентивної діяльності.

Так, згідно зі ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» одним із основних повноважень поліції є здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень [1].

Превентивна діяльність – це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на попередження можливих негативних подій, зокрема злочинів, порушень правопорядку, аварій чи кризових ситуацій. Вона базується на розвідці, аналізі та виявленні можливих загроз і розробці відповідних заходів для їх попередження.

Тобто превентивна діяльність – це попередження певних негативних явищ, це робота на випередження, робота, спрямована на унеможливлення чи мінімізацію загроз та їх небезпечних наслідків [2, с. 137].

До такого роду діяльності відносять:

- правове виховання;
- постійне інформування населення про стан правопорядку і боротьби зі злочинністю;
- агітаційно-роз'яснювальну роботу серед населення;
- критику антигромадських проявів; застосування заходів заохочення [3, с. 135].

Треба зазначити, що основними напрямками превентивної діяльності є:

- 1) попередження та недопущення правопорушень;
- 2) дотримання положень законів про дітей та інших нормативно-правових актів;
- 3) проведення профілактичних оглядів, що забезпечують безпеку дорожнього руху, транспорту,
- 4) охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави;
- 5) протидія злочинності;
- 3) організація роботи дозвільної системи;
- 4) запобігання та ліквідація насильства в сім'ї та ін.

До основних завдань превентивної поліцейської діяльності включено розробку та впровадження програм та заходів, спрямованих на попередження конкретних видів злочинності. Це може охоплювати широкий спектр заходів: від соціальних кампаній та освітніх проєктів до організації патрулювання та моніторингу злочинності в конкретних районах [4, с. 11].

Якщо розглядати детальніше, то завданнями превентивної діяльності є:

- 1) аналіз ситуації та прогнозування ризиків з метою оцінки потенційних загроз безпеці та визначення стратегії превентивних заходів;
- 2) інформаційна робота, що полягає в організації поширення інформації щодо правил поведінки та безпеки в умовах воєнного стану серед населення;
- 3) патрулювання та обхідні перевірки для здійснення постійного контролю за об'єктами, що можуть бути потенційною мішенню для злочинних елементів або агентів ворожих сил;
- 4) співпраця з громадськістю, що полягає в залученні громадськості до процесу забезпечення безпеки та виявлення потенційних загроз;
- 5) контроль за обігом зброї та вибухових матеріалів для запобігання незаконному обігу засобів, які можуть бути використані для вчинення терористичних актів або збройних конфліктів.

Поняття «підрозділи превентивної діяльності» охоплює сукупність підрозділів Національної поліції України, які за допомогою адміністративно-правових форм і методів здійснюють охорону прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки й порядку, боротьбу зі злочинністю. Провідним підрозділом у структурі Національної поліції України з питань забезпечення публічного порядку й безпеки та реалізації превентивної діяльності є Департамент превентивної діяльності. До підрозділів превентивної діяльності також належить Управління ювенальної превенції, відділ контролю за обігом зброї, яке має пряме підпорядкування голові Національної поліції України [5, с. 235].

Зауважимо, що превентивна поліцейська діяльність поділяється на такі види, як загальна та індивідуальна. Загальна превентивна діяльність передбачає профілактичні заходи, що здійснюються на всій території України або в її окремому регіоні, на підприємстві, в установі, організації незалежно від форм власності, серед груп населення. Отже, завданням цього виду превентивної діяльності є:

- проведення лекцій, які спрямовані на вирішення гострих питань (наркоманія серед неповнолітніх, пияцтво, домашнє насильство) з громадянами, адміністрацією навчальних закладів, представниками трудових колективів;
- проведення практичних занять, тренінгів, які допоможуть сформуванню відносини між працівниками превентивної поліції і громадянами на засадах співпраці і взаємодопомоги [6, с. 71].

До індивідуальної профілактики належать профілактичні заходи, що здійснюються стосовно конкретної особи. До них відносять:

- ознайомлювальні, попереджувальні, виховні бесіди за місцем проживання чи роботи;
- бесіди з родичами, сусідами особи, схильної до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення;
- у межах компетенції – допомогу у працевлаштуванні, дозвіллі, встановленні соціально корисних контактів;
- відвідування за місцем проживання, з'ясування умов проживання, негативних чинників, що спонукають особу до протиправної поведінки;
- сприяння у вирішенні соціальних проблем, ініціювання перед органами місцевого самоврядування, відповідними службами питання надання необхідної соціальної, медичної, психологічної допомоги [6, с. 71].

Для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення поліція застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені Законом України «Про Національну поліцію».

Отже, одним із пріоритетних напрямів діяльності Національної поліції України є здійснення превентивних заходів. У ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що таких заходів передбачено одинадцять:

- 1) перевірка документів особи; опитування особи;
- 2) поверхнева перевірка і огляд;
- 3) зупинення транспортного засобу;
- 4) вимога залишити місце та обмежити доступ до зазначеної території;
- 5) обмеження пересування особи, транспортних засобів або іншого володіння предметом;
- 6) проникнення в житло чи інше володіння особи;
- 7) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 8) застосування технічних пристроїв і технічних засобів з функціями фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 9) перевірка дотримання встановлених законодавством обмежень щодо осіб, підконтрольних адміністративному порядку, та інших категорій осіб;
- 10) поліцейське піклування [1].

На думку правника А. Іванова, фактори, які позначились в умовах воєнного стану, ускладнюють здійснення органами поліції превентивної діяльності. До таких чинників можна віднести:

- 1) зміни в тенденціях протиправної активності та у структурі злочинності, тобто збільшення рівня злочинності;
- 2) зростання міграційних потоків;
- 3) збільшення кількості зброї в цивільному обігу;
- 4) активізація громадянського (зокрема волонтерського) руху;
- 5) збільшення функціонального навантаження на поліцію (особливо на деокупованих територіях) [2, с. 137-139].

Означені фактори, поява або активізація яких обумовлені війною, з одного боку, вимагають підвищення якості й ефективності превентивної діяльності органів Національної поліції, адже хаос, суспільний страх, паніка, метушня, що породжені військовими діями, створюють досить сприятливі умови та обставини для порушення законності з можливістю уникнення відповідальності за це [2, с. 140]. Тобто є необхідність в удосконаленні та розвитку організаційно-правових, управлінських, методологічних та інших засад здійснення поліцією превентивної діяльності в умовах воєнного часу, а також у період післявоєнного відновлення та подолання наслідків війни.

Таким чином, превентивна діяльність Національної поліції залишається актуальною та необхідною як у звичайний період, так і в умовах воєнного стану. Умови воєнного стану створюють своєрідні виклики для правоохоронних органів, зокрема поліції. При цьому організація превентивної діяльності має особливе значення, оскільки передбачається попередження можливих порушень правопорядку та забезпечення безпеки громадян.

Особливості превентивних заходів полягають у їхній спрямованості на попередження можливих негативних подій та максимальному зниженні ризику для громадян та правоохоронців.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
2. Іванов А. О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного часу. *Право і Безпека*. 2022. № 4 (87). С. 135-142.
4. Фоменко А. Є., Юнін О. С., Миронюк Р. В., Собакарь А. О. та ін. Поліцейська діяльність: підручник. Дніпро : ДДУВС, 2022. 432 с.
5. Кубаєнко А. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України: навч.-метод. посібник для здоб. вищ. освіти. Одеса : Юридична література, 2024. 128 с.
6. Вітвіцький С. С., Тулінов В. С., Мердова О. М. та ін. Поліцейська діяльність: підручник. К. : ВД Дакор, 2021. 372 с.
7. Безпалова О. І., Мельник К. Ю., Юхно О. О. та ін. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. коментар. Харків : ХНУВС, 2016. 408 с.

Артур ВІЛСОВ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Катерина КОРОЛЬ,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

З лютого 2022 р. в Україні запроваджений правовий режим воєнного стану. Введення цього режиму було зумовлено повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України. Для захисту державних кордонів на суверенітету керівництвом МВС України та Президентом України було вирішено на короткочасний період роздавати населенню вогнепальну зброю з метою оборони міст. Так, станом на 26.02.2022 тільки у Києві, за словами тогочасного очільника МВС України Дениса Монастирського, населенню було роздано приблизно 25 тисяч одиниць вогнепальної зброї, майже 10 мільйонів набоїв до них та точно не відома кількість ручних протитанкових гранатометів і гранат [1]. Окрім того, на всій території України створювалися Сили територіальної оборони, які безпосередньо підпорядковувалися та укомплектовувалися Збройними Силами України. Не варто забувати й про залишення військовими силами рф на раніше окупованих територіях частини свого озброєння, яке

зрештою могло бути вивезене на території, підконтрольні Україні. Отже, неконтрольований та частково контрольований обіг зброї, збільшений зараз, створює ризик для збільшеного обігу в післявоєнний період, що робить важливим обговорення питання контролю за обігом вогнепальної зброї.

Розгляд питання контролю за обігом вогнепальної зброї варто розпочати з наведення нормативно-правових актів, що регулюють такий обіг. По-перше, законами України передбачена можливість використання та користування населенням вогнепальної зброї. Наказом МВС від 21.08.1998 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» було затверджено порядок дій громадян для отримання дозволу на використання вогнепальної зброї. Кримінальним кодексом України передбачено покарання за незаконне виготовлення, ремонт, володіння, зберігання та використання вогнепальної зброї, а саме ст. ст. 262, 263 та 263-1 [3]. Окрім КК України, протиправні діяння, пов'язані з обігом вогнепальної зброї, передбачені також Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, у ст. ст. 190, 191, 192, 193, 194 зазначені правопорушення, що пов'язані з носінням, продажем, зберіганням та перевезенням вогнепальної зброї [4]. Щодо зброї, виданої громадянам державою в умовах воєнного стану для захисту її суверенітету, то згідно з наказом МВС України від 07 березня 2022 р. №175 вогнепальна зброя, а також невикористані боєприпаси до неї в обов'язковому порядку мають бути повернені протягом 10 днів після завершення такого стану [5]. Також не можна не звернути уваги на сервіс, створений 23 червня 2023 р., – Єдиний реєстр зброї, який має на меті облегшити отримання громадянами дозволів на зброю. Отже, законодавством України встановлено вимоги та порядок отримання зброї і передбачено покарання за незаконне поводження зі зброєю. Законодавці, маючи на меті зменшення кількості вогнепальної зброї серед населення, розробили нормативно-правові акти, які мають врегулювати це питання; з метою зменшення незаконного володіння зброєю держава створює сервіси, за допомогою яких його можна узаконити.

Оскільки основним органом, що регулює обіг вогнепальної зброї серед населення, є Національна поліція України, то для розуміння, наскільки зараз важливо вдосконалювати законодавство, можемо звернутися до Єдиного державного реєстру судових рішень. Так, за період з 22 лютого 2022 р. до 28 травня 2024 р. в державі було винесено 5751 вирок за ст. 263 КК України, 151 вирок – за ст. 263-1 КК України та 21 вирок – за ст. 262 КК України. Тож, як бачимо, становище в державі щодо незаконного поводження зі зброєю досить важке та потребує негайного регулювання.

Отже, з моменту введення правового режиму воєнного стану в лютому 2022 р. Україна зіткнулася з необхідністю забезпечити населення зброєю для захисту від російського вторгнення. Роздача зброї цивільним та формування Сил територіальної оборони стали ключовими заходами для оборони міст і сіл. Проте це призвело до зростання неконтрольованого обігу зброї, що створює ризики для безпеки у післявоєнний період. Контроль за обігом вогнепальної зброї в Україні регулюється численними нормативно-правовими актами, які визначають правила володіння, зберігання та використання зброї. Після закінчення воєнного стану важливо забезпечити повернення зброї, виданої населенню, і посилити контроль для запобігання її незаконному обігу. Держава впроваджує нові сервіси, такі як Єдиний реєстр зброї, для спрощення процесу отримання дозволів та узаконення володіння зброєю. Таким чином, Україна стикається з викликами щодо контролю за зброєю в умовах воєнного конфлікту і потребує посилення законодавчого регулювання, щоб знизити ризики неконтрольованого поширення зброї серед населення. Це завдання є пріоритетним для забезпечення безпеки та стабільності в країні у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Звернення Дениса Монастирського від 26.02.2022 р. *Facebook*. URL : <https://www.facebook.com/100001144378891/posts/4831291066918991/?app=fbl>.
2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав: наказ МВС України від 07.03.2022 р. № 175. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text>.

Анна ГАЛУЗА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЄВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ

Застосування заходів примусу працівниками правоохоронних органів здебільшого відбувається в екстремальних ситуаціях, оскільки останні загрожують життю та здоров'ю працівників і вимагають психологічної підготовки до здійснення таких дій [1-3]. Майбутнім правоохоронцям необхідно пройти психологічну підготовку до застосування заходів примусу поліції під час виконання службових обов'язків, пов'язаних зі здійсненням стабілізаційних заходів на окупованих територіях.

Аналіз сучасних наукових публікацій свідчить, що багато вчених присвятили себе дослідженню особливостей психологічної готовності майбутніх правоохоронців до ефективних дій у нестандартних ситуаціях. Так, на думку Л. Ваврика [7, с. 34], психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах – це психічний стан, який є результатом професійної підготовки та залежить від усвідомлення значущості професійної діяльності, мотивів, індивідуально-психологічних особливостей, рівня розвитку інтелекту, емоційно-вольової саморегуляції та професійного досвіду працівника. Стан психологічної готовності є вираженням сукупності інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових сторін психіки людини в їхньому співвідношенні із зовнішніми умовами й майбутніми завданнями [10, с. 242]. Учені переконані, що для досягнення стану психологічної готовності потрібні спеціальні тренувальні методи, що розвивають швидкість мислення, актуалізують попередній досвід для успішних дій в умовах браку інформації, формують здатність до перенесення уваги з однієї настанови на іншу, а також до прогнозування [10, с. 242].

При виникненні нетипових ситуацій корисним є відпрацювання можливих варіантів дій, оскільки навички можуть частково компенсувати відсутність певних функцій [6, с. 39]. Вчені зазначають, що в процесі

психологічної підготовки активізуються таланти та здібності людини [4, с. 11]. Результатом тренінгу має стати формування психологічної готовності до ефективного здійснення професійної діяльності, особливо застосування заходів примусу поліції [1, с. 1].

Під час виконання службових обов'язків в екстремальних умовах, особливо на окупованих територіях, великого значення набуває розвиток психологічних когнітивних процесів, серед яких: великий обсяг уваги, здатність швидко переключати її, висока чутливість зорового та слухового аналізаторів, швидкість мислення, пам'ять. Зазначені характеристики сприяють ефективнішому фіксуванню різних подій, які виникають під час несення служби, дозволяють оперативно опрацьовувати отримані дані, утримувати в пам'яті необхідну службову інформацію [2, с. 106]. Визначальне місце в спонуканні працівника до якісного виконання службових обов'язків відіграє мотивація. Позитивна мотивація особи залежить не лише від умов виконання службових обов'язків, взаємовідносин у колективі, матеріально-технічного та грошового забезпечення, а й від мотивів, які сприяли вибору професії, патріотичних життєвих настанов, професійної спрямованості, відчуття професійного обов'язку тощо [2, с. 50].

Науковці стверджують, що окрім готовності як психологічного стану існує і проявляється також готовність як стійка властивість особистості [10, с. 241]. Це називається по-різному: готовність, довгострокова готовність або стійка готовність. Цей стан готовності виробляється заздалегідь і стає необхідною передумовою для успішного застосування заходів міліцейського примусу.

Специфіка професійної діяльності поліцейського під час здійснення стабілізаційних заходів визначається низкою характеристик, що спричиняють негативні емоційні стани і розлади психологічних процесів працівників, як-от: контакт з усіма групами громадян, постраждалими особами, алкоголем, наркотичними речовинами, психоактивними речовинами; стресові розлади; здійснення службових обов'язків на замінованих територіях тощо. Постійна зосередженість під час виконання службових завдань призводить до хронічної фізичної та психічної втоми [2, с. 161-162].

Це погіршує рівень психологічної готовності до застосування заходів примусу. Зважаючи на характер професійної діяльності працівників правоохоронних органів під час реалізації стабілізаційних заходів на окупованих територіях, слід зазначити, що психологічна підготовка працівників є складним та динамічним психологічним утворенням, яке передбачає поєднання багатьох структурних компонентів, зокрема: мотивація-цінність, операція-ініціатива, емоція-воля.

Мотиваційно-ціннісні компоненти забезпечують мотиваційну систему, яка активізує та спрямовує професійну діяльність працівників правоохоронних органів на досягнення вагомих результатів у службовій діяльності, особливо під час здійснення правоохоронних заходів, і виявляється у самоаналізі

працівників. Ефективність застосування цих заходів пов'язана із самоконтролем, самооцінкою та корекцією діяльності.

Операційно-діяльнісний компонент охоплює необхідні для ефективного застосування поліцейських заходів примусу професійні якості (самоконтроль, сильний тип нервової системи, дисциплінованість, емоційна гнучкість, відповідальність, рефлексивність тощо) і визначається рівнем сформованості навичок їх застосування.

Емоційно-вольовий компонент визначається емоційним фоном і вольовими характеристиками особистості, зокрема відповідальним і позитивним ставленням до виконання обов'язків, наполегливістю в досягненні мети, відповідними навичками саморегуляції, задоволенням від роботи та ефективністю у виконанні доручених завдань. Розвиток психологічної готовності майбутніх правоохоронців до застосування заходів примусу поліції має передбачати комплекс багатofункціональних заходів. Важливим напрямом є підвищення мотивації до професійного самовдосконалення та виконання службових обов'язків. Це досягається шляхом посилення патріотичного виховання, надання важливої інформації для особистісного зростання майбутніх правоохоронців як фахівців.

Отже, формування психологічної готовності майбутніх правоохоронців до застосування поліцейських заходів примусу в умовах екстремальних ситуацій має здійснюватися комплексно із застосування заходів, які сприятимуть розвитку мотиваційно-ціннісного, операційно-діялісного й емоційно-вольових критеріїв.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. В. Модель психологічної готовності працівника підрозділу патрульної поліції до службової діяльності. *Юридична психологія*. 2017. № 2. С. 87-98.
2. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. К. : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
3. Бондаренко В. В. Формування психологічної готовності працівників патрульної поліції до застосування поліцейських заходів примусу. *Юридична психологія*. 2018. № 1. С. 86-97.
4. Бондаренко В. В., Русанівський С. В., Шумко Я. В. Використання навчально-рольових ігор під час опанування майбутніми правоохоронцями практичних дисциплін. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 березня 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 9-12.
5. Бондаренко В. В., Решко С. М., Шумко Я. В. Особливості викладання спеціальної фізичної підготовки в ЗВО МВС України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану*: матер. регіон. наук.-практ. конф. молодих вчених (м Кропивницький, 16 вересня 2022 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2022. С. 219-222.
6. Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Давигора Ю. І., Русанівський С. В. Формування професійних умінь і навичок у майбутніх правоохоронців під час фахової підготовки. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2020. № 4. С. 37-44.
8. Ваврик Л. В. Психологічні передумови успішної діяльності правоохоронців в екстремальних умовах. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. № 14 (1). С. 33-41.
9. Давигора Ю. І., Бондаренко В. В., Решко С. М., Русанівський С. В. Тактика дій працівників правоохоронних органів під час вогневого контакту із суспільно небезпечними особами в умовах населених пунктів. *Підготовка поліцейських в умовах реформування*

системи МВС України: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 травня 2020 р.). Харків : ХНУВС, 2020. С. 139-143.

10. Бондаренко В., Решко С., Дідковський В. та ін. Спеціальна фізична підготовка: навч. посібник. К. : НАВС; ФОП Кандиба Т. П., 2021. 341 с.

11. Яворська Г. Х., Рудницький В. Є. Професійна готовність до дій в нетипових ситуаціях у працівників особового складу спеціального підрозділу ОВС України. *Наука і освіта*. 2013. № 1-2. С. 241-244.

12. Казначеев Д. Г. Особиста безпека працівників Національної поліції в умовах застосування фосфорних боєприпасів. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану*: матер. Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 червня 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 41-42.

13. Поливанюк В. Д. Особиста безпека працівників поліції під час виконання службових обов'язків: метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2021. 68 с.

Дмитро ГОРЛАНОВ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ганна ТУРЧАНІКОВА,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Воєнне вторгнення РФ в Україну підкреслює актуальність теми регулювання підготовки персоналу сектору безпеки і оборони. Ця ситуація відзначається нестабільністю та потребою у висококваліфікованих та готових до викликів фахівцях, що робить розгляд організаційно-правових, соціально-економічних та нормативно-правових аспектів підготовки кадрів надзвичайно важливим для забезпечення національної безпеки. Війна також підкреслює необхідність швидкого реагування та адаптації системи підготовки до нових викликів та змін у стратегічному середовищі.

Війна в Україні відображає термінову потребу у вдосконаленні системи підготовки персоналу сектору безпеки і оборони. Від цього залежить не лише ефективність захисту країни, а й безпека та добробут громадян. Такий контекст робить аналіз та оновлення організаційно-правових, соціально-економічних та нормативно-правових аспектів підготовки персоналу невідкладним

та критично важливим завданням для забезпечення національної безпеки та військової готовності України.

Метою роботи є проаналізувати та оцінити організаційно-правові, соціально-економічні та нормативно-правові засади регулювання системи підготовки персоналу сектору безпеки і оборони України.

При реформуванні системи МВС України велика увага приділяється різним аспектам підготовки майбутніх кадрів сектору безпеки і оборони. Ці аспекти включають організаційно-правові, соціально-економічні та нормативно-правові основи, які регулюють систему підготовки персоналу сектору безпеки і оборони України [1, с. 145].

У нинішній ситуації серед реформ соціально-економічної та політичної системи України особливе значення мають ті, що спрямовані на вдосконалення функціонування сектору безпеки і оборони, що є необхідною складовою національної безпеки. Основною метою реформ у цій сфері є якісне покращення законодавства та управління в галузі національної безпеки, спроможного забезпечити належний рівень захищеності ключових національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, відповідно до поточних та майбутніх потреб суспільства. Це може передбачати створення нових елементів або здійснення значних оновлень в існуючих структурах, що забезпечують національну безпеку, або суттєве переформатування цієї сфери відповідно до потреб суспільства [2, с. 61].

Стратегія воєнної безпеки України, затверджена 25 березня 2021 р., визначає необхідність розвитку систем військової освіти та підготовки особового складу для збройних сил, впровадження освітньо-професійних програм для офіцерів, сержантів та старшинського складу з використанням найсучасніших методик підготовки, принципів і стандартів, що ґрунтуються на досвіді бойових дій та засновані на підходах НАТО. Також відзначається, що розвиток системи військової науки має на меті вирішення теоретичних і практичних завдань, пов'язаних з гарантуванням всеохоплюючої оборони України, розробкою передових зразків зброї, військової і спеціальної техніки [3].

Стосовно нормативно-правових аспектів зазначимо, що аналіз позицій науковців та публікації вітчизняних експертів у галузі підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, а також нормативно-правових актів України засвідчив, що, незважаючи на існуючу кількість документів, які встановлюють процедури та стандарти набуття вищої освіти в країні, включаючи закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту», а також розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», підходи до підготовки персоналу для сектору безпеки і оборони в країні в наш час застарілі та не відповідають вимогам забезпечення національної безпеки у контексті введення воєнного стану [4, с. 19].

Щодо організаційно-правових основ слід зазначити, що Стратегічний оборонний бюлетень України, затверджений Указом Президента України № 473/2021 від 17 вересня 2021 р., визначає основні завдання у сфері розвитку системи військової освіти, військової науки та підготовки особового складу. Ця робота має здійснюватися на основі принципів і стандартів НАТО, а також враховувати євроатлантичні стандарти для підготовки офіцерів, сержантів та старшинського складу. Очікуваним результатом такої підготовки є модернізовані системи військової освіти, підготовки і військової науки, що відповідають принципам і стандартам НАТО [5].

Отже, доходимо висновку про важливість аспектів організаційно-правових, соціально-економічних та нормативно-правових основ регулювання системи підготовки персоналу сектору безпеки і оборони України для ефективності діяльності цього сектора. Організаційно-правові засади встановлюють рамки і структури, необхідні для здійснення підготовки персоналу та його подальшої діяльності в цій сфері. Соціально-економічні аспекти визначають доступність та якість освіти та підтримку кадрів у секторі безпеки і оборони. Нормативно-правові основи встановлюють стандарти та процедури, що регулюють процеси набуття необхідних навичок та знань.

Проте наявні й певні прогалини та можливості для вдосконалення. Наприклад, необхідність адаптації організаційно-правових та нормативно-правових засад до сучасних викликів у сфері безпеки та оборони, а також підвищення ефективності соціально-економічних заходів для забезпечення належного рівня підготовки персоналу.

Щодо перспектив можливості вдосконалення передбачають посилення взаємодії між військовими та цивільними структурами для забезпечення комплексного підходу до підготовки кадрів, а також активне використання інноваційних методів та технологій у процесі навчання та підготовки. Важливо також продовжувати вдосконалення нормативно-правового середовища, щоб відповідати сучасним вимогам безпеки та оборони.

Таким чином, вдосконалення організаційно-правових, соціально-економічних та нормативно-правових засад регулювання системи підготовки персоналу сектору безпеки і оборони України є важливою складовою для забезпечення національної безпеки та ефективності захисту країни.

Список використаних джерел:

1. Наточій А. Д., Тимощенко В. О. Сучасні питання удосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.)*. К. : КІНГУ, 2023. С. 144-146.
2. Загуменна Ю. О. Підготовка персоналу сектору безпеки і оборони як основа забезпечення національної безпеки України. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. праць (м. Харків, 26 травня 2022 р.)*. Харків : ХНУВС, 2022. С. 61-63.

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25.03.2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>.

4. Сокурєнко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 20 років у статусі національного: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 2 березня 2021 р.)*. Харків : ХНУВС, 2021. С. 17-20.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021 р. «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 17.09.2021 р. № 473/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>.

Дмитро КАПЛЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Катерина КОРОЛЬ,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕХАНІЗМИ МОНІТОРИНГУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Контроль за обігом вогнепальної зброї є актуальною проблемою, що має важливе значення як у періоди війни, так і в післявоєнний час. Воєнні конфлікти, терористичні акти, організована злочинність та інші форми насильства вимагають ефективного контролю за поширенням та використанням вогнепальної зброї. У післявоєнний період контроль за обігом зброї є ключовим елементом процесів демобілізації, роззброєння та реінтеграції, спрямованих на відновлення миру та стабільності.

Законодавчі та регуляторні заходи щодо контролю за обігом вогнепальної зброї включають як міжнародні домовленості, так і національні законодавчі акти. Дослідимо основні міжнародні домовленості та національні закони, які регулюють цю проблему:

1) Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 01 липня 1968 р. – багатосторонній міжнародний акт, розроблений Комітетом з роззброєння ООН з метою завадити розширенню кола держав, що мають ядерну зброю, забезпечити необхідний міжнародний контроль за виконанням державами узятих за умовами договору зобов'язань щодо обмеження можливості виникнення збройного конфлікту із застосуванням такої зброї; створити широкі можливості для мирного використання атомної енергії [1];

2) закони про контроль зброї та боєприпасів. Багато країн мають власні закони, що регулюють виробництво, продаж, придбання та використання вогнепальної зброї. Ці закони зазвичай встановлюють процедури реєстрації, ліцензування та перевірки осіб, які мають доступ до зброї;

3) закони про нелегальну зброю та організовану злочинність. Деякі країни приймають спеціальні закони, спрямовані на боротьбу з нелегальним обігом зброї та організованою злочинністю.

Ці міжнародні та національні інструменти законодавства є важливою основою для забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї та запобігання її незаконному використанню. Однак ефективність заходів часто залежить від їх правильної імплементації та виконання.

Механізми моніторингу та контролю за обігом вогнепальної зброї охоплюють різні методи та інструменти, спрямовані на відстеження та обмеження незаконного використання зброї. Проаналізуємо основні з них:

– реєстрація вогнепальної зброї. У багатьох країнах власники вогнепальної зброї зобов'язані реєструвати свою зброю відповідно до законодавства. Це дозволяє владі відстежувати, хто володіє зброєю, та контролювати її обіг;

– маркування зброї. Маркування зброї унікальними ідентифікаторами або кодами допомагає відстежувати її походження та історію використання. Це може бути особливо корисним для визначення нелегального обігу та торгівлі [2];

– інспекції та аудити. Проведення регулярних інспекцій та аудитів виробництва, зберігання та використання вогнепальної зброї може допомогти виявляти порушення законодавства та недоліки у системі контролю тощо.

Проблеми і виклики, пов'язані з контролем за обігом вогнепальної зброї, становлять серйозну загрозу для безпеки та стабільності, наприклад: незаконний обіг вогнепальної зброї [3], корупція, недостатня координація між державними органами, технологічні виклики тощо. Для ефективного протистояння цим проблемам і викликам необхідно вдосконалювати законодавство, підвищувати прозорість та відповідальність у владних структурах, підтримувати міжнародну співпрацю та використовувати новітні технології у системі контролю за обігом вогнепальної зброї.

Після завершення конфліктів, особливо у період післявоєнного відновлення, контроль за обігом вогнепальної зброї відіграє важливу роль у забезпеченні миру, безпеки та стабільності. Розглянемо виклики та можливості, що виникають у цей період:

1) роззброєння – скорочення різних видів озброєнь, що може мати як односторонній (коли це робить одна країна), так і багатосторонній (коли воно спирається на міжнародну угоду) характер. Принцип міжнародного права, встановлений у Статуті ООН як обов'язок держав – членів організації співробітничати між собою у сфері регулювання озброєнь із метою сприяння досягненню і підтриманню міжнародного миру та безпеки [4];

2) демобілізація. Післявоєнна демобілізація військових частин та бойових одиниць може призвести до великої кількості вільних від військових обов'язків осіб. Важливо забезпечити їх адекватну реінтеграцію в цивільне життя та запобігти можливому втягненню в нелегальні збройні формування або злочинність [5];

3) реінтеграція бойовиків. Ефективна реінтеграція бойовиків у суспільство включає надання доступу до освіти, професійної підготовки, психологічної та соціальної підтримки. Це допомагає зменшити ризик їхньої рецидивної участі у конфліктах та злочинах [6];

4) контроль за залишками зброї. Після завершення конфлікту можуть залишатися нероззброєні або такі, що нелегально зберігаються, запаси вогнепальної зброї. Важливо забезпечити їх знищення або конвертацію у мирні цілі для запобігання їх незаконному використанню [7].

Таким чином, контроль за обігом вогнепальної зброї є критично важливим завданням як у період війни, так і в післявоєнний період. Воєнні конфлікти, терористичні акти, організована злочинність та інші форми насильства потребують ефективних заходів контролю за поширенням та використанням вогнепальної зброї. У післявоєнний період контроль за обігом зброї стає ключовим елементом процесів демобілізації, роззброєння та реінтеграції, спрямованих на відновлення миру та стабільності. У післявоєнний період надзвичайно важливо забезпечити ефективний контроль за обігом вогнепальної зброї задля безпеки та стабільності в постконфліктному суспільстві. Це вимагає комплексного підходу та спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, включаючи урядові органи, міжнародні та громадські організації.

Список використаних джерел:

1. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї. *Вікіпедія*. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Договір_про_нерозповсюдження_ядерної_зброї.
2. Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України: наказ Міністра оборони України від 29.06.2005 р. № 359. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0933-05#Text>.
3. Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. *Протокол*. URL : https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_stattya_263/.
4. Роззброєння. *Вікіпедія*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Роззброєння>.
5. Демобілізація в Україні – хто може звільнитися з військової служби. *Бачинський та партнери*. URL : <https://legalaid.ua/ua/demobilizacziya/>.
6. Ірина Геращенко: «Законопроект про реінтеграцію тимчасово окупованих територій Донбасу (№7164) суттєво зміцнює позиції України на міжнародній арені у боротьбі з російською агресією». *Верховна Рада України*. URL : <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/150036.html>.
7. Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України: наказ МВС України від 11.10.2018 р. № 828. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18#Text>.

Альона КІРІЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕСЬ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАХИСТІ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ВІД НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ТА ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ ЕКОЛОГІЧНИХ КАТАСТРОФ

Екологічні катастрофи є поширеною проблемою на території нашої держави, особливо в умовах воєнного стану. Актуальність теми полягає в тому, що наразі екологічне середовище в Україні вважається кризовим через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України, тому потребує ретельних змін.

Надзвичайна екологічна ситуація – це надзвичайна ситуація, за якої на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів із боку держави та державних органів. Тому, на нашу думку, Національна поліція відіграє ключову роль у цьому процесі.

Основні напрями державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до ст. 16 Конституції України, в якій зазначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги є обов'язком держави.

Слід позначити основні напрями діяльності щодо захисту навколишнього середовища та природних ресурсів від негативного впливу та подолання наслідків екологічних катастроф. Поліція може здійснювати патрулювання та контроль шляхом моніторингу навколишнього середовища для виявлення порушень екологічного законодавства, як-от: незаконний вируб лісів, забруднення водних джерел та рибалка у невідведених для цього місцях [3, с. 15-16].

Реагування на екологічні катастрофи також, на нашу думку, входить до напрямів діяльності поліції в окресленій сфері, поліція має негайно реагувати на події в екологічній сфері, що мають негативний вплив на навколишнє середовище: викиди шкідливих речовин, нафтові плями та ін. Це передбачає координацію рятувальних операцій та надання допомоги постраждалим.

Зазначимо, що до повноважень та обов'язків Національної поліції входить також розслідування правопорушень у сфері екології, поліція накладає відповідні покарання на правопорушників, що може включати штрафи, арешти чи інші заходи, зазначені у чинному українському законодавстві.

Слід наголосити, що поліція також здійснює профілактичну діяльність із метою попередження екологічних правопорушень шляхом проведення інформаційних кампаній серед населення для його долучення саме до профілактичної діяльності, тим самим підвищуючи національну свідомість населення.

Водночас слід окреслити основні проблеми, з якими стикаються працівники Національної поліції під час здійснення заходів захисту навколишнього середовища від негативного впливу [4, с. 12]:

1) брак ресурсів, що ускладнює ефективність роботи поліції у сфері екологічного контролю та захисту;

2) низька свідомість та освіченість громадян, що призводить до недостатньої підтримки поліції з боку населення у цій сфері;

3) недостатня координація між різними відомствами та організаціями, які займаються захистом навколишнього середовища, що може ускладнювати спільні дії та реагування на екологічні проблеми;

4) загрози безпеки та ворожі атаки з боку країни-агресора, яка має на меті порушення екологічних законів та знищення природних ресурсів;

5) виконання поліцією заходів захисту навколишнього середовища може призводити до ризику для здоров'я та безпеки її співробітників у зв'язку з небезпечними речовинами, екологічними катастрофами.

Доходимо висновку, що роль Національної поліції у захисті навколишнього середовища та природних ресурсів від негативного впливу та подоланні наслідків екологічних катастроф є важливою для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text>.

2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Глуховеря В. А., Грибан В. Г. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 212 с.

4. Грибан В. Г., Фоменко А. Є., Казначеев Д. Г., Бойко О. І. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2018. 100 с.

Любов КЛІНДУХОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Катерина КОРОЛЬ,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час дії воєнного стану в Україні превентивна діяльність Національної поліції набуває особливого значення. З огляду на загрози національній безпеці, стабільності і громадському порядку поліція відіграє критичну роль у забезпеченні правопорядку, запобіганні злочинам та захисті мирного населення. Ця діяльність потребує комплексного підходу, який включає координацію з іншими силовими структурами, використання сучасних технологій і залучення громадськості.

Одним з ключових аспектів превентивної діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану є моніторинг та аналіз інформації. У цей критичний період ефективність правоохоронних органів значною мірою залежить від здатності швидко і точно збирати, обробляти та інтерпретувати дані з різних джерел. Це дозволяє виявляти потенційні загрози, запобігати злочинам і забезпечувати громадський порядок.

У контексті воєнного стану поліція посилює свої зусилля у зборі розвідданих, залучаючи як традиційні методи, так і новітні технології. Традиційні методи включають співпрацю з агентурними мережами, опитування свідків і використання оперативних даних. Ці методи доповнюються сучасними технологіями, такими як безпілотні літальні апарати, які забезпечують спостереження за критично важливими об'єктами і територіями в режимі реального часу. Дрони дозволяють швидко отримувати візуальну інформацію з місць, які є важкодоступними або небезпечними для патрулювання [1, с. 98].

Важливою складовою превентивної діяльності Національної поліції під час дії воєнного стану є посилення патрулювання та збільшення присутності правоохоронців на вулицях. У ці складні часи безпека країни і громадян значною мірою залежить від ефективного контролю та моніторингу громадського простору. В умовах воєнного стану поліцейські підрозділи спрямовують свої зусилля на захист стратегічно важливих об'єктів, таких як урядові будівлі, інфраструктурні об'єкти, включаючи транспортні вузли та

комунальні служби, а також місця масового скупчення людей, зокрема ринки, вокзали та великі площі.

Посилене патрулювання дозволяє оперативно реагувати на будь-які загрози або порушення порядку. Поліцейські патрулі присутні у найбільш вразливих місцях, здійснюючи регулярні обходи і спостереження. Це дає змогу не лише запобігати злочинам, але й швидко втручатися у випадку виникнення надзвичайних ситуацій. Поліція активно використовує як піші, так і автомобільні патрулі, що дозволяє охопити більшу територію і забезпечити оперативність реагування.

Присутність поліції на вулицях має значний психологічний ефект. Підвищена видимість правоохоронців стримує потенційних злочинців, які розуміють, що ризик бути затриманими значно зростає. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли загрози можуть іти як від злочинних елементів, так і від ворожих диверсійних груп. Крім того, постійна присутність поліції посилює відчуття безпеки серед громадян, які бачать, що держава піклується про їхній захист і активно протидіє будь-яким загрозам [2, с. 91].

Поліцейські також проводять превентивні бесіди з населенням, роз'яснюють правила поведінки під час воєнного стану, інформують про можливі загрози та дають рекомендації щодо дій у надзвичайних ситуаціях. Це сприяє формуванню культури безпеки серед населення і підвищує загальний рівень готовності до можливих викликів.

Координація дій з іншими силовими структурами, зокрема Збройними Силами України та Службою безпеки України, є невід'ємною частиною превентивної діяльності. Це дозволяє створити єдину систему реагування на загрози та оперативно обмінюватися інформацією. Спільні патрулі, оперативні штаби та спільні навчання сприяють підвищенню ефективності дій та дозволяють швидко адаптуватися до нових викликів.

Не менш важливою є робота з громадськістю. В умовах воєнного стану поліція активно залучає громадян до співпраці, проводячи інформаційні кампанії та консультації. Це сприяє підвищенню рівня довіри до правоохоронних органів та створює умови для активної участі населення у забезпеченні громадського порядку. Громадяни, які повідомляють про підозрілих осіб чи діяльність, можуть суттєво допомогти у запобіганні злочинам та терористичним актам.

Освітня діяльність також є важливим елементом превенції. Поліція проводить навчальні програми для дітей та молоді, роз'яснює правила поведінки під час надзвичайних ситуацій та воєнних дій. Це сприяє формуванню відповідального ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих.

Національна поліція також активно використовує засоби масової інформації та соціальні мережі для поширення важливих повідомлень та рекомендацій щодо поведінки в умовах воєнного стану. Регулярні пресконференції, повідомлення у соціальних мережах та мобільних додатках

дозволяють оперативно інформувати населення про поточну ситуацію, давати вказівки щодо безпеки та спростовувати фейки [3, с. 253].

Особлива увага приділяється захисту прав людини в умовах воєнного стану. Поліція має забезпечити баланс між жорсткими заходами безпеки та дотриманням прав і свобод громадян. Це вимагає високого рівня професіоналізму, етики та відповідальності з боку правоохоронців.

Таким чином, превентивна діяльність Національної поліції під час дії воєнного стану в Україні є багатогранним процесом, що включає моніторинг і аналіз інформації, посилення патрулювання, координацію з іншими силовими структурами, роботу з громадськістю та захист прав людини. Це дозволяє ефективно запобігати злочинам, забезпечувати громадський порядок та підвищувати рівень безпеки в умовах підвищених загроз.

Список використаних джерел:

1. Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: курс лекцій. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 168 с.
2. Шевяков М. О. Профілактика правопорушень, що посягають на громадський порядок в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану*: матер. Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 27 квітня 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 91.
3. Захарченко О. Деякі питання щодо профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 253-254.

Ольга КОРОБКОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ РЕАКЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ НА СТРЕСОВІ СИТУАЦІЇ

У сучасному світі, переповненому глобальними загрозами безпеки, військові конфлікти не лише стають реальністю, але й являють собою виклик для фахівців у секторі безпеки й оборони. Одним із найбільш критичних

аспектів їхньої професійної підготовки є психологічна готовність, оскільки успішне виконання завдань у воєнних умовах значною мірою залежить від їхньої здатності адаптуватися до стресових ситуацій та приймати обґрунтовані рішення навіть в екстремальних обставинах.

Теоретичні основи психологічної підготовки у сфері безпеки та оборони охоплюють різноманітні психологічні теорії та практики. Розуміння впливу стресу на психіку та фізіологію людини є ключовим, адже це відображається на рішеннях та діях у критичних ситуаціях. Центральним елементом такої підготовки є навчання стратегій, спрямованих на зменшення негативного впливу стресових факторів [1, с. 49]. Зокрема, фахівці повинні володіти методами релаксації, такими як дихальні вправи та медитація, а також техніками когнітивно-поведінкової терапії. Розуміння психологічної травми та її впливу на військовослужбовців та інших фахівців у секторі безпеки є також надзвичайно важливим [2, с. 58]. Робота у воєнних умовах нерідко супроводжується високим ризиком для психічного здоров'я, тому необхідно розробляти ефективні методи психотерапії та підтримки для запобігання та лікування посттравматичного стресового розладу та інших психологічних ускладнень.

Підготовка у цій сфері має включати розвиток комунікативних навичок та навичок командної роботи. Ефективне спілкування та спільна діяльність є ключовими в умовах війни, де швидкість та точність прийняття рішень визначають успіх місії та безпеку особового складу. У цілому теоретичні основи психологічної підготовки у секторі безпеки та оборони потребують комплексного підходу, що поєднує глибоке теоретичне знання з практичними навичками, необхідними для успішної роботи в умовах високого ризику та стресу [4, с. 63].

У контексті воєнних конфліктів адаптаційні процеси виступають як складний механізм психологічних та фізіологічних реакцій, що відбуваються у відповідь на екстремальні вимоги воєнного середовища. Воєнні конфлікти, як правило, характеризуються високим рівнем стресу, невизначеністю, постійною загрозою фізичного насильства та емоційною напруженістю. У зв'язку з цим особовий склад повинен розвивати специфічні адаптивні здібності для ефективної діяльності в таких умовах [2, с. 79].

Одним із ключових аспектів адаптації до воєнних конфліктів є розвиток стресостійкості. Це не лише здатність витримувати стрес, але й уміння ефективно відновлюватися після стресових подій. Розвиток стресостійкості охоплює фізичну витривалість, емоційну резильєнтність, здатність до саморегуляції та позитивного переосмислення стресових ситуацій. Іншим важливим елементом адаптації є здатність швидко реагувати на непередбачувані умови. Воєнні ситуації часто вимагають готовності до різних сценаріїв та швидкої адаптації до обставин, що змінюються. Це передбачає не лише інтелектуальну гнучкість, але й емоційний баланс [1, с. 35].

Ефективна адаптація також потребує розвитку високого рівня міжособистісних навичок та здатності до командної роботи. У військовому

контексті важлива спроможність до ефективної співпраці та підтримки одне одного для досягнення загальних цілей та підтримки морального духу. Адаптаційні процеси в умовах воєнних конфліктів потребують глибокого розуміння особистісних особливостей, розвитку специфічних навичок та здатності до саморегуляції. Ці здібності дозволяють не лише ефективно виконувати професійні завдання, але й зберігати психічне здоров'я у викликах воєнного середовища [3, с. 68].

Розвиток стресостійкості та витривалості є ключовими компонентами психологічної підготовки, особливо коли люди стикаються з екстремальними викликами, такими як військова служба чи екстрені ситуації. Ці якості визначають здатність індивіда ефективно працювати в умовах високого стресу, зберігаючи при цьому ясність розуму та фізичну витривалість.

У наших сучасних умовах, де високий рівень стресу та психологічного навантаження є нормою, методики психологічного тренінгу відіграють важливу роль у розвитку особистісних, професійних та емоційних компетенцій, особливо у сферах безпеки та оборони. Сучасні підходи до такого тренінгу базуються на останніх наукових дослідженнях та практичних рекомендаціях і включають широкий спектр технік та методів [3, с. 4].

Однією з ключових технік є когнітивно-поведінковий тренінг, спрямований на розпізнавання та зміну негативних думок та поведінкових моделей. Цей метод допомагає учасникам ідентифікувати ірраціональні переконання та замінити їх на більш реалістичні та адаптивні способи мислення, що сприяє зниженню стресу та підвищенню ефективності у складних умовах. Ще однією важливою технікою є розвиток емоційного інтелекту, який включає навчання розпізнавати, розуміти та ефективно керувати власними емоціями та емоціями інших. Це допомагає покращувати міжособистісні навички, підвищує рівень емпатії та зміцнює командний дух [4, с. 58].

Майндфулнес та медитативні практики також стають все більш популярними в межах психологічного тренінгу. Вони сприяють розвитку уважності, концентрації та спокою, допомагаючи учасникам краще усвідомлювати свій внутрішній стан, зменшувати ефекти стресу та підвищувати загальну психічну стійкість.

Для підвищення стресостійкості та адаптивності також часто використовуються рольові ігри та симуляції. Ці методи дозволяють учасникам моделювати різні викликові ситуації та відпрацьовувати ефективні стратегії поведінки, розвиваючи при цьому швидкість прийняття рішень, креативність та гнучкість у складних умовах. У цілому психологічні тренінги спрямовані на розвиток комплексного набору навичок, необхідних для успішної роботи та підтримки психічного здоров'я в екстремальних умовах. Вони передбачають як інтелектуальний, так і емоційний розвиток, допомагаючи людям ефективно адаптуватися до складних викликів та підтримувати високу продуктивність [2, с. 14].

Отже, психологічна підготовка у секторі безпеки та оборони є вирішальною для забезпечення здатності фахівців ефективно діяти в екстремальних ситуаціях. Розвиток стресостійкості, емоційної стабільності та фізичної витривалості є критичними аспектами, які безпосередньо впливають на успішність виконання завдань і збереження життя та здоров'я персоналу.

Список використаних джерел:

1. Бобік С. П., Єрмоєнко Е. А., Параниця С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом. *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 14-15 липня 2020 р.). Ірпінь, 2020. Ч. 2. С. 23-38.
2. Дзюбенко М., Макарова О. Підготовка майбутніх працівників поліції до профілактики домашнього насильства в умовах військового стану в Україні. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 29 березня 2024 р.). Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 261-263.
3. Зінченко Д. Психологічні аспекти підготовки фахівців у сфері сектору безпеки і оборони для роботи в умовах війни. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Вінниця, 28 лютого 2024 р.). Вінниця : НА НГУ. 2024. С. 233-237.
4. Зінченко Д. А., Шатрава С. О. Стратегії залучення та утримання кваліфікованих кадрів в секторі безпеки України під час воєнного стану. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Вінниця, 28 лютого 2024 р.). Вінниця : НАНГУ, 2024. С. 21-25.

Олена КУБАСОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ганна ТУРЧАНКОВА,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛІСТІВ

Сучасні виклики у сфері безпеки та оборони вимагають від спеціалістів надзвичайних зусиль та професійної компетентності. На шляху до досягнення цієї мети психологічні аспекти виявляються важливими факторами, які впливають на ефективність тактико-спеціальної підготовки та

подальшу професійну діяльність фахівців у сфері безпеки. Мета даної наукової тези полягає в дослідженні впливу психологічних аспектів на ефективність тактико-спеціальної підготовки та професійну діяльність спеціалістів.

Початковий етап дослідження передбачає аналіз сучасних тенденцій та викликів у сфері безпеки та оборони, а також визначення основних завдань, що стоять перед фахівцями в цій галузі. Зростання загроз тероризму, кібератак та гібридних війн створює потребу у підготовці кваліфікованих кадрів, які здатні ефективно реагувати на непередбачені ситуації та приймати обґрунтовані рішення [1, с. 11].

Наступний етап дослідження передбачає аналіз психологічних аспектів, які впливають на підготовку та діяльність спеціалістів у сфері безпеки. Це можуть бути аспекти мотивації, стресостійкості, психології та експериментальні дослідження з метою вивчення ефективності різних психологічних методів та підходів у підготовці та професійній діяльності спеціалістів у сфері безпеки. Ці дослідження можуть охоплювати проведення психологічних тестів, анкетування фахівців, спостереження за їхньою діяльністю під час тренувань та реальних ситуацій, а також аналіз даних професійної діяльності.

На основі отриманих даних слід розробити рекомендації щодо оптимального використання психологічних аспектів у тактико-спеціальній підготовці та професійній діяльності спеціалістів у сфері безпеки. Ці рекомендації повинні враховувати конкретні потреби та особливості роботи правоохоронних та військових структур, а також сприяти підвищенню ефективності їхньої діяльності в умовах сучасних викликів та загроз.

Отже, вплив психологічних аспектів на ефективність тактико-спеціальної підготовки та професійну діяльність спеціалістів у сфері безпеки є значущим і вимагає подальших наукових досліджень та практичних заходів для оптимізації. Тільки завдяки комплексному підходу, який враховує психологічні, технічні та стратегічні аспекти, можна забезпечити, з одного боку, високий рівень професійної підготовки та діяльності спеціалістів у сфері безпеки, а з іншого – ефективне протистояння сучасним викликам та загрозам [2, с. 126].

Наступним кроком у дослідженні є розгляд практичних аспектів впровадження рекомендацій із психологічної підготовки у реальній діяльності спеціалістів у сфері безпеки. Це може включати реалізацію пілотних проєктів з використанням нових підходів у підготовці та роботі на практиці, а також оцінку їх ефективності та впливу на результативність.

Паралельно з цим важливо звернути увагу на розвиток кадрового потенціалу у сфері психологічної підготовки. Це передбачає проведення спеціалізованих курсів та тренінгів для психологів, які працюють з правоохоронними та військовими структурами, а також забезпечення доступу до передових методів та практик у цій галузі.

Далі необхідно розглянути можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій у психологічній підготовці та підтримці

спеціалістів у сфері безпеки. Впровадження віддалених методів навчання та консультування, використання спеціалізованих додатків та програм для психологічної підтримки – це лише деякі з можливостей, які можуть підвищити доступність та ефективність психологічної допомоги.

Не менш важливою є інтеграція психологічних аспектів у загальну стратегію підготовки та роботи правоохоронних та військових структур. Це передбачає внесення змін у програми навчання та тренувань, впровадження системи психологічного моніторингу та підтримки під час службової діяльності, а також залучення психологів до розробки стратегій реагування на кризові ситуації [3, с. 114].

Варто також акцентувати на питаннях етики та конфіденційності у психологічній підготовці та підтримці. Важливо забезпечити повагу до особистої приватності та конфіденційності спеціалістів, які звертаються за психологічною допомогою, а також розробити етичні стандарти для психологів, які працюють у цій галузі.

Отже, вплив психологічних аспектів на ефективність тактико-спеціальної підготовки та професійну діяльність спеціалістів у сфері безпеки важко переоцінити. Ці аспекти вимагають системного підходу та постійного вдосконалення з метою забезпечення належної підготовки та максимальної готовності до дій у найважчих ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Аврамчук О. М. Психологічні аспекти тактико-спеціальної підготовки особового складу Національної гвардії України. *Науковий вісник Національної академії Національної гвардії України*. 2023. № 3. С. 10-15.
2. Білик О. В. Вплив психологічних факторів на ефективність професійної діяльності співробітників Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 125-130.
3. Герасимчук О. В. Роль психологічної підготовки у підвищенні боєздатності військовослужбовців Збройних Сил України. *Національна безпека і оборона*. 2021. № 3. С. 113-118.

Тетяна НЕКЛЕСА,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Інформаційне забезпечення роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції у період сьогодення, в умовах воєнного стану, є одним із ключових елементів, що впливає на ефективність виконання завдань, спрямованих на забезпечення громадського порядку та безпеки. Сучасні виклики, пов'язані зі зростанням рівня злочинності, тероризму, кіберзлочинів,

адміністративних правопорушень, воєнних злочинів, потребують впровадження інноваційних підходів до управління інформаційними потоками та використання новітніх технологій для оперативного реагування та попередження правопорушень підрозділами превентивної діяльності.

В умовах воєнного стану важливість інформаційного забезпечення роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції набуває особливої актуальності. Воєнний стан характеризується підвищеною загрозою національній безпеці, дестабілізацією суспільного порядку та збільшенням кількості правопорушень, пов'язаних з військовими діями. В таких умовах роль превентивної діяльності полягає не лише у традиційному забезпеченні правопорядку, але й у попередженні диверсій, терористичних актів, а також у забезпеченні безпеки мирного населення. Й оскільки підрозділи превентивної діяльності перші приймають виклик, інформаційне забезпечення має бути на найвищому рівні.

Під поняттям «інформаційне забезпечення» можна розуміти не тільки процес забезпечення інформацією, але і сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка знаходиться в системі і використовується у процесі функціонування інформаційно-наповненого ядра [1, с. 299].

У сучасних реаліях, неможливо уявити несення служби підрозділами Національної поліції, тим паче підрозділів превентивної діяльності, без інформаційного забезпечення. Адже воно дозволяє своєчасно отримувати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що є критично важливим для оперативного реагування на будь-які правопорушення або небезпечні наслідки провокацій з боку країни-агресора, такі як руйнування будівель, поранення осіб від уламків та потреба у першій домедичній допомозі. Зокрема, це стосується моніторингу та аналізу інформації з відкритих джерел, таких як соціальні мережі та інтернет-форуми, а також даних від розвідувальних служб і громадських організацій.

Інформаційне забезпечення діяльності поліції є фундаментом для планування, прогнозування і здійснення оперативно-розшукової, слідчої та превентивної діяльності, ухвалення оптимальних управлінських рішень, контролю за їх виконанням. Автоматизовані інформаційні системи є найважливішим елементом організації діяльності органів та підрозділів Національної поліції України [2, с. 151].

Підтримка ефективності діяльності, особливо в контексті превентивної діяльності Національної поліції України, базується на різноманітних джерелах інформації. Такі джерела класифікуються за різними критеріями, включаючи типи даних, методи збору інформації та технологічні засоби. Основними джерелами інформаційного забезпечення вважають:

1. Офіційні джерела, до складу яких входять: державні реєстри та бази даних, що охоплюють реєстри транспортних засобів, паспортні дані, бази даних про судимості та інші офіційні документи, а також статистичні

дані, що містять інформацію від Державної служби статистики України, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції України та інших державних установ;

2. Внутрішні джерела, що містять: оперативні зведення та звіти – це інформація, що надходить від різних підрозділів Національної поліції України про оперативну обстановку, правопорушення, інциденти, їх розслідування та аналітичні матеріали, такі як внутрішні звіти та дослідження, проведені аналітичними підрозділами поліції;

3. Технологічні джерела – це безпосередньо системи відеоспостереження (ССТV), які використовуються для моніторингу громадських місць, виявлення та запобігання правопорушенням, а також геоінформаційні системи (GIS). Використання даної системи потрібне для аналізу просторових даних, планування патрулів та оцінки ризиків;

4. Соціальні мережі та Інтернет – найчастіше застосовуються у моніторингу соціальних мереж, а саме використанні спеціалізованих програм для відстеження активності в соціальних мережах, що може свідчити про підготовку до правопорушень або заворушень.

Оптимізація завдання пошуку, відбору та систематизації інформації, необхідної для роботи поліції, базується на розробці єдиного інформаційного простору системи МВС України, який логічно визначається як сукупність спеціалізованих баз даних, а також інформаційно-аналітичні заходи, що діють на основі загальних принципів та правил, забезпечують інформаційну взаємодію між Міністерством внутрішніх справ України та громадянами [3].

Крім того, ефективне інформаційне забезпечення сприяє підвищенню рівня готовності підрозділів до надзвичайних ситуацій та забезпеченню надійної комунікації між ними. Це дозволяє мінімізувати час реагування на надзвичайні ситуації та оптимізувати використання ресурсів, що є критичним в умовах обмежених можливостей і підвищених ризиків. Важливим аспектом також є забезпечення захисту інформаційних систем від кібератак, які можуть бути спрямовані на дестабілізацію діяльності правоохоронних органів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що інформаційне забезпечення є надважливим для підрозділів Національної поліції України, воно сприяє покращенню умов праці, можливості отримання точної, детальної та важливої інформації у найкоротші строки, забезпеченню максимальної ефективності роботи працівників усіх підрозділів, особливо підрозділів превентивної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Стокороса Т. М. Інформатизація та інформаційне забезпечення: підходи до трактування понять. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. № 18(9). С. 296-301.
2. Попович М. І. Організація інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів МВС України у протидії незаконному обігу наркотичних засобів. *Європейські перспективи*. 2014. №. 7. С. 145-151.

3. Про затвердження Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України: наказ МВС України від 26.09.2013 р. № 920. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1771-13#Text>.

Олександр ПОДРЄЗ,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Валерій БІЛЧЕНКО,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ТАКТИКИ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У МАЛИХ ГРУПАХ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ

У контексті формування правоохоронної системи України та впровадження нових нормативно-правових, інституціональних та організаційних механізмів поліцейської системи велике значення має переосмислення та наукова розробка методик службово-бойової діяльності поліцейських підрозділів, які працюють у малих тактичних групах.

Забезпечення громадської безпеки є ключовим аспектом, особливо під час виконання завдань у малих тактичних групах у надзвичайних обставинах, таких як звільнення будівлі. Важливо аналізувати ситуацію, розглядати можливі сценарії і розробляти стратегії, що можуть знадобитися під час спостереження чи розвідки. Забезпечення особистої безпеки працівників поліції є їхнім конституційним правом, оскільки в Україні «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека» визнаються найвищою соціальною цінністю. Отже, заходи для захисту працівників, особливо під час виконання службових обов'язків, завжди є актуальними. З урахуванням підвищеного ризику для правоохоронців вирішення питань безпеки має визначатися як пріоритетне завдання.

Малі тактичні групи найчастіше застосовуються у надзвичайних ситуаціях. Особовий склад цих груп стикається зі збільшеним ризиком, і ефективність їхньої роботи визначається, зокрема, відсутністю травм та загиблих під час оперативних дій. Дослідження та вдосконалення методів зниження рівня травматизму правоохоронців під час тактичних операцій є об'єктом науково-дослідної роботи «Заходи щодо забезпечення особистої

безпеки персоналу та підвищення його професійного рівня». Ця робота виконується за замовленням відділу з нагляду за охороною праці головного штабу МВС України [1, с. 297].

Працівники Національної поліції України найчастіше використовують тактику малих груп у міських боях. Міський бій – це штурм оплотів, будівель та інших об'єктів, які ворог перетворив на опорні пункти та вузли опору. Аналізуючи це визначення міського бою, можна зробити висновок, що дії штурмової групи повинні бути короткими, швидкими і рішучими. У таких умовах важко використовувати великі підрозділи, тому активно залучаються невеликі групи.

Основною метою кожної групи є максимально ефективно виконання службового завдання з мінімальними втратами. Найменша, але найбільш надійна тактична одиниця складається з трьох бійців. Іноді групу можна поділити на двійки, а за наявності додаткових бійців – на тактичні четвірки. Двійки мають перевагу у високій маневреності та компактності під час роботи в будівлях, але вони вразливі та менш ефективні у випадку зіткнення з численним супротивником. Четвірки мають перевагу у вогневій потужності та безпеці під час переміщення групи, але у них ускладнена маневреність і взаємодія команди. Тактична група з трьох осіб поєднує позитивні та негативні аспекти тактичних груп зі складу двійок і четвірок [2, с. 13].

Необхідно акцентувати увагу на принципі переміщення малої групи, відомому як «один прикриває, другий діє». Цей принцип визначається тим, що один член групи рухається вперед, тоді як інший в цей час прикриває його з усіх можливих небезпечних напрямків. Тільки при дотриманні цього правила можливе переміщення наступного бійця, і так далі, доти, доки вся група не займе нову безпечну позицію.

Переміщення через наступну перешкоду слід здійснювати якнайшвидше, враховуючи ті самі принципи, що і під час підходу. Вибір наступної перешкоди повинен бути на відстані приблизно 5-6 метрів, що є відстанню, яку особа може подолати за 1 секунду, не залишаючи супротивнику часу для точного пострілу.

Відхід від перешкоди є важливою частиною процесу. Його слід виконувати дуже швидко, не надаючи супротивнику можливості відкрити вогонь. Доцільно зробити це, використовуючи якнайменше кроків. Це вимагає обрання оптимального моменту та винесення ноги, яка знаходиться ближче до різку перешкоди, під кутом 45 градусів, і в цей момент слід зробити сильний поштовх. Рухатися від перешкоди до перешкоди слід змійкою, використовуючи «маятник» – систему рухів зміни напрямку нахилу тулуба під час руху.

Треба розуміти, що кожне переміщення групи під час виконання службового завдання робиться з метою зайняття більш вигідної позиції або безпечного укриття.

Під час переміщення важливо усвідомлювати, що поліцейський не завжди буде інформований про маневри. Тому треба завжди слідкувати за обстановкою і бути готовим прикрити вогнем інших членів групи під час переміщення на полі бою. Взаємодія в групі має бути чітко налагодженою для успішного переміщення та ефективного виконання службового завдання [3, с. 129].

Якщо група стикається з супротивником, всі маневри та переміщення повинні припинитися. Рухатися слід лише у разі суттєвої загрози для життя, наприклад, коли супротивник зайняв вигідну позицію і ефективно веде вогневий контакт. У таких випадках використовують дим або щільний вогонь, після чого група відходить.

Важливо завжди мати на увазі можливість розриву членів малої групи, де одні можуть відстати від інших. Для поліпшення комунікації в групі необхідно підтримувати зв'язок (через візуальний або звуковий контакт) хоча б з одним із членів групи. Для цього слід проводити візуальний контроль не лише за позицією ворога, але й за іншими напрямками. Для детальнішого огляду переміщення малих груп у міському бою надаються схеми та пояснення.

Переміщення двійок поділяється на фази:

1. При переміщенні на великі відстані можливе використання димових завіс або прикриття напарника щільним вогнем, спрямованим у бік супротивника;

2. Порядок переміщення в двійках за принципом «один прикриває, інший переміщується» є найбільш раціональним. Важливо відзначити, що під час роботи в двійці напарник, який відкриває вогонь, повинен чітко, наприклад, за допомогою команд «тримаю» або «на мені», повідомляти про готовність прикрити вогнем переміщення іншого члена малої групи. Це особливо важливо робити, оскільки навіть усередині двійки не завжди можливий візуальний контакт, і в шумі бою не завжди легко розрізнити вогонь свого напарника від вогню супротивника.

Поширена помилка – повідомлення напарникові про готовність прикриття вогнем, коли переміщення вже закінчено, але позиція для стрільби ще не зайнята. Це може мати наслідком те, що напарник припинить стріляти до того, як інший член двійки почне його вести, оскільки на зайняття зручної позиції для ведення вогню потрібен час. Для уникнення цієї помилки варто вдосконалити тактику: напарник повинен зробити один постріл (або чергу) і тільки після цього повідомити іншому члену малої групи про свою готовність прикривати його вогнем. Таким чином, переміщення поділяється на етапи, коли фаза ведення вогню одним членом групи змінюється фазою ведення вогню обома членами двійки.

Робота в трійці відрізняється тим, що існують різноманітні варіанти переміщення. Трійка розбивається на дві підгрупи, які складаються з двох і одного напарника, і вони діють так само, як у двійці, тобто одна група рухається, інша прикриває. Важливою є наступна рекомендація: завжди один член групи рухається вперед, а двоє інших ідуть за ним, щоб уникнути перекривання сектора обстрілу одним із двох, що рухатимуться перед одним.

Також використовується послідовне переміщення: «двоє стріляють, один рухається». Деякі експерти рекомендують переміщатися без жорсткої послідовності, щоб ускладнити передбачення супротивником, хто саме з членів трійки буде рухатися наступним. Ця пропозиція має свою обґрунтованість, але великою є ймовірність виникнення неузгодженостей у діях групи, і, на нашу думку, більш прийнятний спосіб – це переміщення по черзі зі зміною учасників. Наприклад, біжить № 1, а № 2 і № 3 прикривають його. Потім переміщується № 2, а № 1 і № 3 прикривають. У кінці вперед іде № 3 під прикриттям № 1 і № 2. Отже, перший етап завершено, і вся група перемістилася вперед. Починається другий етап із переміщенням вперед вже № 2, а потім № 3, закінчується він переміщенням № 1. Третій етап починається з № 3, потім № 1, закінчується № 2 і так далі. Тут можливі різноманітні варіанти, і в кожному відділі бажано розробити щось своє, але головне – це простота, зрозумілість і послідовність дій, яких можна досягти постійними тренуваннями особового складу малої групи в постійному складі.

Вищезазначене дозволяє дійти висновку про необхідність і доцільність теоретичної розробки методичних матеріалів тактичного спрямування для систематичного тренування особового складу Національної поліції у виконанні нормативів роботи в складі малих груп. Складна політична, військова і соціальна ситуація в країні призводить до виникнення службових ситуацій, де правильне застосування правоохоронцями отриманих знань і набутих на їх основі практичних навичок може бути вирішальним для збереження життя та здоров'я працівників поліції.

Список використаних джерел:

1. Біліченко В. Дослідження ефективності виконання завдань у малих тактичних групах. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 296-298.
2. Власенко І. В., Шевченко Т. В., Сідельников Б. С., Панченко В. Ю. Дослідження ефективності дій малих тактичних груп у службово-бойовій діяльності правоохоронних органів. *Честь і закон*. 2022. № 3 (82). С. 13-21.
3. Шевченко Т. В. Критеріальні дослідження ефективності дій малих оперативних груп. *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України*: матер. VIII наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 березня 2017 р.). Харків : НАНГУ, 2017. С. 127-130.

Наталія ТАРАН,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕСЬ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ СИТУАЦІЯМИ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ТОЧНОСТІ

Ідея використання сучасних технологій для поліпшення управління надзвичайними ситуаціями є актуальною темою.

Інтеграція новітніх технологій у систему управління надзвичайними ситуаціями дозволяє підвищити ефективність та точність реагування на кризові події. Використання штучного інтелекту, можливостей обробки великих обсягів даних, супутникових систем та інших інноваційних рішень допомагає оперативно виявляти та аналізувати надзвичайні ситуації, що дозволяє ефективніше приймати рішення та керувати кризовими ситуаціями. Такий підхід сприяє підвищенню рівня безпеки та захисту населення і майна під час надзвичайних подій.

Надзвичайна ситуація – це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Інтеграція сучасних технологій у систему управління надзвичайними ситуаціями, дійсно, дозволяє підвищити ефективність і точність. Використовуючи штучний інтелект, аналітику даних та інші передові інструменти, органи влади можуть покращити системи раннього попередження, координацію реагування, розподіл ресурсів і процеси прийняття рішень під час надзвичайних ситуацій. Така інтеграція допомагає збирати, аналізувати дані в режимі реального часу, дозволяючи діяти швидше та точніше для пом'якшення впливу надзвичайних ситуацій. Крім того, використання таких технологій, як дрони, для оцінки ситуації та комунікаційних платформ для ефективного поширення інформації може значно покращити загальне управління кризовими ситуаціями.

Аналізуючи вищевказане, можемо виокремити декілька способів, які підвищать ефективність сучасних технологій в управлінні надзвичайними ситуаціями.

По-перше, використання датчиків, аналітики даних дозволяє в реальному часі отримувати інформацію про поточні умови в зоні надзвичайної ситуації. Це, у свою чергу, дає можливість оперативно реагувати та приймати обґрунтовані рішення без порушення умов життєдіяльності населення.

По-друге, слід зазначити, що у сучасному світі активно застосовується штучний інтелект, що може допомагати в прогнозуванні розвитку надзвичайних ситуацій на основі історичних даних та аналізу сучасних факторів.

На нашу думку, слід виокремити геопросторовий аналіз із-поміж сучасних технологій. Геопросторовий аналіз – це процес пошуку просторових закономірностей в розподілі географічних даних і взаємозв'язків між об'єктами. Системи геопросторового аналізу дозволяють візуалізувати та аналізувати географічні аспекти надзвичайних ситуацій, що допомагає в оптимізації розподілу ресурсів та координації дій [2, с. 33].

По-третє, використання сучасних засобів зв'язку, включаючи мобільні додатки, соціальні мережі та системи сповіщення, дозволяє ефективно координувати дії між різними службами та організаціями під час надзвичайних ситуацій.

Але слід виокремити проблемні аспекти використання сучасних технологій у системі управління надзвичайними ситуаціями, з якими стискаються органи державної влади та населення [3, с. 89]. Наприклад, не завжди сучасні технології доступні для використання в системах управління надзвичайними ситуаціями через їхню високу вартість або складність інтеграції з існуючими системами.

Слід також додати, що використання нових технологій може вимагати спеціалізованої підготовки персоналу, в отже, додаткових витрат ресурсів.

Не менш серйозною проблемою є те, що сучасні технології зазнають багатьох кібератак, що значно ускладнює їх застосування. Вони швидко розвиваються, тому системи управління надзвичайними ситуаціями повинні постійно оновлюватися та модернізуватися, щоб залишатися ефективними та конкурентоспроможними.

На основні вищезазначеного доходимо висновку, що інтеграція новітніх технологій дозволяє не тільки ефективніше вирішувати надзвичайні ситуації, але й підвищує безпеку та знижує ризики для життя та майна громадян, проте не слід забувати про низку недоліків у системі сучасних технологій, що потребують вирішення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
2. Шипулін В. Д. Основи ГІС-аналізу: навч. посібник. Харків : ХНАМГ, 2012. 300 с.
3. Матов О. Я. Проблеми горизонтальної інтеграції інформаційних ресурсів у багаторівневих організаційних структурах з динамічною конфігурацією. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2007. № 3(9). С. 88-97.

Олексій ТЕРЕЩЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО,
викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАГУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Домашнє насильство залишається актуальною проблемою в сучасному суспільстві, вимагаючи системних заходів із протидії та запобігання. Україна не залишається осторонь цього явища, впроваджуючи низку законодавчих актів та механізмів реагування, одним із яких є діяльність мобільних груп поліції.

Основні законодавчі акти, якими керуються працівники мобільних груп у своїй діяльності, визначають їхні компетенцію та повноваження. Серед них закони України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про Національну поліцію», а також законодавчі акти, що регулюють забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання безоплатної правової допомоги, вносять зміни до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [1].

Мобільні групи поліції мають чітко визначені завдання. Першочерговою метою є своєчасне реагування на випадки домашнього насильства, забезпечення безпеки та допомога жертвам. Це включає прийом заяв та повідомлень, ужиття заходів для припинення насильства, інформування про права та доступні соціальні послуги. Також обов'язками мобільних груп є взаємодія з іншими структурами, які займаються протидією домашньому насильству, а також здійснення контролю за обігом зброї та вживанням необхідних заходів у цьому напрямі [3, с. 16].

Формування мобільних груп відбувається відповідно до встановлених вимог та інструкцій. Це передбачає чітке дотримання процедур забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння, а також контролю за обліком та використанням зброї. Реагування працівників поліції на повідомлення про домашнє насильство передбачає комплексну дію, що включає збір інформації про ситуацію, перевірку баз даних, розподіл завдань між працівниками та попереднє планування дій. Загалом мобільні групи поліції відіграють

важливу роль у протидії домашньому насильству, забезпечуючи оперативне та компетентне реагування на випадки насильства та надаючи допомогу жертвам цього негативного соціального явища [4, с. 8].

Завданням поліцейських, які приймають заяви або повідомлення щодо домашнього насильства, є забезпечення безпеки та допомога потерпілим шляхом збору попередніх даних та вжиття відповідних заходів. Спочатку поліцейські, які отримують виклик на планшет щодо насильства в сім'ї, повинні встановити обставини події: ризики для життя та здоров'я осіб, присутність дітей у помешканні, наявність зброї та загрози для мешканців. У разі необхідності – викликати швидку медичну допомогу [2, с. 45]. Після встановлення обставин події поліцейський здійснює перевірку інформації щодо виклику, зважаючи на повторність та перебування осіб на профілактичному обліку у поліції. Фіксація фактів наявності правопорушень проводиться без кваліфікації. Отримані дані можуть бути важливими доказами у досудовому розслідуванні та судовому процесі.

Взаємодія мобільних груп поліції відбувається з іншими підрозділами та організаціями, пов'язаними з протидією домашньому насильству. У процесі виконання своїх обов'язків поліцейські працюють над забезпеченням дотримання прав та свобод громадян. На місці події приділяють увагу наявності слідів насильницьких дій, фізичному і психологічному стану кривдника та жертви, а також стану житлового приміщення. Згідно з законодавством поліцейські мають право потрапляти до житла без умотивованого рішення суду у критичних ситуаціях, коли існує небезпека для життя чи здоров'я жертви [5, с. 513].

Під час взаємодії з кривдником поліцейські застосовують комунікативні навички для спокою та проведення бесіди, а також інформують про можливі наслідки за вчинене насильство згідно з законом. При роботі з жертвою поліцейські надають медичну допомогу, допомагають у написанні заяви та передають останню до подальшої обробки. Якщо потерпілий відмовляється написати заяву, йому надається інформація про можливість звернення до поліції у майбутньому. Згідно з п. 11 ч. 1 ст. 67 Кримінального кодексу України злочини, вчинені в умовах воєнного стану, є тяжкими, тому покарання за них є обтяженими [2, с. 7].

Аналізуючи нормативно-правове законодавство, можемо зробити висновок про ефективність правового реагування працівників поліції на випадки домашнього насильства під час військової агресії в Україні. Насильницькі дії впливають на психологічний та емоційний стан людей. Умови воєнного конфлікту ще більше поглиблюють цей вплив [3, с. 60]. Навіть у сім'ях, де раніше не було насильства, спостерігається підвищена напруженість через те, що люди змушені мешкати разом під час війни. Люди перебувають у постійному стресі, що може призводити до роздратування та агресивної поведінки. Психологи стверджують, що в таких випадках необхідна домовленість та можливість мати свій особистий простір, щоб зменшити напруженість. Також важливо обмежувати час перегляду новин, щоб знизити вплив стресу на психіку.

Важливо продовжувати висвітлення теми домашнього насильства в умовах воєнного конфлікту в Україні, а також вдосконалювати практику збору статистики, що дозволить змінити підходи до розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.
2. Зінченко Д. А. Нормативно-правове забезпечення реагування працівників правоохоронних органів на випадки домашнього насильства. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 жовтня 2022 р.). Київ, 2022. С. 15-16.
3. Костюк В. Л., Федоровська Н. В., Пашковська М. В. Запобігання та протидія домашньому насильству підрозділами Національної поліції: метод. рек. К. : НАВС, 2021. 76 с.
4. Зінченко Д. А., Макарова О. П., Червоний П. Д. Надання психологічної допомоги жертвам, які постраждали від домашнього насильства під час військового стану в Україні. *Особистість, суспільство, війна*: матер. Міжнар. психолог. форуму (м. Харків, 7 квітня 2023 р). Харків, 2023. С. 101-105.
5. Мороз О. Б., Хатнюк Ю. А. Роль органів Національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. № 80(1). С. 513-521.

Олександра ФІЖДЕЛЮК,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕСЬ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Реформування правоохоронної сфери в Україні призвело до появи суттєво нового за своїм змістом та рівнем довіри населення органу – Національної поліції. Так, на законодавчому рівні було визначено (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»), що завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

- протидії злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Встановлюючи завдання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку на першу щаблю серед вищеперелічених, на наш погляд, законодавець підкреслює його значущість та особливий характер, що й дозволяє виокремити в нашому дослідженні особливості підготовки фахівців для надання послуг саме у сфері забезпечення публічної безпеки. Деякі проблемні питання визначення публічної безпеки та особливості підготовки фахівців у правоохоронній сфері були предметом досліджень таких учених, як О. Бандурка, Д. Бахрах, Є. Безсмертний, І. Голосніченко, Д. Калянов, А. Комзюк, М. Корнієнко, Б. Литвак, В. Плішкін, Л. Попов, В. Сокурєнко, О. Ярмиш та ін. Однак зважаючи на складність досліджуваної проблеми, вона ще залишається дуже актуальною.

Для визначення необхідних критеріїв підготовки фахівців-правоохоронців вважаємо за необхідне розглянути більш детально особливості сфери забезпечення публічної безпеки. Так, у тлумачних словниках термін «публічний» визначається так:

- 1) який відбувається в присутності публіки, людей (прилюдний);
 - 2) призначений для широкого відвідування, користування (громадський)
- [1, с. 1425].

У свою чергу, «безпека» може і характеризуватись як стан захищеності найбільш загальних речей, і стосуватися характеристики конкретних ситуацій, пов'язаних з особистістю, суспільством [2, с. 6]. У загальному розумінні «безпека» (від латинського слова «*securitas*») означає свободу від страху і від ворожого стороннього впливу [3]. У ст. 3 Конституції України використовується поняття «безпека громадянина», ст. ст. 16, 36 і 92 містять поняття «громадська безпека», а в ст. ст. 18, 37, 106 зазначається про національну безпеку України – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам [4]. Таким чином, сферу публічної безпеки України можна визначити як стан свободи широкого кола людей, об'єднаних за територіальною приналежністю та згуртованих за ознакою спільних інтересів та соціальної взаємодії в процесі самореалізації кожного індивіда.

З огляду на досвід діяльності органів Національної поліції під час ускладненої оперативної обстановки конструкція побудови навчального заняття повинна охоплювати дії особи в процесі організації й забезпечення публічної безпеки на трьох етапах:

1. підготовчому, який починається з моменту отримання завдання на підтримання публічного порядку;

2. виконавчому, що охоплює дії нарядів і керування ними безпосередньо під час ускладнення оперативної обстановки;

3. заключному, який здійснюється шляхом згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених пунктах та передбачає підведення підсумків несення служби [5, с. 44].

Таким чином, підготовка поліцейських до виконання завдань із забезпечення публічної безпеки в Україні має поєднувати в собі теоретичні та практичні заняття, охоплюючи поведінкову організацію виконання завдання залежно від етапу, на якому відбувається організація забезпечення публічної безпеки (починаючи від попередження та припинення правопорушень та закінчуючи звітуванням перед вищим керівництвом щодо виконаних дій під час несення служби).

Список використаних джерел:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Третяк В. В. Економічна безпека: сутність та умови формування. *Економіка і держава*. 2010. № 1. С. 6-8.
4. Панова О. О. Поняття, зміст та значення публічної безпеки та порядку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : «Право»*. 2016. № 6(2). С. 133-136.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Панова О. О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. *S.P.A.C.E.* 2017. № 2. С. 42-46.

Марина ХМЕЛЬ,

здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир ЄФІМОВ,

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ НАСКЕЛЬНИХ МАЛЮНКІВ, КЛИНОПИСНОГО ПИСЬМА ТА ФІНІКІЙСЬКОГО АЛФАВІТУ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ДІЛОВОДСТВА

Фінікійська писемність відіграла важливу роль у розвитку писемності і культури не лише у свій час, але й у подальші століття. Вона виникла приблизно у XV ст. до н.е. і відзначалася своєю простотою та ефективністю.

Основним принципом фінікійської писемності був консонантний підхід, що означало використання лише приголосних звуків у записі слів. Голосні звуки залишалися на розсуд читача, що відображало особливості семітських мов, де значення кореня визначалося переважно приголосними.

Фінікійський алфавіт складався з 22 букв, що позначали приголосні звуки. Ця простота і лаконічність зробили його досить зручним для використання, особливо серед фінікійських торговців, які вели постійні записи своїх торгових угод та взаємовідносин. Незважаючи на те, що фінікійська писемність була однією з перших алфавітних систем у світі, вона стала витоком для численних інших алфавітних систем писемності. Від її основ виникли алфавіти багатьох сучасних мов, що довели її вплив на розвиток писемності у світі [1, с. 7].

Знайдені археологами написи, які використовують фінікійську писемність, свідчать про її використання у різних сферах життя фінікійців, таких як торгівля, адміністрування та будівництво. Ці знахідки є важливими джерелами для вивчення культури та історії цієї стародавньої цивілізації.

Протягом історії людства еволюція писемності мала вирішальне значення для розвитку діловодства. Наскельні малюнки, клинописне письмо та фінікійський алфавіт відіграли ключову роль у цьому процесі, сприяючи збереженню і передачі інформації в різних галузях, як-от: адміністрування, торгівля та ін. [2, с. 4].

На початковому етапі історії людства наскельні малюнки були одним із перших засобів комунікації. Вони слугували не лише для візуального вираження ідей та подій, а й для передачі інформації про полювання, ритуали та повсякденне життя. Наскельні малюнки можна розглядати як передісторичну форму документації, що відображала різноманітні аспекти діяльності давніх людей.

Клинописне письмо, розвинуте в Стародавньому Єгипті та Месопотамії, було значним кроком уперед у розвитку писемності. Ця система письма використовувала клинописні таблиці або глиняні дощечки для записування текстів. Клинопис забезпечував стабільний засіб реєстрації інформації, що був важливим для організації ділових справ та ведення документації в давніх цивілізаціях [1, с. 47].

У той час як наскельні малюнки та клинописне письмо забезпечували базові засоби комунікації та запису інформації, розвиток фінікійського алфавіту відіграв критичну роль у подальшому розвитку діловодства. Фінікійський алфавіт був першою абетковою системою письма, яка використовувала відокремлені символи для позначення окремих звуків мови. Ця проста та ефективна система письма забезпечила зручний інструмент для ведення ділової кореспонденції, торгівлі та розвитку інших галузей господарської діяльності [2, с. 70].

За допомогою фінікійського алфавіту торговці та адміністратори могли швидко та ефективно реєструвати угоди, складати договори та здійснювати фінансові операції. Крім того, ця система письма дозволяла легко навчати нових користувачів, що сприяло поширенню її використання серед різних культур та цивілізацій [3, с. 6].

Отже, наскельні малюнки, клинописне письмо та фінікійський алфавіт створили фундамент для подальшого розвитку писемності, відіграли важливу роль у процесі генези діловодства та господарської діяльності і вплинули на культурний, соціальний та економічний прогрес суспільств у цілому.

Список використаних джерел:

1. Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В. та ін. Енциклопедичний словник класичних мов (2-е вид., випр. і доп.). К. : ВПЦ «Київський університет», 2017. 552 с.
2. Універсальний словник-енциклопедія (4-е вид.). К. : Тека, 2006. 1432 с.
3. Шкіцька І. Ю. Управлінське документознавство: навч. посібник для студ. ЗВО III-IV рівнів акредитації, що навч. за спец. «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Професійна освіта (2-е вид., оновл. та доп.)». Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 382 с.

Єлизавета ШЕВЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЄВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Високий рівень злочинності, її агресивність, жорстокість та технічна оснащеність становлять значні виклики для суспільства, зокрема для органів правопорядку. Співробітники поліції, які виконують службово-бойові завдання, зазнають постійного ризику та повинні мати відповідні знання і навички для забезпечення особистої безпеки.

Ця проблема є вельми актуальною, оскільки безпека співробітників поліції безпосередньо впливає на ефективність їхньої роботи та здатність забезпечувати безпеку громадян. Особливу увагу слід приділяти організації освітнього процесу, що є вирішальним для формування базових професійних компетенцій співробітників поліції [1, с. 30]. Ключовим напрямом вирішення цієї проблеми є комплексний підхід, що передбачає поєднання різних методів та системне використання отриманих знань, умінь та навичок. Цей підхід охоплює всі важливі компоненти педагогічної системи. Досвід проведення занять з основ особистої безпеки співробітників поліції в закладах вищої

освіти МВС України свідчить про необхідність розвитку цього напрямку. Підготовка курсантів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій вимагає систематичного навчання, урахування потенційних загроз життю та здоров'ю працівників поліції і досвідченого використання інформації про небезпеку та ризику [2, с. 187].

Загалом ефективність навчання співробітників поліції основам особистої безпеки залежить від комплексного підходу до цієї проблеми, що враховує різноманітні аспекти педагогічного процесу та потреби самого суспільства.

Формування професійних компетенцій в освітньому процесі для співробітників правоохоронних органів стає надзвичайно важливим у зв'язку з високим рівнем злочинності, її складнощами та непередбачуваністю. Ці компетенції містять низку навичок та якостей, які необхідні для ефективного виконання службових обов'язків у різних умовах та ситуаціях [4, с. 9].

По-перше, це вміння долати непередбачені перешкоди та ефективно реагувати на несподівані ситуації. Правоохоронець повинен бути готовим до швидких та обґрунтованих дій у будь-який момент.

Другий аспект – це вміння приймати грамотні управлінські рішення в складних ситуаціях. Це передбачає аналіз ситуації, оцінку ризиків та прийняття належних рішень, які забезпечують безпеку для всіх сторін.

Третій аспект – володіння методами класифікації та зіставлення різних цілей правоохоронної діяльності залежно від їхньої складності та значущості. Це допомагає правоохоронцю ефективно реагувати на ситуацію та вибирати належний шлях дії.

Четвертий аспект – здатність здійснювати вибір раціональних способів виконання службово-бойових завдань залежно від умов кримінальної обстановки. Це вимагає швидкого та адаптивного мислення [3, с. 29].

Крім того, фізична підготовленість відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки правоохоронців. Вона включає витривалість, силу, спритність, швидкість та володіння спеціальними прийомами боротьби. Технічна підготовленість передбачає ефективне та оперативне використання спеціальних засобів та методів протидії злочинцям. Це вимагає від правоохоронця вміння швидко та правильно реагувати на будь-які технічні виклики. Вогнева підготовленість також важлива, оскільки вона охоплює глибокі знання та стійкі навички застосування вогнепальної зброї у різних ситуаціях [2, с. 13].

Психологічна підготовленість, у свою чергу, забезпечує здатність регулювати виконувану діяльність, долаючи негативні стани та зовнішні перешкоди. Це важливо для підтримки емоційного та психологічного стану під час виконання службових завдань. Усі ці аспекти підготовленості, включно з фізичним, технічним, вогневим та психологічним, мають вирішальне значення для забезпечення особистої безпеки правоохоронців у сучасних умовах. Тільки комплексний підхід до навчання та розвитку цих аспектів може забезпечити високий рівень безпеки та ефективності роботи правоохоронців.

Список використаних джерел:

1. Серафимчук І. О. Особиста безпека поліцейського. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*: матер. III Міжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 13 травня 2022 р.). Вінниця : Європейська наукова платформа, 2022. С. 240-242.
2. Полторацький С. С., Єрмоєнко Е. А. Методичні прийоми системи бойового хортингу при навчанні засобам особистої безпеки співробітників правоохоронних органів. *Особиста безпека в діяльності правоохоронних органів, як запорука якісного виконання службових завдань*: матер. круг. столу (м. Ірпінь, 05 лютого 2021 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 34-39.
3. Магац І. В. Особиста безпека поліцейського в умовах воєнного стану. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матер. XV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 березня 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 159-160.
4. Завістовський О., Поливанюк В. Вдосконалення питання професійної підготовки працівників підрозділів поліції України на етапі викликів сучасності. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс*: матер. IV Міжнар. наук. конф. (м. Івано-Франківськ, 17 листопада 2023 р.). Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 110-112.
5. Поливанюк В. Д. Особиста безпека працівників поліції під час виконання службових обов'язків: метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2021. 68 с.
6. Казначєєв Д. Г., Шевцова Д. І. Удосконалення психологічної підготовки працівників Національної поліції України. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в Україні*: матер. круг. столу (м. Дніпро, 23 квітня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 25-26.
7. Грибан В. Г., Глуховеря В. А., Казначєєв Д. Г. та ін. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 194 с.

Ростислав ЩУР,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЄВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ
ОБОВ'ЯЗКІВ**

Національне регулювання особистої безпеки поліцейського під час забезпечення публічної безпеки та порядку є важливою темою, що вимагає дослідження та розгляду в контексті сучасних викликів і завдань правоохоронних органів. Особиста безпека поліцейських є невід'ємною складовою забезпечення публічної безпеки та порядку.

Поліцейська робота пов'язана зі значними ризиками для особистої безпеки. Оперативні дії та взаємодія з громадянами можуть вести до небезпечних ситуацій. Тому важливо розглянути ефективні стратегії захисту особистості поліцейського.

Основним документом, який регулює забезпечення особистої безпеки поліцейських, є Закон України «Про Національну поліцію». Цей нормативно-правовий акт відповідає міжнародним правовим стандартам, зокрема Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку. При аналізі норм цього закону можна побачити, що він містить вичерпний перелік прав і обов'язків поліцейських [6].

Створення правової держави та ефективна система захисту прав людини неможливі без перетворення системи правоохоронних органів. Постійне удосконалення ефективності виконання своїх обов'язків поліцейськими та розробка нової моделі взаємодії між суспільством та поліцією для захисту прав і свобод громадян є наразі дуже важливими завданнями.

В. Ліпкан наголошує на тому, що безпека є феноменом, який має багатоаспектний характер. Він визначає безпеку як специфічний стан захищеності будь-якої держави та здатність останньої протистояти як передбачуваним, так і непередбачуваним змінам умов свого існування. Згідно з Ліпканом безпека означає захищеність та забезпеченість життєво важливих інтересів об'єкта від зовнішніх і внутрішніх загроз, що гарантується за допомогою конституційних, законодавчих та практичних заходів. По суті безпека полягає у постійному усвідомленні наявності загрози та необхідності управління нею [2, с. 205-206].

У сучасних умовах проблема забезпечення особистої безпеки правоохоронців особливо актуальна у сфері службово-бойової діяльності. Важливо зауважити, що відповідно до п. 1 розділу 6 Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України навчання з тактичної підготовки має на меті набуття та вдосконалення поліцейськими навичок з володіння прийомами особистої безпеки в типових та екстремальних ситуаціях, у випадку силового припинення протиправних проявів, а також при аваріях, катастрофах та інших надзвичайних обставинах [5].

Основними стратегіями забезпечення особистої безпеки працівника Національної поліції України є:

1. Спеціально-тактична – навчання працівників основ професійної діяльності, майстерного володіння зброєю, спеціальними засобами і засобами зв'язку та індивідуального захисту, формування у них готовності до застосування зброї й засобів активної оборони в екстремальних ситуаціях;

2. Педагогічна – індивідуальні бесіди, наставництво, аналіз виконання оперативно-службових завдань з позиції дотримання особистої безпеки; навчання оперативно-тактичних і психологічних прийомів безпечної поведінки у різноманітних обставинах оперативно-службової діяльності;

3. Психологічна – вивчення індивідуально-психологічних особливостей працівників і прогнозування їхньої поведінки в екстремальних ситуаціях; формування у них психологічних якостей, їх корекція з метою дотримання заходів особистої безпеки [1, с. 35].

Отже, велике значення має спеціальна підготовка правоохоронців до дій у екстремальних умовах, зокрема в умовах оперативного ризику. Ця підготовка повинна ґрунтуватися на урахуванні зазначених основних категорій виправданості тактичного ризику та, що є найважливішим, проводитися систематично протягом усієї службової діяльності.

Забезпечення особистої безпеки працівника Національної поліції України залежить від його індивідуально-психологічних особливостей, рівня фізичного та інтелектуального розвитку, моральних якостей, досвіду та характеру професійної діяльності, а також уміння розв'язувати конфліктні ситуації. Це передбачає здатність до самостійного аналізу робочих ситуацій для розробки нових стратегій та тактик, а також постійне вдосконалення засобів та методів для успішного виконання оперативних завдань.

Отже, особиста безпека працівника поліції більшою мірою залежить від рівня його службової підготовки, наявності особистих моральних цінностей та якостей, рівня професіоналізму у своїй справі.

На думку фахівців, удосконалення потребує передусім процес відбору кандидатів на службу та підготовки фахівців з відповідним рівнем професійних знань, здатністю діяти в належний спосіб в екстремальних ситуаціях і володінням відповідними моральними якостями. Для покращення психологічної готовності оперативних працівників до безпосередньої протидії злочинцям необхідно передбачити в навчальному процесі проведення психотренінгових комплексів для формування комунікативних й організаторських здібностей, оптимізації процесу адаптації, саморегуляції, психоемоційного відновлення та здорового способу життя [4, с. 227].

Водночас дослідники вказують на можливості поліпшення особистої безпеки правоохоронців шляхом оптимізації нормативно-правового забезпечення. Вони пропонують розробити програми підготовки, що передбачатимуть як психологічну, так і фізичну підготовку до дій у конкретних службових і бойових ситуаціях, з метою посилення психологічних та комунікативних навичок і розвитку психологічної готовності ефективно діяти в реальних життєвих обставинах [3, с. 110].

Отже, ефективні стратегії захисту особистості поліцейського є важливим елементом забезпечення безпеки при виконанні службових обов'язків. Аналіз ризиків, підготовка, використання захисного обладнання та розробка стратегій взаємодії з громадянами є ключовими компонентами таких стратегій. Подальше дослідження в цій сфері сприятиме постійному вдосконаленню методів захисту поліцейських під час виконання ними своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Грибан В. Г., Глуховець В. А., Казначеев Д. Г. та ін. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 194 с.
2. Ліщук Б. В. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. № 4. С. 204-211.
3. Логвиненко М. І., Стрюкова Т. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2017. № 6(2). С. 106-110.
4. Марков М. М. Загальна характеристика професійної підготовки працівників оперативних підрозділів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 224-232.
5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 р. № 50. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

Данило ЮРЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЄВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним є питання ефективності виконання службових завдань працівниками правоохоронних органів. Це питання вирішується не лише в контексті забезпечення прав і свобод громадян, а і з метою забезпечення безпеки самого працівника поліції. Важливо враховувати, що особиста безпека прямо впливає на результативність та ефективність діяльності правоохоронців.

Особиста безпека поліцейських залежить від їхньої професійної підготовки та володіння спеціальними навичками і знаннями щодо забезпечення безпеки у професійній діяльності. Особисту безпеку можна розглядати як два основні ризики: фізичний і психологічний. У контексті забезпечення безпеки поліцейських важливо розрізняти різні види небезпеки, такі як реальна, потенційна, провокована та уявна. Це допомагає розробити ефективні заходи для захисту та попередження можливих негативних наслідків [1, с. 370].

Держава на законодавчому рівні приділяє значну увагу забезпеченню особистої безпеки поліцейських. Наприклад, Закон України «Про Національну поліцію» передбачає використання фізичної сили поліцейськими у випадках, коли це необхідно для забезпечення їхньої та чужої безпеки. Професійна підготовка поліцейських передбачає не лише загальну фізичну підготовку, але й навчання тактики самозахисту та особистої безпеки. Це включає формування практичних навичок застосування прийомів самозахисту та фізичного впливу [2].

Важливо враховувати досвід інших країн у сфері підготовки поліцейських. Наприклад, допомога Сполучених Штатів Америки та досвід грузинських реформ можуть бути корисними у розвитку та вдосконаленні системи підготовки поліцейських в Україні. Незважаючи на існуючі законодавчі та організаційні заходи, проблеми у підготовці поліцейських ще існують. Це пов'язане з недостатнім володінням спеціальними прийомами та застосування фізичної сили, а також із недостатньою кількістю часу на підготовку та недостатнім матеріальним забезпеченням [3].

Ситуативно-психологічні чинники відіграють важливу роль у формуванні можливості появи небезпеки для поліцейських. Із-поміж таких чинників можна виділити переоцінку власних можливостей, віру в те, що форма забезпечує абсолютну безпеку, втрату пильності, перевтому, а також конфлікти на службі. Ці фактори можуть сприяти ситуаціям, коли поліцейські опиняються у небезпеці.

З огляду на вищевикладені проблеми вважаємо за доцільне визначити шляхи вдосконалення застосування фізичної сили для забезпечення особистої безпеки поліцейських:

- важливо збільшити кількість стажувань за кордоном для набуття професійного досвіду. Це допоможе залучити до процесу підготовки викладачів із великим досвідом та знаннями у сфері застосування фізичної сили;
- необхідно проводити більше тренувань, щоб поліцейські були більш підготовленими до можливих ситуацій, коли застосування фізичної сили може стати необхідним;
- для покращення навичок у використанні рукопашного бою, боксу, дзюдо та інших видів бойових мистецтв варто ввести обов'язкове відвідування спортивних секцій для поліцейських. Це допоможе підвищити їхню фізичну підготовку та навички самозахисту;
- важливо вирішувати різноманітні ситуативні завдання із подоланням різного рівня опору під керівництвом досвідченого інструктора. Це допоможе поліцейським відпрацювати прийоми та реакції на реальні ситуації.

Підсумовуючи, зазначимо, що вдосконалення застосування фізичної сили для забезпечення особистої безпеки поліцейських є надзвичайно важливим аспектом. Проведено дослідження засвідчило, що існують невирішені проблеми у практичній діяльності правоохоронних органів, котрі стосуються ефективності застосування фізичної сили в умовах небезпеки.

Тому важливо приділити увагу вдосконаленню системи підготовки поліцейських, аби вони були максимально готовими до можливих ситуацій, що вимагають застосування фізичної сили.

Отже, для досягнення максимальної ефективності у забезпеченні особистої безпеки поліцейських необхідно не лише закладати відповідні норми у законодавство, але й систематично вдосконалювати систему підготовки, зважаючи на кращий міжнародний досвід та впроваджуючи сучасні методи навчання.

Список використаних джерел:

1. Боровик М. О., Колесніков В. В., Кізлевич В. В. Забезпечення особистої безпеки поліцейського у випадках реагування на протиправні дії з радіоактивними матеріалами. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*: зб. наук. праць конф. (м. Харків, 26 травня 2023 р.) Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 370-374.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.01.2016 р. № 50. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

РЕЗОЛЮЦІЯ

за результатами проведення Всеукраїнського круглого столу «Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції»

На виконання п. 5.3.1 Плану проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Дніпровського державного університету внутрішніх справ на 2024 рік 07 червня 2024 року на базі Дніпровського державного університету внутрішніх справ за ініціативи науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень проведено Всеукраїнський круглий стіл «Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції».

Метою проведення круглого столу стало надання можливості обміну досвідом та відкритого спілкування для представниць та представників різних правоохоронних органів, громадських організацій та фахівців у сфері організаційно-правового забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції.

Круглий стіл об'єднав понад 140 учасників та учасниць – науковців та практиків із різних регіонів України: Київської, Дніпропетровської, Чернігівської, Полтавської, Житомирської, Запорізької, Донецької, Рівненської, Кіровоградської, Івано-Франківської, Сумської областей. Зокрема, участь у конференції взяли представники таких державних органів, установ та організацій, як: Верховна Рада України (м. Київ); Міністерство внутрішніх справ України (м. Київ); Департамент забезпечення діяльності Голови Національної поліції (м. Київ); Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (м. Київ); Департамент головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України (м. Київ); Національна академія внутрішніх справ (м. Київ); Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ); Дніпровський державний університет внутрішніх справ (м. Дніпро); Донецький державний університет внутрішніх справ (м. Кропивницький, м. Кривий Ріг); Запорізький національний університет (м. Запоріжжя); Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро); Івано-Франківська філія Університету «Україна» (м. Івано-Франківськ); Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне); Полтавський державний медичний університет (м. Полтава); Дніпровська спеціалізована прокуратура у сфері оборони Східного регіону (м. Дніпро); Головне управління Національної поліції в Дніпропетровській області (м. Дніпро); УПОП «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України “Лють”» (м. Дніпро); Головне управління Національної поліції в Донецькій області (м. Донецьк); Головне управління Національної поліції в Сумській області (м. Суми); Головне управління Національної поліції в Рівненській області (м. Рівне); Головне управління Національної поліції в Чернігівській області (м. Чернігів); ПРООН в Україні (м. Київ); Громадське формування «Капеланський патруль» в Дніпропетровській

області (м. Дніпро).

У межах заходу учасники та учасниці обговорили проблемні питання за такими напрямами:

- особливості управління підрозділами превентивної діяльності Національної поліції під час дії воєнного стану;
- особливості роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану;
- оцінка ефективності превентивної діяльності в умовах воєнного стану;
- особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції під час дії воєнного стану;
- контроль за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану та у післявоєнний період;
- інформаційне забезпечення роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції;
- досвід діяльності підрозділів поліції зарубіжних держав під час збройного конфлікту та можливість його імплементації в Україні.

В умовах сьогодення зі введенням режиму воєнного стану перед органами Національної поліції, органами державної влади постало чимало викликів, що потребують нагального вирішення та координації зусиль. Усвідомлюючи важливість сучасних і актуальних проблем діяльності Національної поліції, органів державної влади щодо організаційно-правового забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, зокрема в умовах воєнного стану, зроблено такі узагальнення та запропоновано внести зміни та доповнення до законодавства:

1. Моніторинг результатів діяльності підрозділів ювенальної превенції від початку збройного конфлікту, нормативно-правових засад такої діяльності, доробків вітчизняних науковців дозволив виділити **напрями діяльності Національної поліції щодо забезпечення безпеки дитини в умовах воєнного стану, як-от:**

- організація евакуації дітей із окупованих, прифронтових та інших територій України на територію, яка є безпечною для проживання;
- примусова евакуація дітей за супроводом одного з батьків, особи, яка їх замінює, або іншого законного представника, з територій, які є зонами активних бойових дій;
- допомога в облаштуванні житлово-побутових умов (влаштування до шелтерів тощо) сім'ям із дітьми, що складаються зі внутрішньо переміщених осіб або житло яких зруйноване або втрачене внаслідок збройного конфлікту;
- організація надання гуманітарної допомоги (продуктів харчування, одягу, побутової хімії, побутових предметів, ліків тощо) сім'ям із дітьми;
- профілактична робота зі внутрішньо переміщеними особами, в сім'ях яких є діти. Переважно така робота проводиться у межах правової освіти населення, а також із метою профілактики вчинення правопорушень;

- надання допомоги дітям, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, притягнення винних осіб до відповідальності (передусім правової допомоги, проведення опитування за допомогою кімнати, дружньої до дитини, тощо);
- надання допомоги дітям, які втратили сім'ю внаслідок збройного конфлікту;
- пошук дітей, безвісти зниклих унаслідок збройного конфлікту. Такі обставини можуть бути зумовлені окупацією територій, наслідками збройної атаки на територію України, процесом евакуації тощо;
- здійснення проваджень про адміністративні правопорушення у справах про булінг на ґрунті внутрішнього переміщення дітей;
- застосування заходів із протидії домашньому насильству щодо дітей у сім'ях, які постраждали внаслідок збройного конфлікту (серед внутрішньо переміщених осіб; у сім'ях, в яких загинув один із членів; у сім'ях, в яких один із членів несе службу в Збройних Силах України; у сім'ях, в яких деякі члени залишилися на окупованій території, тощо);
- участь у реалізації заходів щодо повернення дітей, незаконно депортованих рф із території України;
- виконання посадових обов'язків поліцейських служби освітньої безпеки, які фактично не є ювенальними поліцейськими, але здійснюють роботу в закладах освіти з метою створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти, розташованих у прикордонних областях, що межують із рф та рб, і тих, що наближені до лінії бойових дій;
- проведення виховної, освітньо-патріотичної, просвітницької роботи з дітьми. У розрізі досліджуваного питання такі заходи можуть стосуватися протимінної безпеки, протиракетної безпеки, домедичної допомоги, ставлення до людей з інклюзією, внутрішньо переміщених осіб тощо.

Цей перелік заходів не є вичерпним, він може бути доповнений іншими формами роботи.

2. Задля покращення адміністративної відповідальності за вчинення булінгу пропонуємо передбачити:

- у КУпАП (окремою частиною статті 173-4) адміністративну відповідальність для педагогічного складу закладів освіти за бездіяльність у разі виявлення фактів булінгу серед учнів;
- адміністративну відповідальність не лише для осіб, які безпосередньо вчиняють дії, що кваліфікуються як булінг, а й для тих осіб, які активно сприяють настанню негативних наслідків від цькування шляхом підбурювання основних виконавців, здійснення фото-, відеозйомки та викладення до Інтернету таких фактів тощо;
- обов'язковість складання висновку психолога за фактом булінгу, залучення до розгляду у суді справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 173-4 КУпАП, психологів із наступним урахуванням їхніх висновків та пропозицій при обранні заходів реагування, передбачених законодавством.

3. Основними векторами діяльності груп превентивної комунікації Національної поліції під час дії воєнного стану є:

- 1) забезпечення охорони публічного порядку;
- 2) інформаційна підтримка громади та внутрішньо переміщених осіб;
- 3) надання першої психологічної (виконання ролі активного слухача, проговорення та роз'яснення ситуації, що відбувається, тощо) та юридичної допомоги (пошук правових шляхів розв'язання проблем, надання алгоритму дій для вирішення юридичних питань тощо) постраждалим від збройного конфлікту, тобто здійснення підтримки людей у критичних ситуаціях, що настали внаслідок збройного конфлікту;
- 4) деескалація конфліктів;
- 5) надання гуманітарної допомоги;
- 6) взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції, Збройних Сил України, комунальними службами, волонтерами, громадськими організаціями та іншими представниками державної влади та громади.

Ключова роль груп превентивної комунікації під час дії воєнного стану полягає у наданні допомоги особам, які опинилися у надзвичайній ситуації, шляхом налагодження взаємодії та довіри між ними та представниками державної влади;

4. Аналіз діяльності поліції в умовах збройних конфліктів у різних країнах дозволив виділити кілька ключових аспектів, що можуть бути корисними для України, як-от:

1) міжвідомча координація. Ефективна діяльність поліції в умовах збройних конфліктів значною мірою залежить від координації між різними державними службами та агентствами. Це передбачає:

– співпрацю між поліцією та військовими. Спільні операції та обмін інформацією між поліцейськими підрозділами і збройними силами є критичними для забезпечення громадського порядку і реагування на загрози. Наприклад, у США федеральні агентства, такі як ФБР, тісно співпрацюють із місцевою поліцією для координації зусиль у боротьбі з тероризмом;

– створення об'єднаних командних центрів. Робота спільних командних центрів дозволяє координувати дії різних служб в реальному часі, що є особливо важливим під час кризових ситуацій;

– міжнародну співпрацю. Участь у міжнародних організаціях та навчаннях сприяє обміну досвідом та найкращими практиками. Наприклад, Німеччина активно співпрацює з Європолем і бере участь у спільних навчаннях із іншими країнами ЄС;

2) використання сучасних технологій. Інтеграція новітніх технологій у діяльність поліції є одним із ключових елементів успіху. Її елементами є:

– аналітика великих даних. Використання аналітичних платформ для обробки великих обсягів даних допомагає поліції прогнозувати та попереджати злочини. США активно застосовують ці технології для аналізу злочинної активності та координації дій;

– системи розпізнавання облич та відеоспостереження. Використання систем відеоспостереження з розпізнаванням облич дозволяє ідентифікувати підозрюваних у режимі реального часу та оперативно реагувати на загрози. Наприклад, у Великобританії такі системи застосовуються для моніторингу масових заходів;

– дрони та інші безпілотні системи. Дрони використовуються для розвідки та моніторингу важкодоступних територій, що значно розширює можливості поліції під час операцій. Ізраїль активно використовує дрони для контролю території та збору розвідувальної інформації;

3) робота спеціалізованих підрозділів. Створення та підтримка висококваліфікованих спеціалізованих підрозділів є необхідною умовою для ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Це такі підрозділи, як:

– тактичні групи. Підрозділи типу SWAT (Special Weapons and Tactics) у США або GIGN у Франції спеціалізуються на вирішенні критичних ситуацій, як-от захоплення заручників, а також проведенні антитерористичних операцій. Вони проходять спеціалізоване навчання і мають доступ до передових технологій і зброї;

– антитерористичні підрозділи. Спеціальні підрозділи, як-от Yamam в Ізраїлі, зосереджені на запобіганні терористичним актам та реагуванні на них. Їхнє навчання охоплює розвідувальну діяльність, тактичні операції та співпрацю з іншими службами;

– кризові центри. Утворення кризових центрів, де зосереджуються спеціалісти з різних галузей, дозволяє швидко й ефективно реагувати на загрози та координувати дії у надзвичайних ситуаціях;

4) взаємодія з громадськістю. Ефективна комунікація та взаємодія з громадянами є важливими для забезпечення довіри до поліції та підтримки громадського порядку. Така взаємодія передбачає:

– організацію інформаційних кампаній. Проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про поведінку під час кризових ситуацій, сприяє покращенню безпеки. Франція активно проводить такі кампанії після терористичних атак;

– впровадження програм залучення громадськості. Програми на кшталт Community Policing (громадська поліція) в США сприяють тісній співпраці між поліцією і місцевими громадами. У межах таких програм проводяться регулярні зустрічі з громадянами та навчання основ безпеки, до підтримки правопорядку залучаються волонтери;

– використання соціальних мереж. Поліція використовує соціальні мережі для швидкого інформування населення про загрози, надання рекомендацій щодо безпеки та збору інформації від громадян.

Ключові елементи успішної діяльності поліції в умовах збройних конфліктів, такі як міжвідомча координація, використання сучасних технологій, робота спеціалізованих підрозділів, взаємодія з громадськістю, постійне навчання та психологічна підтримка, можуть бути адаптовані та впроваджені в Україні. Це сприятиме підвищенню ефективності українських поліцейських підрозділів та забезпеченню громадського порядку і безпеки в умовах збройного конфлікту.

Для нотаток

Навчальне видання

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

*Матеріали Всеукраїнського круглого столу
(7 червня 2024 року)*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 10,61. Обл.-вид. арк. 11,38.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.